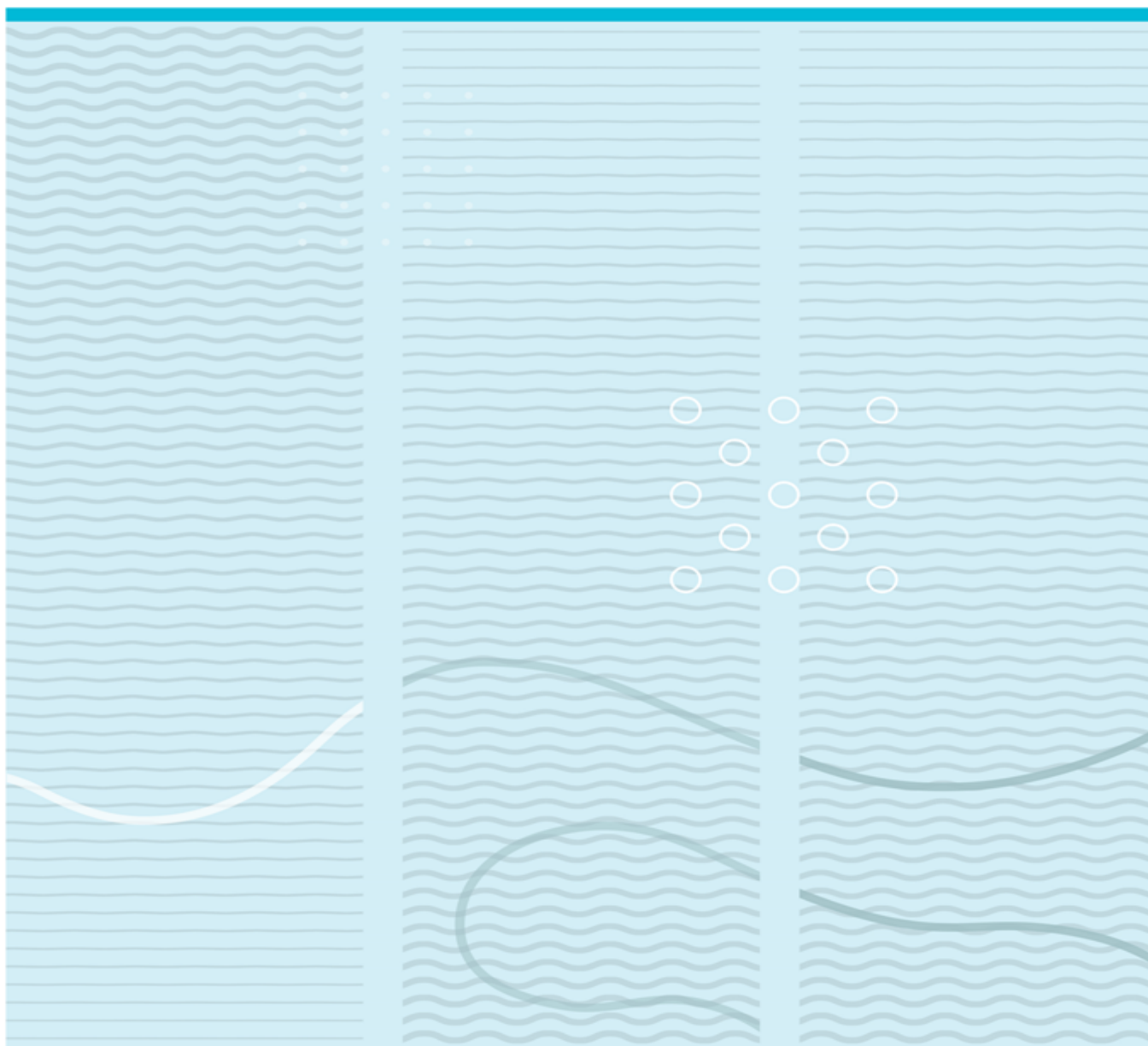

Oda Eline Aalstad

Kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet

En kvalitativ studie av deltakende kvinners meninger, holdninger og refleksjoner

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for Humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Institutt for Friluftsliv, Idrett og Kroppsøving
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 20xx Oda Eline Aalstad

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

Sammendrag

Kjønnsdelte arrangementer har de siste årene blitt et populært fenomen innenfor friluftslivet. I denne oppgaven undersøkes hvorfor kvinner velger et kjønnsdelt arrangement, hvordan de opplever det, samt hvilke holdninger, tanker og refleksjoner de har til fenomenet. Det er forsket relativt lite på kvinner i friluftslivet, og særlig på hvordan kvinner utøver og opplever å være en del av det.

Ved å forstå kjønn som dynamisk og sosialt konstruert, og ved å benytte Pierre Bourdieus teoretiske rammeverk utforsker oppgaven problemstillingen; *Hvilke meninger og holdninger til kjønnsdelte friluftslivstibud uttrykker deltagende kvinner og jenter?* For å undersøke dette har jeg benyttet meg av kvalitativ metode. Prosjektet ble gjennomført med intervjuer av åtte deltakere på et kjønnsdelt skred/toppturkurs vinteren 2020. Vitenskapsteoretisk baserer prosjektet seg på et fenomenologisk perspektiv med hermeneutisk analyse. Dette har bidratt til å undersøke fenomenet dypere, samt gitt god innsikt i informantenes tanker og opplevelser.

Empirien er delt inn i fem deler: 1) Hvorfor randonee? – viser til deltakernes oppvekst, utdanning og posisjon i det sosiale rommet. Studien viser at deltakerne i stor grad har vokst opp med friluftsliv, at de har høyere utdanning og er yrkesaktive. 2) Hvordan havnet vi her? – viser at kjønnsdelingen i seg selv ikke var en viktig faktor da informantene meldte seg på. Faktorer som tid, sted, pris og arrangementets innhold var av større betydning. 3) Et sosialt kvinnefellesskap – viser at informantene er positive til å være i et kvinnefellesskap. Studien viser også at informantene føler en form for trygghet ved å være i et kjønnsdelt miljø. Det kommer videre frem at kvinnelige guider oppleves flinke til å se deltakerne, samt at de fungerer som forbilder. 4) Uro knyttet til kjønn – Her trekkes fysiske forskjeller mellom kjønn frem. Tøffe risikosøkende menn og sjekking er faktorer de er glade for å utelukke når de er på tur i et kvinnefellesskap. 5) Vil, men vil ikke – viser at informantene har et ambivalent forhold til egen deltakelse på et kjønnsdelt arrangement, og til kjønnsdeling i samfunnet generelt.

Informantene i denne undersøkelsen anerkjenner friluftslivets maskuline dominans. Ved at de gjør det, utfordrer de den doxa som befinner seg der. Oppgaven viser at kjønnsdelte arrangementer kan være en respons på den maskuline dominans, men at den ikke utfordres i stor grad.

Forord

To år har gått siden arbeidet med denne oppgaven startet og det er på tide å avslutte. Det har vært en spennende, lærerik og ikke minst krevende prosess - ett av årene med PPU-studie ved siden av, og hele veien med en deltidsjobb som i perioder har krevd mye av meg. Det har vært hektiske og utfordrende dager, men også dager der jeg gledet meg over oppgaven. Jeg har lært utrolig mye underveis, og det å få fordype seg i en oppgave som denne har gitt ny innsikt. Det har vært perioder der jeg har tvilt på om dette kom til å gå, og uten god hjelp og støtte hadde det trolig ikke blitt noen oppgave i det hele tatt. Det er derfor en del som bør takkes.

Først vil jeg takke min veileder Stein Egil Kolderup Hervik for tilbakemeldinger, gode diskusjoner, tips og ikke minst tålmodighet i en prosess som tok noe lengre tid enn først planlagt. Dette prosjektet hadde ikke vært mulig uten en arrangør som ønsket meg velkommen på kurs og deltakere som lot meg få innblikk i deres tanker, meninger og refleksjoner – og ikke minst kvinner som ville la seg intervju. Takk til mine informanter for gode samtaler, for deres engasjement, og for at dere ville være med i prosjektet – det er deres bidrag som har ført til en spennende masteroppgave.

Jeg vil også takke Marthe og Ole for husrom, hjerterom, gjennomlesning og tips, korrekturlesing og støtte gjennom siste del av prosessen og arbeidet med denne oppgaven.

Oda Eline Aalstad

Bø, september 2020

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Forord	4
1 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn for prosjektet	9
1.2 Friluftsliv	10
1.2.1 Turtradisjon og utvikling	11
1.2.2 Kommersielt friluftsliv	12
2 Tidligere forskning	14
2.1 Moderne aktiviteter.....	15
2.2 Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv	16
2.3 Kjønnsegregerte fritidsaktiviteter.....	17
2.4 Friluftsliv i et kjønnsperspektiv	18
2.5 Kvinner i livsstilssport.....	19
2.6 Tiltak for rekruttering av jenter og kvinner i mannsdominerte miljøer.	20
2.7 Problemstilling – hva oppgaven ønsker å belyse.....	21
3 Teoretiske perspektiver og fortolkningsrammer	23
3.1 Kjønn som konstruksjon	23
3.1.1 Forståelsen av kjønn.....	24
3.1.2 Gutter og menn, jenter og kvinner – språkbruk.....	24
3.2 Bourdieus teoretiske rammeverk	25
3.2.1 Det sosiale rommet	26
3.2.2 Habitus.....	27
3.2.3 Felt.....	28
3.2.4 Kapital	29
3.2.5 Feltets doxa/kjønn som doxa.....	31
3.2.6 Bourdieus kjønnsforståelse og maskulin dominans	32
3.3 Friluftsliv som (kjønnet) felt.....	33
3.4 Maskulin dominans i friluftsmidier.....	35
3.5 Sosiale medier.....	36
3.6 Bourdieus begrensninger	38
4 Metode	39

4.1 Kvalitativ forskning.....	39
4.2 Fenomenologisk perspektiv og hermeneutisk analyse	40
4.3 Forskerrollen.....	42
4.4 Utvalg/informantene	43
4.5 Feltarbeid	44
4.6 Intervju.....	45
4.6.1 Gjennomføring av intervjuene	46
4.7 Bearbeidelse av data	48
4.8 Oppgavens validitet og reliabilitet.....	49
4.9 Forskningsetikk	51
4.10 Presentasjon av kurs	52
5 Resultater og diskusjon	54
5.1 Hvorfor randonee?.....	54
5.1.1 Oppvekst	54
5.1.2 Introduksjon til randonee	55
5.1.3 Randonee	55
5.1.4 Økonomi.....	57
5.2 «Hvordan havnet vi her?».....	57
5.3 «Et sosialt kvinnefellesskap».....	59
5.3.1 Kvinner som tar vare på hverandre.....	61
5.3.2 Tryggheten kvinnene gir hverandre.....	62
5.3.3 Har alderen noe å si?	65
5.3.4 Kvinnelige guider	67
5.3.5 Guider som forbilder	68
5.3.6 Forbilder.....	70
5.4 Uro knyttet til kjønn	71
5.4.1 Fysiske forskjeller og frykten for å være det svakeste ledd	72
5.4.2 Om å slippe de tøffe gutta.....	74
5.4.3 Sjekking.....	76
5.4.4 Erfaringer med å være på tur med menn.....	78
5.4.5 «Typisk» kvinner?.....	81
5.5 «Vil, men vil ikke»	82
5.5.1 «Jeg kan godt være med gutter, men..»	85

5.5.2 <i>Kjønnsdeling i samfunnet</i>	87
5.5.3 <i>Hva med andre kjønn?</i>	89
6 Oppsummerende betraktninger	91
6.1 Holdninger og kjønn - og kjønnede holdninger	91
6.1.2 <i>Kvinner som «de andre»</i>	92
6.1.3 <i>Medias framstilling av «de andre»</i>	93
6.2 Mulighet for endring i feltet	94
6.3 Videre refleksjon	97
Bibliografi	99
Vedlegg	106

1 Innledning

Tidlig på 90-tallet vokste det frem flere eksempler på at kvinner tok initiativ til å arrangere turer og kurs i friluftsliv for andre kvinner (Gurholt, 1993).

Kvinnearrangementene var av forskjellig karakter: noen rekrutter få kvinner, fikk stor mediedekning og hadde en høy adgangsterskel både ferdighets- og ressursmessig. Tiltak som «Jenter på ski over Grønland», «Alene til Sydpolen», 100-årsjubileet for Therese Bertheaus førstebestigning av Store Skagastølstinden og kvinnesamlinger i regi av bregruppa i DNT er eksempler på dette. Men trenden, kvinnearrangementer, fantes også innenfor områder som var lite ressurskrevende, som krevde få forhåndskunnskaper, spesielle ferdigheter eller omfattende forberedelser. Disse arrangementene tok sikte på å rekruttere mange kvinner, og i 1992 ble Norges første jegerforening for kvinner dannet i Ringerike (Gurholt, 1993). I dag finnes det arrangementer for jenter- og kvinner i de fleste aktiviteter i friluftslivet. Hos firmaer og organisasjoner, som DNT, Ivrig, Hvitserk og Bergans kan en se at det arrangeres turer, kurs og arrangementer innenfor flere aktiviteter. Det har de seneste årene også blitt gjort ulike tiltak for å rekruttere jenter og kvinner inn i aktiviteter og miljøer, som snowboardforbundets «Powder Puff Girls» (Sisjord, 2014). Siden 1987 har det vært en offentlig målsetning å øke kvinners deltakelse i friluftsliv, og «...å bringe fram kunnskap om kvinners ønsker og behov når det gjelder friluftsliv» (Gurholt, 1993). Hvor mye konkret som har skjedd på dette området siden den tid er uvisst. Alle forsøk på endring starter med kunnskap, erkjennelse og bevisstgjøring - derfor er forskning om kvinners forhold til friluftsliv en viktig start (Gurholt, 1993).

Tenk deg at du aldri har vært på topptur før. Kanskje har du vært en gang eller to på slalåm i alpinløype med venner og familie, men å gå på et fjell med toppturutstyr har du bare hørt om gjennom media og av venner. Kanskje har du sett spektakulære bilder av vakre fjell og nydelig skikjøring, og tenkt at du kunne tenke deg å prøve. En dag inviterer noen venner deg med på topptur – du kan låne utstyr av dem – og du bestemmer deg for å bli med. Du har en strålende dag på tur i godt lag, og når du kommer ned tenker du at det gir mersmak, og at dette er noe du vil begynne med. Samtidig skriver media mye om snøskred, og du vet at det kan være farlig å være i fjellet hvis du ikke vet hva du driver med. For å kunne ferdes tryggere i fjellet innser du at du trenger å lære deg hvordan

du ikke blir tatt av skred, og etter et kjapt søk på internett melder du deg på et skredkurs eller et toppturkurs. (Hesjedal, 2016)

Forløpet beskrevet over er en av de vanligste forhistoriene til de som melder seg på skred- eller toppturkurs (Hesjedal, 2016). Men hvorfor velger kvinner, når de melder seg på kurs, å dra på et kjønnsdelt arrangement? I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, og på deltakerne som melder seg på et slikt arrangement. I denne sammenheng er jeg ute etter forventninger og holdninger, tanker og erfaringer deltakende jenter og kvinner har til denne type arrangementer. Hvilke årsaker oppgir deltakerne til at de melder seg på arrangementer? Hvilke holdninger og refleksjoner uttrykker deltakere til fenomenet kjønnsdelte arrangementer?

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Jeg har i alle år vært mye ute i naturen, og drevet med ulike aktiviteter innenfor friluftsliv. Men det var først da jeg startet på universitetet at jeg ble oppmerksom på at det at jeg var jente, hadde noe å si for hvordan jeg ble sett på, og behandlet i friluftslivet, av både veiledere på studiet og medelever jeg var på tur med. Jeg opplevde at krav og forventninger ble satt ut fra hvilket kjønn man hadde, noe jeg mange ganger underet meg over, da jeg i liten grad hadde opplevd dette før. Vi hadde også en forelesning som omhandlet kjønn i friluftslivet, og det ble tydeligere for meg at friluftslivet også, i stor grad består av kjønnete holdninger. Jeg har i løpet av disse årene på universitetet reflektert mye over egne holdninger og tanker rundt dette med kjønn, og hvorfor jeg blir så «revet med» når tema kjønn i friluftslivet kommer opp. Jeg vil ikke bli behandlet annerledes fordi jeg er kvinne. Jeg ønsker heller ikke at forventninger til hva jeg kan og ikke kan gjøre, blir bestemt ut i fra hvilket kjønn jeg er. Det ligger altså i stor grad personlige årsaker til valg av tema i denne oppgaven. Holdninger til kjønn, og kjønnete holdninger i friluftslivet, har gjort meg bevisst på, og interessert i problemstillinger knyttet til dette tema. Jeg håper at oppgaven kan være med å belyse noen av disse kjønnete holdningene vi finner i friluftslivet, og at den kan være med på å sette spørsmålsteget ved noen av disse.

Da jeg for noen år tilbake var på skitur stakk jeg innom en DNT-hytte på veien. Og der, på den hytta la jeg merke til noe som var relativt nytt for meg – konseptet «Girlcamp».

Et oppslag om toppturcamp for jenter, hengene på en tavle, fikk meg til å undre meg over hvor utbredt denne kjønnsdelingen i friluftaktiviteter var, og min første tanke var «hvorfors?». Jeg lette litt rundt og oppdaget at det ble arrangert flere andre kjønnsdelte aktiviteter, kurs og arrangementer innenfor ulike aktiviteter i friluftslivet. Mitt barndomsidol Randi Skaug arrangerer til og med en hel festival for friluftsjenter og kvinner, «Eventyrjentefestivalen» i min egen hjemkommune. Jeg fikk øynene opp for dette fenomenet og startet noen undersøkelser, som senere skulle ende i en bacheloroppgave. I den oppgaven var målet å finne ut hvordan arrangørene legitimerer kjønnsdelte arrangementer. Siden den gang, og gjennom prosessen, ble jeg mer og mer interessert i temaet. Jeg følte meg rett og slett ikke helt ferdig, og jeg satt med flere ubesvarte spørsmål rundt temaet og fenomenet. Så da sitter jeg her, videre i et masterløp og stiller meg spørsmålet; hva tenker deltakende jenter og kvinner selv?

1.2 Friluftsliv

Begrepet *friluftsliv* kan sees på fra ulike innfallsvinkler og det kan være utfordrende å komme med en konkret definisjon. Hva som er friluftsliv, hva som er sport og idrett, er og vil være et definisjonsspørsmål. I perioder har det vært intense debatter om hva vi bør forstå med ordet friluftsliv, og det har vært viktig å «fastslå friluftslivets egenart» (Tordsson, 2010). Kampen om ordet dreier seg ikke først og fremst om behovet for språklig klarhet, men om hvem som skal ha makten over fenomenet gjennom måten vi snakker om det på, og om hvem som makt til å definere inn og definere ut (Tordsson, 2010). Vi kan forstå dette, ikke som en kamp om hva friluftslivet er, men hva det bør være (Tordsson, 2010). Ettersom tiden, og samfunnet, har endret seg har også måten vi definerer friluftslivet, hvordan vi utøver, snakker om og forstår det, blitt satt på prøve. Nye aktiviteter, utstyr og ferdselsmåter i naturen gjør at «et rikt liv med enkle midler» blir utfordret. Det er vanskelig å definere hva, og hvilke aktiviteter som hører hjemme under begrepene «friluftsliv», «sport» og «idrett». Likevel er det viktig å presisere hva som menes med friluftsliv i denne oppgaven. Ikke fordi det har stor betydning for oppgaven i seg selv, men fordi ordet friluftsliv blir brukt i flere sammenhenger. Med friluftsliv menes det kort og godt fysisk aktivitet i naturen, og støtter meg til Stortingsmelding nr.18 (2015-2016) som definerer friluftslivet slik; «Opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (Kulturdepartementet, 2016). Dette er en vid definisjon der miljøforandring og

naturopplevelse kan innebære så mangt. Dette er også noe av poenget til Tordsson (2003), som sier at friluftsliv og naturen tolkes ulikt mellom individer.

1.2.1 Turtradisjon og utvikling

Norsk friluftsliv har alltid vært i utvikling og endring når det gjelder aktivitetsmønster og meningsinnhold (Tordsson, 2003). Derfor må ikke begrepet norsk friluftstradisjon oppfattes som en fast størrelse med innhold som er gitt en gang for alle. Det har imidlertid festet seg et inntrykk av at friluftslivet slik det fremsto på 1950-1960 tallet var et uttrykk for den opprinnelige norske turkulturen (Tordsson, 2010). Dette har senere blitt framhevet nærmest som en idealtilstand hvor friluftslivet var enkelt og naturnært, og fikk utfolde seg fritt uten offentlige inngrep og var uberørt av markedskreftenes klør. Det har også vært vanlig å anta at friluftsliv etablerte seg som en allment utbredt fritidsaktivitet i etterkrigstida (Frislid, 1983). Det finnes ikke statistisk data over deltakelsen på 1950 og 1960 tallet, men mye tyder likevel på at denne antakelsen om en utbredelse av friluftaktiviteter er riktig. Fotturer, skiturer, bærplukking og fiske var sentrale aktiviteter, utøvelsen var uformell og fant hovedsakelig sted innenfor familie og vennegrupper eller i regi av frivillige organisasjoner (Gurholt, 1999). På denne tiden var søndagsturen i skogen med kaffebål, matpakke og kakao på termos selve symbolaktiviteten. I forbindelse med det nasjonale gjenreisningsprosjektet foregikk det en sammensmelting av borgerskapets turfriluftsliv og bygdens og arbeiderklassens mer nytte- og høstningsorienterte friluftsliv. Det ble også etablert en myte om at friluftslivet var for alle, og at alle var like i naturen. Friluftslivet ble oppfattet som et nasjonalt særtrekk og sosiale og regionale forskjeller ble underkommunisert (Gurholt, 1999).

I 1970 var friluftaktiviteten blant norsk ungdom overveldende. Så godt som alle deltar, og med unntak av bærplukking, er ungdommen den aldersgruppen som er klart mest aktiv (Bruun, 2012). På mange måter virker myten om en turgående og naturelskende befolkning å gjenspeile virkeligheten. Turaktivitetene er de dominerende og høstingsfriluftslivet står sterkt (Tordsson, 2010). Friluftslivet virker å være preget av kjernepunktene i norsk friluftstradisjon. Tradisjonelt friluftsliv kan i således forstås som friluftaktivitetene som var godt etablert og en del av handlingsmønsteret før 1970, som skitur, fotturer, sopp/bærplukking, jakt og fiske (Odden, 2008). Selv om friluftslivet på

1970 tallet helt klart har en bred folkelig oppslutning er det også sosiale og regionale forskjeller i friluftsutøvelsen. For eksempel er menn mer aktive enn kvinner (SSB, 2012).

Fra midten av 1980-tallet begynner det å skje endringer i friluftslivet. Oppslutningen rundt de tradisjonelle aktivitetene begynte å stagnere, nye moderne aktiviteter gjør sitt inntog og endrer til en viss grad befolkningens aktivitetsmønster (Odden, 2008). Alpinanlegg dukker opp flere steder og de siste tiårene har det dukket opp flere moderne friluftaktiviteter (Odden, 2008). I tillegg til aktiviteter som sykling og bruk av alpinanlegg, som en stor del av befolkningen bedriver, har også mer krevende aktiviteter som frikjøring, toppturer, fjellklatring, terrengsykling og elvepadling kommet inn som aktiviteter i det norske friluftslivet (Odden, 2008). Felles for disse aktivitetene er at de stiller store krav til både utøver og utstyr. I Norge står friluftsliv og turtradisjonen sterkt. I følge Tordsson (2005) hevder 90% av den norske befolkningen at de utøver friluftsliv. Videre hevder 78% at friluftsliv er en viktig aktivitet. Tordsson uttaler at selv om disse tallene skulle overdrive, at folk ønsker å fremstille seg som mer aktive utøvere av friluftsliv enn hva som er tilfelle, da sier dette også noe om friluftslivets stilling i det norske samfunnet (Tordsson, 2005).

1.2.2 Kommersielt friluftsliv

En konsekvens av velferdsøkningen i samfunnet, nye livsstiler og en organisering av friluftslivet, er økt kommersialisering av friluftsliv (Bischoff & Odden, 2000). Dette har blitt synliggjort i en eksplosjon av tilbud for kurs og turer, utstyr og nye aktiviteter. En ny næring har vokst frem, hvor naturen og opplevelser i naturen har blitt en salgsvare. Spennet i friluftaktiviteter er stort og omfavner alt fra tradisjonelle jakt- og høstingstradisjoner, til mer risikofylte og actionpregede aktiviteter, som klatring og frikjøring. Tordsson (2003) hevder det finnes et skille mellom friluftsliv og turisme. Dette beror i følge Tordsson (2003) på en ideologisk forankring, hvor det i friluftslivet har vært sett på som en verdi at den enkelte, eller gruppen, skal være selvstendig og klare seg på egenhånd. Videre hevder Tordsson (2003) at de organiserte turene i første rekke har blitt drevet i regi av lag og foreninger, der målet med turene i stor grad har vært å utdanne den enkelte deltaker til å bli selvstendig i de ulike grenene i friluftslivet. Disse turene har gjerne blitt beskrevet som kurs eller fellesturer, selv om målet med oppleggene, i følge Tordsson (2003), snarere har vært turene i seg selv, mer en selve

læringsutbytte. Tordsson (2003) peker på at akkurat dette rører ved det han mener er en av vår tids endringer, nemlig en endring i selve meningsdimensjonen i friluftslivet. En etablert norm i friluftslivet, hvor det å tilegne seg kunnskap, ferdigheter og erfaring steg for steg, blir satt på prøve.

2 Tidligere forskning

Det er flere som har bidratt med forskning som retter søkelyset på temaer knyttet til kjønn og friluftsliv, men i forbindelse med litteraturgjennomgangen til denne oppgaven ble det ikke funnet forskning som konkret omhandler kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet. Maria Bårdsen Hesjedal har i sitt masterprosjekt «På rett sted til rett tid» (2016) undersøkt hva som skjer i skikjørerens verden. Oppgaven, en antropologisk undersøkelse, handler om samspillet mellom aktør, teknologi og omgivelser, og viser hvordan dette er et dynamisk samspill hvor mye skjer samtidig. I forbindelse med prosjektet, og som en del av dette, gjennomførte Hesjedal (2016) blant annet feltarbeid på to kjønnsdelte arrangementer, og undersøkte der kjønn på den formelle arena. I denne avhandlingen fant Hesjedal ut at jenter og kvinner som melder seg på disse arrangementene, i stor grad gjør dette for å øke egen kunnskap om skred og skikjøring, og for å slippe å «følge etter guttene». Undersøkelsen viser også at kvinnene som drar på disse arrangementene har et ambivalent og todelt forhold til kjønnsdelte arrangementer, og til kjønnsforskjellene som finnes i skimiljøet (Hesjedal, 2016).

Det er ingen som tatt opp temaet friluftsliv og kjønn i samme skala som det Kirsti Pedersen Gurholt har gjort. I hennes doktorgradsavhandling «*det har bare vært naturlig*» (1999) ser hun på friluftsliv fra et bygde- og kvinneperspektiv gjennom en et antropologisk studie fra Alta, og var med dette den første som tok opp temaet kjønn og friluftsliv i et større omfang. I denne avhandlingen finner hun flere forskjeller mellom kvinnenenes og mennenes friluftsliv. Sisjord har i sin forskning (2005, 2009, 2012, 2014) sett på jenter og kvinner i snowboardmiljøet. Sisjord har også sett på virkningen av satsingsprosjektet «Powder Puff Girls», som var et tiltak i regi av snowboardforbundet for å rekruttere flere kvinner inn i aktiviteten, og inn i snowboardmiljøet.

Marianne Singaas har bidratt inn mot forskning på kvinner, kjønn og friluftsliv med masteroppgaven; *Kvinner i natur og kvinners natur* (2004) der hun ser på kvinners friluftsliv i perioden 1860-1910. Singaas tar for seg hvordan kjønn konstrueres, opprettholdes og utfordres i og gjennom friluftsliv. Videre har Hedda Færden (2014) skrevet en master om holdninger til kjønn hos klatreinstruktøren. Færden (2014) fant i sin masteroppgave at det var forskjell på de mannlige og de kvinnelige informantene i hvordan de tenker om kjønn og klatreinstruktøren. Hennes empiri viser også at alle instruktørene, uavhengig av kjønn, fikk aksept, tillitt og respekt fra deltakerne – og at

dette skiller seg fra den ortodokse fremstillingen av kvinner i friluftslivet. Moen (2010) har sett på kvinner som jobber innenfor guideyrket på Svalbard, og belyste i denne oppgaven hvordan kvinner i et mannsdominert yrke opplever sin profesjon. I denne masteroppgaven fant hun tendenser som viser at kvinnelige naturguider i stor grad må tilpasse seg maskuline normer i feltet. Kappelslåen (2019) har bidratt med masterprosjektet «*Randonee – en økende trend blant kvinner?*» som omhandler kvinner, frikjøring og randonee og motiver kvinner har for å utøve aktiviteten. Kappelskålen (2019) fant i sin masteroppgave flere årsaker til hvorfor kvinner utøver en aktivitet som randonee og uttrykker at det kan tenkes at den maskuline dominansen i feltet er i ferd med å avta, og at flere kvinner får innpass til aktiviteten.

2.1 Moderne aktiviteter

Odden (2008) finner at det er en større andel menn enn kvinner i de fleste friluftaktiviteter. Og i det som betegnes som «Moderne aktiviteter» er det stor overvekt av mannlige deltagere. I aktiviteter som topptur, parkkjøring og snowboard er andelen menn mye høyere enn andelen kvinner (Odden, 2002). Resultatet fra en undersøkelse som omfatter frikjøring, gjort av statistisk sentralbyrå i 2001, viser at denne aktiviteten omfatter anslagsvis 200.000 utøvere, eller 6,2% av den voksne befolkningen. Aktiviteten domineres av unge utøvere, og i aldersgruppen 16-24 er oppslutningen om aktiviteten på hele 22%. Aktiviteten utøves også i hovedsak av menn, og de som er bosatt i de større byene (Odden, 2002).

Friluftslivet endrer seg, og de siste årene vises endringer spesielt innenfor ungdommens friluftsliv. Endringene gjelder både innhold og mening. Friluftslivet får nye impulser fra andre nasjoner og kulturer. Tendensene synes å gå i retning av økt mangfold av aktivitets- og handlingsformer, og økt innslag av aktiviteter som er globale i deres utstrekning (Bischoff & Odden, 2002). Flere prestasjonsorienterte aktiviteter, der fokuset ligger på kroppslig prestasjon har utbredt seg her til lands, og i resten av verden. Eksempler på dette er aktiviteter som snowboard, kiting, topptur og surfing. Disse aktivitetene fremmer spenning, mestring og samstemning med naturen.

Det er kanskje flere menn som driver med det vi kaller «moderne» aktiviteter i friluftslivet. Medlemsstatistikken til DNT gir likevel et visst inntrykk av en vekst av kvinner i fjellet, på arrangementer og turer. Da DNT ble stiftet i 1868 var det 223

medlemmer, av disse var 12 kvinner. Blant de første medlemmene var baronesse Wedel Jarlsberg og Lady Dalton, men om de noensinne gikk i fjellet, vites ikke. Sakte men sikkert har antall kvinner i medlemslisten økt. I 1885 var det 57 kvinnelige medlemmer, mens det på 1940-tallet var oppe i flere tusen. I juli 2017 var det 143 887 kvinner, mot 144 837 menn, og på tampen av jubileumsåret 2018 kunne DNT for første gang fortelle at flertallet av deres medlemmer var kvinner, med 50,18% (Langen, 2018).

2.2 Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv

Til tross for at medlemstallene i DNT viser en gradvis jevnere kjønnsfordeling, viser annen forskning at det er forskjeller på gutter og jenters deltagelse i fritidsaktiviteter. Norsk institutt for forskning (NOVA) publiserte i 2019 en rapport om barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv. Rapporten består av en gjennomgang av forskning som på forskjellig vis belyser barn og unges deltakelse i ulike fritidsaktiviteter, og som bidrar til å sette slik deltakelse i et kjønns- og likestillingsperspektiv (Seland, Persson, & Eriksen, 2019).

Mangel på kjønnsbalanse regnes ikke som en likestillingsutfordring i seg selv, men hvis mennesker blir behandlet urettferdig i for eksempel fritidsaktiviteter fordi de tilhører et bestemt kjønn, oppstår det en likestillingsutfordring. (Seland, Persson, & Eriksen, 2019)

I Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse (SSB, 2012, 2013) som sist ble gjennomført i 2010, kommer det frem at barn og unge mellom 9 og 19 har mellom syv og åtte timer fritid hver dag. Dernest viser tidsbruksundersøkelsen andeler gutter og jenter i ulike aldersgrupper og hvor mye tid de bruker på ulike fritidstilbud. Disse tilbudene er bredt kategorisert, som kategorien «underholdnings- og kulturtilbud» og «idrett og friluftsliv». I de fleste kategoriene ser vi ulikheter blant kjønnene i ungdomsårene, også i kategorien for «idrett og friluftsliv». Blant barn og unge mellom 9 og 15 var det 40 prosent som brukte tid på idrett eller friluftsliv i 2010. Dette er en nedgang fra forrige undersøkelse, der 55 prosent av barna i denne aldersgruppen deltok i denne typen aktiviteter. Guttene bruker mer tid enn jentene på slike aktiviteter, og studier både fra Sverige og Danmark viser likeledes at blant barn og ungdom er det en større andel blant guttene enn jentene som er fysisk aktive (Johansen, Christensen, Fester, & Kock, 2018).

2.3 Kjønnsegregerte fritidsaktiviteter

Idretten skiller seg ut som en særlig kjønnsegregert organisert fritidsaktivitet (Seland, Persson, & Eriksen, 2019). Praksisen bygger på en binær kjønnsforståelse som kommer tydeligst til uttrykk gjennom tilbudet til barn og unge som hovedregel er atskilt etter nettopp biologisk kjønn (Eliasson, 2011). Kjønnsegregering later til å være normen i de fleste idrettsaktiviteter, med enkelte unntak. En slik adskillelse kan ha betydning for utviklingen av relasjoner til jevnaldrende og i følge Eliassen (2011) er den fysiske adskillelsen mellom gutter og jenter, eksempelvis i barnefotballen, med på å styrke relasjonene internt innenfor samme kjønn, men svekker relasjonene på tvers av kjønnene. I undersøkelsen av barnefotballens organisering finner man videre at kjønnsegregering forsterker ideer om at man har ulik spillestil, der guttenes aggressivitet og «tøffhet» fremheves, mens jentenes mer emosjonelle og samarbeidende måte å spille på understrekes (Eliasson, 2011). Slik fremhever man motsetningen mellom gutters spillestil som maskulin og jentenes som feminin (Eliasson, 2011). Dette blir også benyttet som et argument for organiseringen i seg selv; de voksne hevder det ikke vil være mulig å organisere barnefotball på tvers av kjønn, fordi jentene ikke vil få ballen og barna ikke vil synes det er morsomt (Eliasson, 2011). Dette handler dermed mer om forventninger om oppførsel basert på kjønn en fysiske evner. Idrettens praksis med etablert kjønnsegregering kan slik være med på å reprodusere visse normer knyttet til kjønn, også på andre områder og arenaer i samfunnet.

Undersøkelser fra blant annet USA kan tyde på at man bør stille spørsmål rundt hvorvidt det er hensiktsmessig at normen er kjønnsegregering fra så tidlig alder som 5-6 år, hvor de fysiske forskjellene er minimale (Anderson, 2008). Nettopp vektlegging av fysiske forskjeller i idretten virker imidlertid sterkt etablert. Det kroppslige og de fysiske forskjellene mellom biologisk kjønn er blant annet klart uttrykt i litteratur rettet mot trenere og ledere for barn og ungdom. I analyser av denne litteraturen finner man at gutter og menn beskrives som atleter med høy fysisk kapasitet, hvilket fremstilles i kontrast og motsetning til jenter og kvinner (Grahn, 2014). Hvordan oppfatningen om naturlige kjønnsforskjeller kommer til uttrykk varierer innenfor enkelte idretter. Nettopp hvilke aktiviteter som anses som passende og upassende for gutter og jenter basert på

fysikk, kan også kobles til ideer om (passende) maskulinitet og femininitet (Seland, Persson, & Eriksen, 2019).

Kjønnede normer og praksiser er fremtredende på barn og unges fritidsarenaer. Fritidsarenaer er en arena for å uttrykke, lære og forhandle om kjønnede normer, holdninger og praksis. Dette kan igjen tenkes å ha innvirkning på hvordan, og på hvilke muligheter, barn og unge møter på andre arenaer, også senere i livet (Seland, Persson, & Eriksen, 2019). Mens idretten står i særposisjon hva gjelder å basere sin organisering på ideer om fysiologiske kjønnsulikheter ut fra en binær kjønnsforståelse, viser en gjennomgang av litteratur i rapporten til NOVA (Seland, Persson, & Eriksen, 2019) at også religiøse og kulturelle ideer om kjønn kommer til uttrykk i barn og unges fritid. Overordnet kan dette knyttes til et spørsmål om hva som anses som passende maskulint og feminint i ulike miljøer, eller i forbindelse med ulike aktiviteter.

2.4 Friluftsliv i et kjønnsperspektiv

Gurholt (1999) avdekket blant annet at friluftsliv er en historisk og samtidig kjønned kultur, der begrepet *naturlig* blir forstått og fortolket på flere måter. Den ene forståelsen viser oss at arbeidsfordelingen mellom kjønn i naturen blir oppfattet som biologisk og naturlig fra et folkelig perspektiv. Den andre forståelsen av begrepet naturlig handler om hvordan man i generasjoner viderefører verdier, kompetanse og tradisjoner som er mannstypiske eller kvinnetypiske. Denne overføringen av kultur og handlinger er i følge folk bare noe som skjer. Mens det i forskerens fortolkning slett ikke er naturlig, men derimot en konstruert virkelighet, at det naturlige læres (Gurholt, 1999). Videre kommer det frem at kunnskap og ferdigheter i friluftslivet, i stor grad overføres fra far til sønn og fra mor til datter. Dette mener Gurholt må ses i sammenheng med at fra gammelt av lærte jentene husholdningsarbeid, mens guttene lærte å arbeide fysisk utendørs til alle årstider. Det er mennene som dominerer, og friluftsliv er en viktig del av deres identitet (Gurholt, 1999).

Selv om friluftsliv har vært en fritidsaktivitet blant akademikere, embetsmenn og ellers velstående borgere siden midten av 1800-tallet, var det først på 1960 tallet at man begynte å forske på fenomenet friluftsliv. Kunnskap om kvinners friluftsliv kan sies å være mindre representert enn kunnskap om menns friluftsliv, noe som må ses i sammenheng med at det er mennene som tradisjonelt sett har bedrevet og frontet

friluftsliv i Norge (Gurholt, 1999). Gurholt mener det finnes stor sannsynlighet for at dominerende oppfatninger om friluftsliv i hovedsak representerer menns erfaringer, og at dette reflekteres i forskning, noe som igjen bidrar til å reprodusere denne oppfatningen. Kjønn har betydning for hva slags vitenskapelig kunnskap om friluftsliv som blir skapt og for hva som vinner aksept som faglig kunnskap. Det har også betydning for hvem som står i formelle posisjoner til å formidle kunnskap til kommende generasjoner (Gurholt, 1999). Et av Gurholts poenger er at kjønn utgjør en ureflektert fortolkningsramme for måten man tenker, handler og underviser på i friluftsliv. Hun har i sitt arbeid vist at kjønnsorganisering, kjønnsrelasjoner og kjønnsymbolisering i friluftsliv ofte ikke blir forstått som et resultat av sammensatte og komplekse sosiale og kulturelle prosesser. Friluftsliv må kunne sies å være et sosiokulturelt fenomen og kan derfor sies å være sosialt konstruert. Dersom man får et åpnere syn på friluftsliv vil det kunne gi mer innsikt i den maskuline friluftskulturen menn som sosiale grupper inngår i.

2.5 Kvinner i livsstilssport

Den binære forståelsen av kjønn som finnes i idretten, kobles ofte til forståelser av feminitet og maskulinitet som motsetninger. Men det er ikke bare i den organiserte idretten vi finner dette. Flere livsstilssporter som skateboard og snowboard har i løpet av de siste tiårene tatt noen steg nærmere den organiserte idretten (Sisjord, 2014), men mye av aktiviteten foregår likevel som egenorganisert. Snowboard, som anses som en av «de nye ungdomsidrettene» (Sisjord, 2014), er et eksempel på en livsstilssport som domineres av gutter og menn. På internasjonalt nivå regnes andelen jenter og kvinner i snowboardmiljøet å være på rundt 25 prosent (Sisjord, 2014). Også skateboard anses primært som en maskulin aktivitet. Langseth (2014) fremhever også bølgesurfing som et eksempel på en aktivitet som i likhet med de fleste andre livsstilssporter er preget av maskuline verdier og idealer.

Maskulin dominans i livsstilsidretter handler ikke bare om skjev kjønnsbalanse i deltagelse. Livsstilssport skiller seg fra den «vanlige» organiserte idretten i at det ikke bare er selve aktiviteten, men også deltagernes verdier, meninger og holdninger som knytter miljøet sammen. Begrepet livsstilssport sikter i seg selv til at aktiviteten man driver med, fungerer som en sosial markør for identitet og tilhørighet (Langseth, 2014). Langseth (2014) har også sett på hvordan kvinner som befinner seg i disse maskuline

miljøene er nødt til å balansere mellom femininitet og maskulinitet. Basert på analyser av mediepresentasjoner innenfor surfemiljøet finner Langseth motsetningspar kvinnelige surfere møter og må manøvrere mellom: 1) ambivalens mellom å være en av «gutta», og samtidig være et seksuelt objekt; 2) kvinner har en ambivalent posisjon i surfekulturens kjernemiljø, og er definert hverken som inn- eller utgruppe; 3) ambivalensen mellom å skape rom for surfende kvinner på den ene siden, og aksept av surfekulturens sexistiske kvinnesyn på den andre. For å få innpass må kvinner imitere menn, og de må vise seg ut fra maskulint definerte verdier som dedikasjon, ferdigheter og mot. Selv om det er en del kvinner som driver med denne typen aktiviteter, er det menn som utgjør kjernen, og som har definisjonsmakt (Langseth, 2014). Det Langseth (Langseth, 2014) her beskriver som livsstilssporter er det Odden (2008) beskriver som «moderne aktiviteter» i friluftslivet.

2.6 Tiltak for rekruttering av jenter og kvinner i mannsdominerte miljøer.

Allerede tidlig på 90-tallet vokste det frem eksempler på at kvinner tok initiativ til å arrangere turer og kurs i friluftslivet for andre kvinner (Gurholt, 1993). Slike kvinnearrangementer kom i flere former, noen med stor mediedekning og høy adgangsterskel, både ferdighets- og ressursmessig, men også innenfor områder som var lite ressurskrevende, og som krevde lite forhåndskunnskaper, ferdigheter eller forberedelser (Gurholt, 1993). Dette var tiltak som tok sikte på å rekruttere kvinner, og gjennom disse arrangementene utveksles det positive erfaringer, samtidig nye kontakter blir etablert (Gurholt, 1993).

For både skateboard og snowboard har det i Norge de siste årene vært forsøkt ulike inkluderingstiltak for å rekruttere flere jenter og kvinner til å drive med aktivitetene. Sisjord (2014) gjennomførte en studie av tiltaket «Powder Puff Girls» i snowboardforbundet. Stifterne, alle kvinner som allerede var aktive på snowboard, og i ledelsen i forbundet, så på seg selv som outsiders og startet tiltak med et ønske om å være proaktive i arbeidet for å få aksept av jenter og kvinner i denne aktiviteten (Sisjord, 2014). Det ble opprettet et nettverk, bestående av en kjernegruppe på 3-10 personer, som informerte om arrangementer og møteplasser for jenter og kvinner, noe som dannet et større nettverk gjennom epostlister, facebook-grupper og forbundets hjemmesider (Sisjord, 2014). Ettersom mye av aktiviteten i de nye livsstilssportene, som

snowboard, primært foregår som selvorganisert aktivitet og derfor ikke registrerer aktive medlemmer er det vanskelig å måle hvorvidt denne typen tiltak fungerer eller ei (Sisjord, 2014). Vi kan likevel se at bevisst satsning på utdanning i dette prosjektet har resultert i flere kvinnelige trener og dommere, noe som antas å øke tilstrømmingen av jenter til diverse arrangementer samt gjøre kvinner mer synlige innad i snowboardmiljøet (Sisjord, 2014).

2.7 Problemstilling – hva oppgaven ønsker å belyse

Målet med denne undersøkelsen er å skape forståelse for kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, gjennom deltakende jenter og kvinners øyne. Oppgaven er vinklet mot kjønn, med vekt på arrangementer for jenter og kvinner. Gjennom denne oppgaven er målet å undersøke hva deltakende jenter og kvinner tenker om, og hvilke refleksjoner og holdninger de har rundt dette fenomenet. I Norge finnes det en lang tradisjon og flere meninger om hva friluftsliv skal og ikke skal være. På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling;

Hovedproblemstilling; 1) «Hvilke meninger og holdninger til kjønnsdelte friluftslivstibud uttrykker deltagende kvinner og jenter?»

Underspørsmål;

I hvilken grad reflekterer jenter og kvinner som melder seg på kurs og arrangementer over fenomenet, og hvorfor deltar de på et kjønnsdelt arrangement fremfor et kjønnsnøytralt arrangement?

Ved å undersøke hva kvinnene selv tenker om fenomenet, hvilke vurderinger de gjør, og hvilke holdninger som kommer til uttrykk, vil denne oppgaven forsøke å komme nærmere en forståelse av fenomenet. Ved å se på hvordan kvinnene snakker om arrangementer, vil oppgaven også komme nærmere på hvilke vurderinger de tar i forholdt til å være en del av det. Jeg går inn i denne oppgaven med en hel del tanker rundt hvorfor vi ser denne trenden innenfor arrangementer i friluftslivet. Jeg ville likevel forsøke å være bevisst mine egne fordommer og antakelser for å kunne besvare oppgaven så nøytralt som mulig. Det kan være mange og sammensatte grunner til at disse arrangementene tiltrekker seg jenter og kvinner i alle aldre, og til ulike aktiviteter. Fra arbeidet med min bachelor fikk jeg fra arrangørene også noen «hypoteser» på

hvorfor disse arrangementene er viktige for noen jenter og kvinner og for utøvelsen og rekrutteringen i ulike aktiviteter i friluftslivet. De hevdet blant annet at jenter og kvinner har en høyere terskel for å melde seg på arrangementer generelt, at kvinner ønsker turopplevelse fremfor konkurranse og prestasjon, og at det sosiale aspektet på arrangementer for jenter og kvinner er en viktig del av hvorfor dette er populært. Men (hvorfor?) er det slik?

Deltakernes beskrivelser, mine egne observasjoner, min egen forståelse og fortolkning vil deretter danne grunnlag for drøfting av hvordan denne kjønnsdelingen viser seg for kvinnene som deltar.

3 Teoretiske perspektiver og fortolkningsrammer

For best å få svar på, og nærmere belyse problemstillingen i denne oppgaven, vil det videre bli presentert og anvendt noen teorier som kan bidra til å forklare og belyse problemstillingen i oppgaven. I dagens kjønnsforskning er de teoretiske perspektiver ofte myntet på poststrukturalistisk og sosialkonstruktivistisk tenking. Dette er perspektiver som anser kjønn for å være en sosial og kulturell praksis, i motsetning til å se på kjønn som egenskaper hos individet (Lorentzen & Muhleisen, 2006). Hvorfor vi handler som vi gjør kan ha forskjellige årsaker, og det finnes i sosiologien mange svar på hvordan visse føringer påvirker oss til å handle på en bestemt måte. For å forklare, og forstå hvorfor jenter og kvinner handler som de gjør, er det naturlig å se på friluftslivet som et sosialt landskap, og ulike miljøer. Min innfallsvinkel til å forstå kjønn og kjønnets samfunnsmessige betydning er preget av den franske sosiologen Pierre Bourdieus oppfatning av, og teorier om, den symbolske ordens logikker. Hans begreper habitus, felt og kapital kan bidra med en forståelsesramme for kjønn og menneskelig samhandling. Ved å bruke Bourdieu som teoretiker kan man studere både hvordan bestemte forhold er nå, og hvordan disse kan endre seg over tid.

3.1 Kjønn som konstruksjon

Det kjønnsteoretiske utgangspunktet i denne oppgaven har grunnlag i sosialkonstruktivistisk tenkning, hvor hovedpunktet er at sosiale fenomener er konstruert. Det innebærer at det til syvende og sist er kultur- og samfunnsforhold som avgjør hvordan vi oppfatter verden – inkludert hva som er kvinnelig eller mannlig, godt eller vondt, hva som er «naturlig», sunt eller sykt, normalt eller unormalt (Tordsson, 2010). Helt fra vi blir født ligger det en forventning som er knyttet til vårt kjønn, hvor guttene får blå klær og biler, mens jentene får rosa klær og dukker. Oppfatningen om at der er «guttegreier» og «jentegreier» er gjerne preget av det vi kaller konstruktivisme. Det handler om noe som blir konstruert i bestemte kontekster, i motsetning til å være fastslått eller forstått som biologi. Begrepet *biologisk kjønn* peker på en forestilling om at vi er født som enten biologisk mann eller biologisk kvinne og har sine røtter i den medisinske forskningen på 1700-tallet. På denne tiden ble det mulig å sammenstille ulike biologiske, psykologiske og anatomiske elementer i to distinkte enheter, mann og kvinne. Disse enhetene ble så framsatt som årsaksforklaringer på hvorfor mennesket

oppførte seg, eller burde oppføre seg, på bestemte måter – og ble sett på som avgjørende for vår seksualitet og vår identitet (Jegerstedt, 2008).

På slutten av 1800-tallet kom det første seriøse forsøket på å skille mellom biologisk og kulturelle kjønnsforskjeller, og på 1950- og 60-tallet ble det utviklet et skille mellom ordene *sex* og *gender*, og vi fikk termene *biologisk kjønn* og *sosialt kjønn* (Moi, 1998). Sosialt kjønn knyttes til ulike kjønnsroller, altså konstruert «kvinnelighet» og «mannlighet» i et samfunn. Disse termene har stått sentralt i kjønnsforskning, idet «*gender*» har fungert som argument for at kvinners underordnede stilling ikke er biologisk, men kulturelt bestemt (Moi, 1998).

3.1.1 Forståelsen av kjønn

Begrepet kjønn forstås i denne oppgaven som «gutter/menn» og «jenter/kvinner», en binær forståelse av kjønn. Kjønn skal samtidig ikke forstås som redusert til bare å beskrive eller omhandle biologiske ulikheter mellom mann og kvinne. Kjønn handler også om relasjoner, grenser, praksis, identitet og ideer som aktivt skapes gjennom sosiale prosesser innenfor historiske prosesser. Som igjen former enkeltmenneskers liv og er, og har vært gjenstand for historisk kamp og endring (Connell, 2002). Kjønn er dermed grunnleggende vanskelig å definere, fordi det tilsynelatende er objektivt gitt størrelse, nært knyttet til kroppens form og funksjon. Samtidig viser kjønnsforskningen at de færreste kjønnede mønstre i samfunnet – praksis, normer og diskurser om kjønn – er fullt ut begrunnet i biologiske forskjeller. Det er samstemning i forskningen at kjønn også er en sosial konstruksjon, som har store konsekvenser for alle menneskers muligheter og begrensninger (Seland, Persson, & Eriksen, 2019).

3.1.2 Gutter og menn, jenter og kvinner – språkbruk.

Arrangementene det i denne oppgaven er snakk om blir svært sjeldent omtalt som «tur for kvinner», eller «kvinnetur», også «dametur» er sjelden (Hesjedal, 2016). Samfunnsdebattant og forfatter Sanna Sarromaa uttaler i VG-debatt (2017) at det er blitt vanlig å omtale voksne kvinner for jenter, og at dette er med på å ufarliggjøre og tilintetgjøre voksne kvinners erfaringer og kompetanse. Sarromaa uttaler at denne nedlatenheten mot kvinner er så dagligdags og så innebygd i språket og kulturen at vi ikke en gang tenker over det og at vi gjennom å kalle kvinner for jenter, infantiliserer og

ufarliggjør vi dem (Sarromaa, 2017). Det er ikke bare mennene som kaller kvinner for jenter, også kvinnene selv kan finne på å gjøre det. Det som skjer når det ene kjønn er begripeliggjøres som mindre verdt og mindre viktig enn det motsatte kjønn er at det danner en struktur som er med på å bygge opp under skeivfordelingen der menn dominerer og kvinner skal være søte, unge og ufarlige (Sarromaa, 2017).

Mange tar språket for gitt og tenker lite om hvor viktig og innfløkt det er. Vi kjønnskategoriserer oss selv, andre mennesker og gjenstander gjennom språket vårt, ved bruk av egennavn og personlig pronomen. Språket brukes til å formidle ikke bare informasjon og ideer, men også verdier og følelser – språket vårt er derfor ikke nøytralt (Norsk Språkråd, 1997). Språkrådet påpeker hvor viktig det er å bruke likeverdige ord for de to kjønnene, og ikke kombinere for eksempel «menn og jenter» om en gruppe voksne (Norsk Språkråd, 1997). I denne oppgaven vil jeg derfor, så langt det lar seg gjøre, bruke termene jente (r) og gutt (er) om barn og ungdom, og menn og kvinner om personer over myndighetsalder. Det vil likevel forekomme bruk av termene «jenter», «gutter», «menn, og «kvinner» som ikke er forenelig med dette.

3.2 Bourdieus teoretiske rammeverk

Den franske sosiologen Pierre Bourdieus begrepsapparat er utdypende og blir ofte anvendt i dagens sosiologi. Hans teorier og begreper bruker han til å forklare det sosiale liv, og hans hovedinteresse er (var) fokus på striden mellom aktør – og strukturperspektivet i sosiologien. Bourdieu mener perspektivene ikke nødvendigvis trenger å studeres hver for seg, slik har blitt gjort. At man enten ser på strukturene ifra et makronivå eller at man ser på aktøren fra et mikronivå (Wilken, 2012).

Strukturperspektivet og objektivismen har fokus på hvordan sosiale systemer og rammer fungerer overordnet. Man studerer objektivismen med et makroperspektiv, der hovedfokuset er hvordan strukturene har blitt til og hvordan de fungerer.

Aktørperspektivet og subjektivismen er på den andre siden opptatt av å undersøke individene, aktørene, i et samfunn. En undersøker dermed fra et mikroperspektiv, eksempelvis hvordan aktørene samhandler og hvordan de blir påvirket av de sosiale strukturene (Aakvaag, 2008).

3.2.1 Det sosiale rommet

Et viktig konsept i Bourdieus teoretiske univers er det sosiale rom. Bourdieu benytter seg av det sosiale rommet når han skisserer hvordan klassestrukturer og aktører i et samfunn fungerer sammen og skildrer fordelingen av ressurser hos en aktør eller en større gruppe i samfunnet. Fordelingen bidrar til å skille på de ulike sosiale klassene som finnes i en samfunnsstruktur. Hvilket yrke og hvilken utdanning aktøren har, hvor store økonomiske ressurser en besitter og hva man eksempelvis interesserer seg for, vil komme til uttrykk i en posisjonering i dette rommet. Disse faktorene kan til sammen beskrive en gruppe mennesker, og videre si noe om deres sosiale klasse (Bourdieu, 1995).

Ifølge Bourdieu (1995) er det sosiale rommet konstruert ut i fra to differensieringsgrupper; økonomisk og kulturell kapital. Det er en vertikal akse som representerer den samlede mengden kapital den enkelte i samfunnet besitter. Den horisontale aksene representerer ulike former for kapital som utgjør en relativ fordeling i det sosiale rom. Hvor aktøren er posisjonert i forhold til de to aksene, vil fortelle noe om posisjonen til den enkelte aktør i samfunnet. Aksene fordeler seg ut i fra hvor stor mengde kapital som besittes, og videre fordeles de etter kapitalens struktur. Ut i fra differensieringsprinsippet fordeles aktørens posisjoner, og gruppene seg hierarkisk i det sosiale rommet basert på aktørens samlede kapital. Hver enkelt studeres ut fra relasjonen den har til andre posisjoner i samfunnet. Des nærmere aktørene eller gruppene står hverandre, jo mer har de til felles. Avstanden i det sosiale rommet skildrer de sosiale avstandene og de ulike klassene i et samfunn (Bourdieu, 1995).

I det sosiale rommet vil alltid noen aktører befinne seg i en høyere sosial klasse enn andre, og motsatt. Bourdieu benytter det sosiale rommet som et verktøy for å studere klassestrukturer og aktørene i en samfunn. Det vil variere fra samfunn til samfunn hva som verdsettes, eksempelvis hva som er det «beste» av mat, og hvilke aktiviteter som verdsettes som «bedre» enn andre. Sosiologiens oppgave blir innenfor det sosiale rommet å undersøke hva som forventes av kapital innenfor hvert felt, og studerer årsaken til plasseringer i det sosiale rommet. Innenfor alle felt er det særegne regler som gjelder, og består av koder innad i feltet. Ut i fra disse elementene blir man plassert langs aksene etter ens sosiale klasse (Aakvaag, 2008).

For å få bedre forståelse av det sosiale rom må det utdypes hva som menes med kapital og felt, derfor vil disse begrepene bli presentert, i tillegg til Bourdieus begreper om habitus og doxa. Disse begrepene kan på hver sin måte, og sammen, benyttes til å analysere og begrunne praksis, og handling i sosiale miljøer. Begrepene er basert på noen grunnleggende ideer om hvordan sosialt liv er organisert, og hva som får mennesker til å handle på bestemte måter (Wilken, 2012). Når man ser på Bourdieus begreper er det viktig at man ikke ser på dem hver for seg, men i sammenheng med hverandre. Begrepene vil bli presentert hver for seg, men også prøve å vise deres koblinger til hverandre. Dette gjøres fordi leseren skal få en bedre oversikt over, og forståelse av, begrepene.

3.2.2 Habitus

I dette avsnittet presenteres begrepet om habitus, som er avgjørende for å forstå hvordan aktørene handler. Habitus er i følge Bourdieu en mental eller kognitiv struktur som gjør det mulig for mennesker å håndtere verden (Bourdieu, 1995). Kjernen i habitusbegrepet er en antagelse om at menneskers virkelighetsforståelse, og dermed også deres valg og handlinger, langt på vei blir generert av internaliserende disposisjoner for å føle, tenke og handle på bestemte måter. Disse disposisjonene tilegnes gjennom et liv under bestemte sosiale forhold. Habitus er et produkt av sosialisering, og særlig den tidlige sosialiseringen er viktig i dannelsen av disposisjonene som individer vil handle i forhold til. Et individs habitus er en kulminasjon av hele ens fortid, satt sammen av retningslinjer for hvordan man agerer i visse sosiale sammenhenger. Ens habitus er aldri ferdigutviklet og vil alltid være i forandring og består av kompetanse, skjemaer og viten (Wilken, 2012). Bourdieu er opptatt av å vise hvordan disposisjonene som følger habitus også er knyttet til sosiale hierarkier og klasser. De sosiale betingelsene som aktørene lever under, skaper bestemte livsstiler (Bourdieu, 1995).

Kjønn for Bourdieu (2000) er i likhet med klasse en bestemt praksis og kroppslig identitet. Hvordan kvinnelighet for eksempel praktiseres i et bestemt felt kan være nokså annerledes i et annet, det samme gjelder for mannlighet. Altså vil kjønn i betydningen habitus og hvordan det praktiseres, variere ut fra hvilket felt man studerer og her hvilke verdier som anses som mest attraktive (Solbrække & Aarseth, 2006).

Bourdieu argumenterer for at kvinner og menn har ulike habitus, og at kvinners habitus i høy grad blir formet på bakgrunn av kjønnsmessige forskjeller, for eksempel utseende (Bourdieu, 2000). Kjønnsmessige særtrekk vil for eksempel favoriseres på enkelte felt slik at de får større verdi i form av kjønnskapital.

3.2.3 Felt

Mens habitusbegrepet beskriver bakgrunnen og rammene for agentens praksis, beskriver feltbegrepet de sosiale arenaene som praksis utspiller seg innenfor (Wilken, 2008). Feltet er først og fremst en oppfatning eller en mental konstruksjon, som avgrenses etter et bestemt tema. Feltbegrepet er et analytisk begrep som kan systematisere studiet av sosial praksis. Kriteriet for å definere felt er at man kan påvise at det står noe på spill som agenter finner det verdt å kjempe for (Wilken, 2008). Bourdieus begrep om felt viser hvordan det i et hvert felt vil finnes et sett med egne normer, logikker og handlingsmønstre. Med felt menes område eller arena en aktør oppholder seg i. Innenfor ulike felter finner man ulike former for kapital, som kan omtales som feltspesifikk kapital. Aktørens habitus og kapital i feltet de gjelder, er styrende for hvordan aktøren handler. Våre handlinger hører til i et felt, i en kontekst (Wilken, 2012). Innenfor hvert felt er det ulike kompetanse, verdier og normer som verdsettes. Feltspesifikk kapital kan være kunnskaper som det er forventet at man har når man tilhører det feltet, eller noe aktøren «bør» strebe etter ut i fra strukturene på feltet (Wilken, 2012).

Når det handler om kjønnssegregering i friluftslivsfeltet er det naturlig å se på feltets iboende logikker og handlingsmønstre. Det er på bakgrunn av den enkeltes habitus, med tilhørende persepsjon og disposisjon, at man er i stand til å gjenkjenne reglene i «spillet». Bildet av feltet som et spill er en klassisk analogi som Bourdieu anvender til å beskrive hvordan aktørene må «spille» etter reglene, men også hvordan disse reglene er lagret i aktørens habitus (Wilken, 2012). Det er et gjensidig forhold mellom feltet, som gjennom praksis former vår habitus, og vår habitus som påvirker og reproducerer feltet. Bourdieu definerer et felt som et system av posisjoner som er relatert til hverandre, og som får deres betydning gjennom relasjoner til andre posisjoner i feltet. Deretter er Bourdieus felter karakterisert ved at det er noe på spill, som posisjonierende agenter (individer, sosiale grupper, institusjoner) finner det verd å kjempe om, eller for. En

feltanalyse a la Bourdieu vil derfor alltid involvere at man identifiserer «kampen», og at man kartlegger relasjonene mellom agentene som er involvert i den (Wilken, 2012).

3.2.4 Kapital

Feltbegrepet og habitusbegrepet skal forstås i sammenheng med Bourdieus begrep om kapital. Kapital fungerer som en ressurs for å oppnå fordeler. Posisjonen til ulike aktører er avhengig av deres relative mengde kapital, type kapital og sammensetning av kapital (Bourdieu, 1995). Begrepet om kapital refererer til ressursene og kilder til innflytelse og makt, som sosiale agenter kjemper om å få adgang til og kontrollere. Posisjonen til ulike aktører er avhengig av deres relative mengde kapital, type kapital og sammensetning av kapital (Bourdieu, 1995). Ideen er, at om man kjenner til folks habitus, hvilke kapitaler de har, og hvilke felter de prøver å være en del av, kan man også forstå og forklare både det de gjør, og hvorfor de gjør det (Wilken, 2012).

Bourdieu deler kapital inn i flere ulike former, som alle kan gi tilgang til innflytelse og makt; økonomisk -, kulturell -, sosial -, fysisk -, og symbolsk kapital. Økonomisk kapital omfatter først og fremst materiell rikdom, verdier som er forholdsvis lette å omsette i penger og kan tolkes som den mest regjerende kapitalen (Wilken, 2012). Kapitaltypen gjenspeiler hvilke ressurser aktøren har i et samfunn. Har man mye økonomisk kapital befinner man seg automatisk i en høyere sosial klasse, som igjen bidrar til å gi økt form for makt i samfunnet (Wilken, 2012). På friluftsfeltet kan økonomisk kapital være viktig, men ikke nødvendigvis og ikke alltid. Nye og moderne aktiviteter krever dog mye og dyrt utstyr, transport og overnatting. Det er derfor rimelig å tro at en bør ha en viss økonomisk kapital for å utøve bestemte aktiviteter.

Kulturell kapital får du gjennom sosialisering, sans for bestemte verdier og goder og en evne til å uttrykke denne kroppslig, mentalt og sosialt. Kulturell kapital gjenspeiler hva slags kunnskap aktøren besitter. Hvilken oppvekst aktøren har hatt kommer ofte til uttrykk gjennom den kulturelle kapitalen, da kapitalen handler om hvordan aktøren ter seg til daglig, og hvilke kunnskaper som kommer til uttrykk. Et annet aspekt ved den kulturelle kapitalen er hvilken utdanningsbakgrunn aktøren har. Som Bourdieu skisserer (1995) er man som ingeniør eller høgskolelærer mer verdsatt i samfunnet sammenlignet med ufaglærte eller bønder. Innad i et frikjøringsmiljø/randoneemiljø, som

informantene i denne oppgaven befinner seg i, handler kulturell kapital om hva aktøren bør ha av kompetanse for å utøve aktiviteten. For å ferdes i fjellet trenger man kunnskap om hvordan navigere seg etter kart og kompass, hvordan lese terrenget, og kunne skille mellom skredterreng og trygt terreng. Man trenger kunnskap om værforhold, hva man bør ha på seg og sikkerhetsutstyr (Kappelslåen, 2019). Et annet kompetanseområde er å vite hvordan man kan kjøre best mulig teknisk på ski. Den kulturelle kapitalen blir synliggjort gjennom hvordan vi kroppslig og språklig anvender kunnskapen man besitter. Den kan også komme til uttrykk gjennom aktørens vokabular og kjennskap til koder i feltet; hvordan klær man bruker, hvilket utstyr man har og hva som «er det beste» i ulike miljøer.

Sosial kapital er relatert til både økonomisk og kulturell kapital, og forsterker disse kapitalformenes verdi. Siden kapital henger tett sammen med habitus, hvorvidt aktøren er i stand til å samle kapital, avhenger det derfor også av hva hen har med seg fra tidligere i livet (Crossley, 2001). I de fleste aktiviteter i friluftslivet, også innenfor feltet randonee, vil hvilke sosiale omgangskretser, og hvor store nettverk aktøren har, være faktorer som har betydning for den sosiale kapitalen. Kjenner man de «rette» personene? Omgås man personer som kan lære en de «rette» tingene, som igjen gjør at en blir akseptert og får anerkjennelse for disse?

Fysisk kapital dreier seg om hvordan kroppen og fysiske prestasjoner kommer til uttrykk hos den enkelte. God fysikk, kapasitet og ferdigheter er faktorer som blir verdsatt (Wilken, 2012). Den fysiske kapitalen er relevant i utøvelsen av friluftsliv og kapital kommer synlig til uttrykk i utøvelsen av ulike aktiviteter, som randonee, der aktøren er avhengig av å ha en viss fysikk og kapasitet for å kunne gå i motbakke på ski, samt kjøre ned igjen.

Bourdieu viser gjennom begrepet symbolsk kapital også hvordan noen symboler har verdi og gir anerkjennelse innenfor et felt, og hvordan disse symbolene er noe aktørene sikter etter (Crossley, 2001). Symbolet er i ethvert felt noe som dets aktører i enighet ser på som verdifullt, og dermed ettertraktet. Symbolet har en verdi i bytte mot noe annet. I klatring for eksempel, vil blant annet anerkjennelse gi en form for symbolsk kapital (Langseth & Salvesen, 2018). Det er søken etter dette objektive som får aktørene til å

følge normene innenfor feltet. Oppnår du kapital innenfor et felt, kan aktøren få makt til å endre strukturene i feltet, eller i den sosiale verden (Wilken, 2012).

Bourdieu bruker begrepet homologi for å beskrive sammenhengen mellom felt og den overordnede samfunnsstrukturen. Homologi refererer til det forhold at alle felt er strukturert på samme måte, selv om de er organisert omkring ulike former for kapital. Det betyr blant annet at individuelle agenter og klasser kan ha flere forskjellige sosiale posisjoner på samme tid; et barn kan eksempelvis ha mye kapital i fotballklubben, men svært lite kapital i klasserommet, på samme måte som en akademiker kan ha mye kapital i forskningsverdenen, men svært lite kapital i friluftslivet (Wilken, 2008).

3.2.5 Feltets doxa/kjønn som doxa

Et hvilket som helst felt er definert ved noen helt grunnleggende regler som spillerne i feltet må akseptere. Bourdieu omtaler disse reglene som feltets doxa (Wilken, 2008). Doxa refererer til alt det som tas for gitt et samfunn eller i et felt; det selvsinnlysende, det uttalte, det som ikke er til diskusjon, for eksempel at friluftslivet er godt. Doxa er den grunnleggende «sannhet», som den sosiale ordenen bygger på, og som både er inkorporert og eksternalisert (Wilken, 2012). Doxa er både styrende for de posisjoner som agentene har, meningene de kan gi uttrykk for, og beslutningene de kan ta (Wilken, 2012). Doxa er ifølge Bourdieu en del av agentenes praktiske viten, noe som gjør at doxa unnslipper diskursen om feltet. Doxa er det som ikke formuleres og ikke uttrykkes språklig, men som likevel gjør handlinger og valg meningsfulle. Analytisk betyr det at man i like høy grad må interessere seg for det som ikke blir sagt, som det som blir sagt (Wilken, 2012). Man må relatere uttalelser og handlinger til agentens posisjon i feltet, man må undersøke hvilke selvfølgeligheter som overleveres i feltet, og man må identifisere enighetene, som gjør uenigheter meningsfulle (Wilken, 2012). For å kunne dominere feltet, må maktfeltet ha en form for legitimitet, som gjør deres autoritet og makt selvfølgelig. Makten konstitueres med andre ord gjennom at den oppleves som sann og nødvendig. Doxa er en skjult samfunnsorden, fordi den blir naturalisert av den dominerende gruppen; de med mest kapital (Giulianotti, 2016). Denne oppfatningen skapes av eliten på feltet, og de som har makt til å definere for eksempel hva som «passer» seg, og er attraktivt innenfor et felt (Bourdieu, 2000).

3.2.6 Bourdieus kjønnsforståelse og maskulin dominans

I boken «Den maskuline dominans» (2000) ser Bourdieu på den mannlige og det kvinnelige med utgangspunkt i det kabylske samfunn, et samfunn hvor den sosiale orden er et eneste symbolsk maskineri med det mannlige herredømme som kjerne (Singaas, 2004). I boken argumenterer Bourdieu for at den kjønnsdelingen som finnes i samfunnet ikke er naturlig slik den fremstår, men kulturelt skapt. Organiseringen i det kabylske samfunnet er gjort på grunnlag av de seksuelle (biologiske) forskjellene på mann- og kvinnekroppen. Kjønn er vilkårlig tilskrevet på grunnlag av den seksualiserte kroppen og er konstruert som to sosialt hierarkiserte vesener (Bourdieu, 2000).

Bourdieu bruker begrepet hierarki for å forklare hvordan samfunnets sosiale strukturer er bygget opp ved en rangering med hensyn til maktutøvelse. Bourdieu mener at kjønn i samfunnet er konstruert slik at mannen er rangert over kvinnen, og at den sosiale konstruksjonen baserer seg på denne maskuline dominans. Verden organiseres etter prinsippet om maskulint og feminint, og motsetningene mellom disse egenskapene innprentes i individers kropp gjennom disposisjoner (Bourdieu, 2000). Inndelingen av ting, handlinger, symboler og aktiviteter skjer etter denne hierarkiserende motsetningen mellom det maskuline og det feminine, gjennom et system av samsvarende motsetninger, som høyt/lavt, under/over, høyre/venstre og så videre (Bourdieu, 2000). Det som blir trukket frem som maskulint blir tiltenkt mannen og blir ansett for å ha høyere verdi enn sitt motsetningspar. Denne vilkårlige inndelingen oppfattes først og fremst naturlig og innlysende (doxiske) og trenger dermed ikke rettferdiggjørelse for å være gjeldende (Bourdieu, 2000).

Bourdieu kaller denne maskuline dominansen for en form for symbolsk vold. Symbolsk kapital henger sammen med symbolsk makt. Symbolsk makt kan beskrives som makten til å bestemme sannheten om virkeligheten, eller sannheten om et spesifikt felt. Den symbolske makt definerer sannheten om virkeligheten og får denne til å fremstå som naturlig og uunngåelig. Symbolsk makt skiller seg dermed fra fysisk makt, da denne formen for makt ikke oppleves som en maktutøvelse av aktørene som opplever den (Wilken, 2012). Den symbolske makt blir utøvet gjennom symbolsk vold, en usynlig form for vold, da den ikke merkes, hverken av de som utøver den, eller de som blir rammet av den (Bourdieu, 2000). Symbolsk vold påføres gjennom holdninger, praksiser og nedvurdering av mennesker, og ved å påføre folk skam og utelukkelse fra

praksisfellesskaper, aktiviteter og muligheter. For Bourdieu er klassifikasjonen og den sosiale ulikheten mellom kvinner og menn et ideelt eksempel på symbolsk vold (Bourdieu, 2000).

3.3 Friluftsliv som (kjønnet) felt

Friluftsliv er i flere sammenhenger omtalt som et eget felt, med sin egen spesifikke kapital (Tordsson, 2010). Med friluftsfeltet menes den konteksten som fenomenet friluftslivet forstås ut fra, men også hvordan friluftsliv forholder seg til denne konteksten, og dermed hvilke tematikker som friluftslivet dreier seg om. Alt dette utgjør tilsammen friluftsfeltet (Tordsson, 2003). I Bourdieus forstand kan friluftsliv omtales som et eget felt, hvor mennesker kan betegnes som aktører med en habitus og kulturell kapital som er klassebestemt, og en arena hvor det kjempes om definisjonen av kapital. Randonee kan i denne sammenheng forstås som en praksis innad i friluftsfeltet, og må forstås i en større kontekst.

I Bourdieus arbeider beskriver begrepet felt en sosial arena. Når en ser på konstruksjonen av kjønn gjennom bruken av natur i siste halvdel av 1800-tallet kan det være nyttig å bruke Bourdieus feltbegrep. På midten av 1800-tallet utgjorde ikke friluftslivet et eget felt i dets fulle forstand, men det vises et begynnende rekreasjonsfelt ute i naturen, hvor turisme, idrett/sport og vandreturer inngår. Etter hvert utspringer det seg bestemte måter å være ute på, man får egne klær, bøker og tidsskrifter hvor man kunne føre en offentlig debatt, i tillegg til bestemte måter å bevege seg på får en også en bestemt måte å oppleve naturen på, og snakke om den (Singaas, 2004).

Tidligere i oppgaven ble det vist til forskjellen på kvinner og menns utøvelse innenfor friluftsliv og ulike aktiviteter. Gurholt (1999) har forsket mye på kjønn i friluftslivet og har blant annet sett på hvordan mannlighet blir knyttet til begrepet friluftsliv der begrepet ble skapt. Friluftsliv «fra starten av» var forbeholdt mannen og borgerskapet, og det var de som la føringene på hva som var den legitime kulturen, bestemte lovene og sa hva som krevdes for å bli en «ekte turist», altså hva som skulle være gjeldende symbolsk kapital på feltet (Færden, 2014). Egenskapene som krevdes var tolket som typisk maskuline; utholdenhet, styrke, mot og pågangsmot (Singaas, 2004). Dermed ble friluftsliv en praksisform som konstruerte og opprettholdt borgerskapets kjønnsordning

(Færden, 2014). Bruken av mannlige helteskikkelser i litteratur om friluftsliv viser at dyrking og bekreftelse av maskulin identitet både har stått, og står sentralt i friluftslivet (Gurholt, 1999).

Ved å sette fokus på friluftsliv som felt, med feltspesifikke kjønnede logikker har Singaas (2004) forsøkt å vise hvordan kvinner i egenskap av sitt kjønn blir uautoriserte agenter på feltet. Hun mener det ved en tokjønnsmodell skapers normer og idealer for akseptert og ønsket mannlig (maskulint) og kvinnelig (feminin) utseende og oppførsel. Visse aktiviteter har i lang tid vært et middel i å konstruere og demonstrere maskulinitet, og Singaas (2004) hevder friluftsliv er et felt hvor konstruksjon av maskulin dominans er sentralt.

Makt er et sentralt begrep i Bourdieus teorier, hvor et sentralt punkt er at man må inneha kapital for å ha makt, og at posisjonen til ulike aktører er avhengig av deres relative mengde kapital, type kapital og sammensetning av kapital (Bourdieu, 1995). Tidligere i oppgaven ble det vist til en maktkamp om selve definisjonen av friluftsliv, hva friluftsliv bør være og hva som er den «riktige» måten å utøve friluftsliv på. Hvem som har makt innenfor et felt vil derfor også avhenge av hva som gir kapital i det enkelte felt. Videre vil Bourdieus forståelse av makt settes opp mot begrepene *formell makt* og *uformell makt*. Formell makt er den makten man får på grunn av sin stilling innenfor en sosial struktur – jo høyere posisjon man har, desto mere makt har man. Den uformelle makten får men derimot på grunn av det man gjør og sine handlinger, som fører til anerkjennelse uavhengig av ens posisjon. Det er den uformelle makten som gir høyest verdi, ettersom det er den som dreier seg om ens personlige egenskaper, ferdigheter og handlinger (altså ens symbolske kapital) (Færden, 2014). Formell og uformell makt har dermed sammenheng med kapital på feltet. Det er de som dominerer feltet som sitter på makten, og det er disse som bestemmer hva som er anerkjent kapital, altså hva som kreves for å oppnå uformell makt. Gjennom å opparbeide seg sosial kapital styrker man også sin maktposisjon på feltet. Dermed er sosial kapital avgjørende for hvem som har makt og definisjonsmakt på feltet (Færden, 2014).

3.4 Maskulin dominans i friluftsmidier

Pressen er blitt beskrevet, og fremstiller seg selv som den fjerde statsmakt. Makt kan både være produktivt og destruktivt (Lippe, 2010). En trenger makt for å skape noe kreativt nytt, fortsette som før og for å begrense, regulere og hindre andres muligheter. Mediene skal vokte og forvalte demokratiske rettigheter og bidra til ytringsfrihet. Mediene har også blitt en mektig sosial, kulturell og på mange måter politisk institusjon (Lippe, 2010). Sigurd Allern (2010) kaller dette for mediens definisjonsmakt; de definerer hva som er viktig og hva som har skjedd. Mediene kan for det første gi legitimitet og anerkjennelse til aktører, grupper og nettverk som de omtaler, gir oppmerksomhet til, eller på annen måte lar komme til ordet. Vi må likevel være bevisst på hvordan mediene konstruerer fortolkningsrammer for hvordan informasjonen skal leses og forstås (Lippe, 2010).

Gurholt har i sin doktorgradsavhandling (1999) satt fokus på hvordan friluftslivets symbolunivers er gjennomsyret av utstyr, forbilder, språk, sjangre og iscenesettelser som vi oppfatter som maskuline. Dette gir et inntrykk av at det bare er menn som har skapt friluftslivets form og uttrykk, og at det derfor er de som har rett til å definere regler og kriterier. I undersøkelsen til Horgen (2014), som tar for seg hvem som får oppmerksomhet, og hvordan kvinner og menn blir profilert i ulike friluftsmidier kan man se hvor store forskjeller det fortsatt er i medieomtalen og profileringen av norsk friluftsliv.

Noen vil hevde at friluftsmidie, i hvert fall til en viss grad, gjenspeiler friluftslivet slik det utøves. Tar vi det for gitt, vil en overfladisk gjennomgang av flere friluftsmidier mer enn antyde ovenfor leserne at friluftslivet er «en manngreie». (Horgen, 2014)

Det er ikke vanskelig å forstå at media, også innenfor friluftsliv har mye makt når det kommer til å definere feltet. Fri Flyt, Utemagasinet og andre medier knyttet til friluftsliv når ut til utrolig mange mennesker og kan sies å ha en stor betydning for hvordan mennesker ser på ulike aktiviteter innenfor friluftslivet i dag. Undersøkelser gjort av Horgen (2014) viser oss at store deler av mediene består av mannlige nettverk, med mannlige eiere, redaktører, journalister, fotografer og utøvere. Dette gjør at dagsordenfunksjonen og premissmakten langt på vei ligger hos menn. Dette mener Horgen (2014) er med på videreformidle kjønnsstereotyper. Mediene setter dagsorden

for leserne og legger føringer på hva man skal være opptatt av, og oppmerksom på. De har dermed en innflytelsesrik posisjon som trolig påvirker folks virkelighetsoppfatning av friluftslivet (Horgen, 2014).

I 2006 gjennomførte Horgen, sammen med studenter ved Høyskolen i Telemark (nå USN) en undersøkelse av seks ulike friluftsmidier, med sikte på å finne ut hvordan friluftsliv ble fremstilt rundt 1975 kontra 2005. I denne studien konkluderte de med at friluftsmidier har vært, og fortsatt er svært mannsdominert (Horgen, 2014). Her kommer det også frem at det er forskjeller på hvordan kjønn fremstilles i de forskjellige magasinene, både når det gjelder bildebruk og hvem som portretteres i magasinene. Det er kort oppsummert flere menn enn kvinner som blir avbildet, portrettert og promotert i de ulike mediene (Horgen, 2014).

En annen ting ved denne forskningen jeg mener er viktig å få frem er hvordan kvinner, de kvinnene som «når opp» og blir portrettintervjuet, blir framstilt. Der kan ofte være kvinner som har oppnådd en posisjon, eller brutt barrierer og kommet seg inn på et tradisjonelt mannsdominert område. Og at de som har oppnådd dette blir presentert som «unike» eller utenfor det som er normalt.

Når journalister presenterer enkeltkvinner slik – som vandrende sensasjoner – bidrar de til å gjøre dem unike, til avvikere fra normen. Dermed bidrar mediene til å fjerne dem fra kvinner flest; i stede for å behandle det at de har oppnådd sine posisjoner til noe dagligdags. (Eide,2001)

Videre uttaler Horgen at; «Fysiologi og ferdigheter gjør trolig den aktive, utøvende mannen mer salgbar i en markedsstyrt medieverden. Mannen og hans utøvelse av aktiviteten har på mange måter blitt normen innenfor de moderne og mer «ekstreme» friluftaktivitetene.»

3.5 Sosiale medier

Sosiale medier brukes gjerne som en samlebegrep for plattformer på internett som åpner opp for sosial interaksjon, og som gjør det mulig for brukerne selv å skape og dele innhold i form av tekst, bilde, video eller lenker til andre nettsteder (Enjolras, Karlsen, Steen-Johansen, & Wollebæk, 2013). Sosiale medier har endret måten mennesker

kommuniserer og utveksler informasjon på, og de siste årene har fenomenet blitt et massefenomen. Denne utviklingen påvirker alle områder, både det hverdagslige og det samfunnsmessige (Enjolras, Karlsen, Steen-Johansen, & Wollebæk, 2013).

Medieutviklingen har også påvirket hvordan friluftsliv fremstilles. Via sosiale medier får en muligheten til å se andre sider av den virkeligheten som blir presentert for oss gjennom tradisjonelle medier, og med det kan maktperspektivet forskyves. Nye medieplattformer er en maktarena som benyttes både av journalistikken og av utøvere selv. Digital utvikling og sosiale medier har ført til at tradisjonelle massemedier som tv, radio og avis ikke lenger er enerådende på å kunne fortelle siste nytt. I kampen om maktfordeling, skapes identitet og bygges kapital, og via nye medieplattformer kommer vi enda nærmere utøverne. Det å mestre sosiale medier har blitt et viktig våpen, som igjen kan gi utbytte i form av økt kulturell og sosial kapital (Bourdieu, 2006).

Profilerte utøvere benytter seg i stor grad av sosiale medier. De har mulighet til å profilere seg på ulike arenaer, og de får i større grad makt over sin egen historie, og på hvilken måte den skal fortelles. En viktig konsekvens av sosiale medier er at de fleste av oss nå er koblet til hverandre gjennom digitale nettverk (Enjolras, Karlsen, Steen-Johansen, & Wollebæk, 2013). En «følger» hverandre, «liker» hverandre og engasjeres av hverandres liv. Samtidig som utøvere kommer «nærmere» sine følgere/fans, bruker de også sosiale medier til å nå ut til sponsorer, som igjen når ut til deres følgere. Des flere følgere en har, jo mere spons – som igjen gir flere former for kapital, som igjen gir makt. Her er det snakk om karismatisk makt, og kapital som i sponsorpenger.

Medieindustrien og utstyrsindustrien er to viktige aspekter innenfor denne makt. Medieindustrien forener ulike aktørers interesser, som til sist kommer sponsorer og friluftslivet til gode. Helland (2003) presenterer tre forutsetninger for symbiosen og media; sportifisering, mediefisering og kommersialisering. Sportifisering er en utvikling innen idretten, og friluftslivet, som har gått mot standardiserte regelverk og organisasjon, der det foregår innenfor bestemte rammer. Sportifisering er en forutsetning for mediefisering, som betyr at idrett/friluftsliv og medier er forutsetninger for hverandre. Kommersialisering blir av Helland (2003) sett på som en prosess der virksomhet blir underlagt økonomiske og forretningsmessige hensyn som danner grunnlag for kommersielle markeder, både for utøvere, organisasjoner og medier. Ulike idretter/aktiviteter har ulikt grunnlag for kommersialisering, og ikke alle utøvere har

samme markedsverdi. I tillegg er det store forskjeller mellom ulike idretter, ulike forbund og kvinner og menn (Helland, 2003).

Media har en enorm makt til å velge hva folk skal tro på, like og se opp til – til å forme «virkeligheten». Uten utøvere hadde vi ikke hatt noen form for friluftsliv, og visa versa. Uten aktive utøvere hadde vi heller ikke hatt kommersielle aktører, og uten kommersielle aktører hadde vi ikke hatt «stjerner» (Lippe, 2010). Alt henger sammen, og alle innehar en eller annen form for makt. Også «forbrukere» av media har en form for makt, en forbrukermakt. Media fremstiller idrett og idrettsutøvere slik «vi» vil at det skal være. Kanskje hadde vi fått andre saker, med andre vinklinger om vi var litt mer bevist vår makt – både «vi» som forbrukere, og «de» som maktutøvere?.

3.6 Bourdieus begrensninger

Når en velger å benytte seg av Bourdieu og hans teorier må en være klar over at det finnes elementer i teorien han får kritikk for. Den vanligste kritikken er at Bourdieus rammeverk kan bli for strukturorientert og deterministisk. Bourdieus syn på at mulighetene aktørene har er underlagt strukturene er av mange omdiskutert. Han fremstår som en sosiolog som vil bygge bro mellom aktør- og strukturperspektivet, men enkelte hevder at han beveger seg litt for mye over i en strukturorientert retning. Videre baserer kritikken seg på at det blir en skjev fordeling mellom aktøren og strukturen, da aktøren ikke får egen innflytelse på sine valg (Wilken, 2012). Bourdieus teori har stort fokus på habitus, men det er dog ikke habitus som handler, men aktøren.

Et annet element som har blitt kritisert er Bourdieus forståelse av kjønn, og at denne forståelsen er for enkel og overfladisk. Men i stede for å forkaste disse teoriene er det flere forskere som i den senere tid har videreutviklet Bourdieus teoretiske rammeverk. Blant annet har forskere foreslått at et teoretisk konsept som kjønnskapital (gender capital) kan være en nyttig konstruksjon. Kjønnskapital refererer til kunnskap, ressurser og aspekter ved identitet som er tilgjengelig i en gitt kontekst og kan eksistere som praksis, kunnskap, kroppslig kapital, stil og smak (Hervik, 2017). Kroppen er altså ikke den eneste kilden til kjønnskapital, men en viktig kilde til den, da kroppen er integrert i den sosiale konstruksjonen av kjønn. Innenfor forskjellige sosiale felt vil denne formen for kapital gjøre det mulig for agenter å oppnå en høyere posisjon i feltet, og mer generelt i det sosiale rommet (Hervik, 2017).

4 Metode

I starten av et forskningsprosjekt, og i søken på ny kunnskap er det mange elementer en må ta i betraktning før man går i gang med selve prosjektet. Hva er vitenskap, og hvordan produseres den? Hva er det egentlig man vil finne ut av, og hvordan skal man gå frem for å finne svar på de spørsmålene en stiller seg? I dette kapittelet blir det gjort rede for mine metodiske valg, klargjøre mitt vitenskapelige ståsted og min rolle som forsker, og vise hvordan mitt empiriske materiale er blitt til. Metodiske valg dreier seg om å finne best mulige måter å få svar på de spørsmål man stiller seg, altså hvilke fremgangsmåter som egner seg for å skaffe den kunnskapen man ønsker (Grønmo, 2016). Det er med andre ord hva man ønsker å finne svar på som bør avgjøre metodevalget. Siden ønsket er å få mest mulig innsikt i de deltakende kvinners holdninger og tanker er det blitt benyttet kvalitativ metode i dette prosjektet. Prosjektet er basert på kvalitative intervjuer med åtte deltakere fra et kjønnssegregert arrangement. I tillegg er det blitt gjort et kvalitativt feltarbeid under arrangementet for å støtte opp under intervjuene.

4.1 Kvalitativ forskning

Det første man må ta stilling til er hvordan man best mulig kan få svar på de spørsmålene en stiller seg i problemstillingen. Kvantitative data foreligger i tallform, mens kvalitative data foreligger i tekstform (Grønmo, 2016). Kvalitativ forskning har som hensikt å gå i dybden og gripe fatt i aktørenes perspektiv på ulike fenomener, og passer godt for intensive studier der det skaffes mye informasjon om de relasjonene aktørene inngår i (Kvale & Brinkmann, 2015). Hvis man ønsker å oppnå forståelse av sosiale fenomener er kvalitativ forskning altså fruktbar. Det var fra starten av prosjektet et ønske om å gjennomføre intervjuer med jenter og kvinner, som deltar på kjønnsdelte arrangementer. Dette for å komme nærmere inn på hvordan deltakende jenter og kvinner selv tenker om denne typen arrangementer, og de holdninger rundt tema som befinner seg hos denne gruppen. Ved å bruke kvalitativ tilnærming var det et ønske om å foreta en realistisk og grundig undersøkelse av fenomenet, som igjen ville resultere i et ikke-standardisert datasett som undersøkes på en reflektert måte. En annen nærliggende metode som ble benyttet var deltagende observasjon, hvor man har mulighet til være sammen med deltakerne på arrangementer. Det å kombinere

intervjuer, med deltagende observasjon gjør at en får et mer presist bilde av hva arrangementene inneholder, og er en god måte å komme nærmere et svar på problemstillingen.

4.2 Fenomenologisk perspektiv og hermeneutisk analyse

Fenomenologi er både en metode og et filosofisk perspektiv som studerer ulike måter verden kommer til syne eller viser seg for oss gjennom erfaringer. Med en fenomenologisk tilnærming er målet i dette prosjektet at informantene selv skal fortelle om levde erfaringer og deres forhold til fenomenet det undersøkes på – og slik få kunnskap og innsyn i deres livsverden. Det er aktørens egen opplevelse av fenomenet, eller aktørens livsverden som legges til grunn (Grønmo, 2016). Repstad (2007) peker på at et viktig trekk i kvalitativ forskning er å få tak i «the actor`s point of view» - altså aktørens egen virkelighetsoppfatning, tenkemåte og motiver. Både fenomenologiske og hermeneutiske studier legger vekt på fortolkning og forståelse av hvilken mening som knytter seg til ulike handlinger. Begge tilnærmingene tar utgangspunkt i aktørens egen forståelse av sine handlinger og fremhever at handlingenes mening må fortolkes i lys av aktørens intensjoner med handlingene (Grønmo, 2016). Mens en fenomenologisk tilnærming for å besvare problemstillingen tar utgangspunkt i deltakernes egne opplevelser gir den hermeneutiske tilnærmingen begrunnelse for, og innhold i den videre analysen av disse opplevelsene.

Ettersom formålet med studien er å forstå deltakernes holdninger og beskrivelser av kjønnsdelte arrangementer vil analysen i undersøkelsen plasseres innenfor hermeneutisk fenomenologisk tradisjon. Hermeneutikk betyr fortolkningslære eller fortolkningskunst og tar sikte på å forstå meningen i meningsfulle fenomener, som bilder, tekst eller hendelser, sett i sammenheng med blant annet aktørens intensjoner (Grønmo, 2016). Denne tradisjonen dreier seg om hva forståelse er, og hvordan vi skal gå fram for å oppnå forståelse. I dette tilfellet vil det innebære å tolke muntlige ytringer, omformulert til tekst. For at en videre skal få en forståelse av kvinnenens holdninger, meninger og uttalelser, må deltakernes beskrivelser videre fortolkes i lys av den konteksten deltakerne og arrangementet inngår i. En grunntanke i hermeneutikken er at en alltid forstår noe med visse forutsetninger – en møter aldri verden forutsetningsløs (Grønmo, 2016). Hermeneutikken legger stor vekt på forskerens forforståelse. I hermeneutiske

analyser vil forskerens fortolkning ikke bare baseres på den spesifikke forståelsen som etableres under selve studien, men være bygget på den mer generelle forforståelsen forskeren har forut for studien (Grønmo, 2016). Denne forforståelsen kan omfatte forskerens egne erfaringer og betraktningmåter, resultater fra tidligere forskning, faglige begreper og teoretiske referanserammer. Som forsker utnytter man dette som et viktig grunnlag for sin forståelse av aktørene og deres handlinger og for sin fortolkning av handlingenes mening. Hermeneutiske analyser forutsetter at all forståelse er basert på ulike typer forforståelse (Grønmo, 2016). Det er viktig å være oppmerksom på alle de deler av forforståelsen når en skal forsøke å tolke meningsfulle fenomener. Min forforståelse er i stor grad dannet på bakgrunn av erfaringer og opplevelse en selv har hatt gjennom turer og annen praksis fra friluftslivet. Selv om jeg aldri selv har vært på et kjønnsdelt arrangement, har jeg flere opplevelser og erfaringer med det å være kvinne på tur, både sammen med andre kvinner og i kjønnsnøytrale grupper. Jeg har mange tanker og antakelser rundt tema, som kan ha påvirket meg i mitt arbeid. Disse forforståelsene vil jeg senere i oppgaven gjøre rede for, både for at leseren skal klare å skille mellom dem, og for at jeg selv skulle bli bevist hva som er mine tanker, og hvordan disse kan ha påvirket oppgaven.

I hermeneutikken finner vi ulike fortolkningsprinsipper. Det kanskje viktigste prinsippet gjelder den kontinuerlige frem-og-tilbake-prosessen mellom deler og helhet, som er en følge av den hermeneutiske sirkel (Kvale & Brinkmann, 2015). Med utgangspunkt i en ofte uklar og intuitiv forståelse av teksten som helhet fortolkes dens forskjellige deler, og ut i fra disse fortolkingene settes delene på ny i relasjon til helheten. Disse sirkelstrukturene skal framstille forståelsesprosessen som blir til gjennom en veksling mellom forforståelse og forståelse, og mellom delforståelse og hel forståelse (Kvale & Brinkmann, 2015). Uansett hvordan en tolker informantene, både under observasjon, i intervjusituasjon, under transkribering og i analysen av intervjuene, er det altså ens forforståelse som ligger til grunn. Denne forforståelsen er dermed en del av den hermeneutiske sirkel, og i denne prosessen vil også denne forforståelsen kunne endre seg (Færden, 2014). Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg utvidet mitt syn på sider ved fenomenet, og med dette har min forståelse også endret seg.

Hermeneutisk fortolkning foregår på flere nivåer. På ett nivå legger forskeren vekt på aktørenes egne fortolkninger. På et annet nivå framheves forskerens fortolkning av

aktørens fortolkninger, til dels med utgangspunkt i forforståelse så vel som helhetsforståelse. Denne fortolkningen av aktørens fortolkning kalles av Giddens dobbel hermeneutikk (Grønmo, 2016). Dette vil si at jeg i jobben med intervjumaterialet mitt, har fortolket noe som allerede er fortolket av informantene. Når informantene har deltatt på arrangementer eller vært på tur, har de fått erfaringer med, gjort seg opp meninger om, og fått holdninger til det å være på tur med ulike kjønn. Jeg har derfor måttet forholde meg til en verden som allerede er fortolket av de sosiale aktørene selv.

4.3 Forskerrollen

Forskeren har en vesentlig rolle, spesielt innenfor kvalitativ forskning. Forskeren er hverken en objektiv eller nøytral person, men er preget av den kunnskapen og erfaringen vedkommende har til feltet fra før (Kvale & Brinkmann, 2015). Disse erfaringene vil ha betydning for videre arbeid og analyse av feltet som studeres. Det dannes en relasjon mellom forskeren og intervjupersonen som konstrueres i møte med hverandre, og det er dermed viktig at forskeren har reflektert over sin egen rolle og subjektivitet i forkant av prosjektet, spesielt før man samler inn datamaterialet. Bevissthet rundt egen forskerrolle er nøkkelen til å gjennomføre gode undersøkelser i felt. Det stilles krav til at forskeren har gode evner til å gjennomføre datainnsamlingen uten å kunne påvirke utvalget i prosjektet (Thagaard, 2013). I denne oppgaven vil dette gjelde både informantene, og de øvrige deltakerne på kurset.

Jeg hadde før dette masterprosjektet skrevet en bachelor på temaet kjønnsdelte arrangementer, samtidig har praksis og opplevelser av det å være kvinne i et maskulint friluftsliv preget forforståelsen. Disse opplevelsene, sammen med erfaringer i friluftslivet er noe av grunnen til at jeg har fattet interesse for feltet og «kjønnede» miljøer. Det å reflektere rundt, og begrepsfeste min egen forforståelse av feltet har vært viktig. Jeg ser på min kjennskap til feltet først og fremst som en styrke, samtidig som det dukker opp dilemmaer i en slik situasjon.

Som kvinnelig forsker kunne jeg være deltager på det kjønnsdelte arrangementet, og fikk da et innblikk i alt som skjedde der, ett innblikket som ikke hadde vært mulig for en mannlig forsker. Videre i arbeidet med oppgaven ga dette en dypere forståelse for hva informantene opplevde, og de holdningene de uttrykte i intervjuene. Deltakerne

brakte nye erfaringer, verdier og refleksjoner rundt temaet, som ikke var forutsett før prosjektet var i gang. Det dukket opp noen temaer som i utgangspunktet ikke var forventet, men som likevel er med på å forklare hvordan holdninger blir til, og videreført.

4.4 Utvalg/informantene

Det er intervjumaterialet som legger grunnlaget for oppgaven, og for å få et brukbart datamateriale til oppgaven er utvalget av informanter spesielt viktig. Et strategisk utvalg av informanter gjøres for å sikre at en får relevant informasjon i henhold til problemstillingen (Dalland, 2017). Jeg hadde få kriterier før utvelgelse av informanter, annet enn at de var deltagende på et kjønnsdelt arrangement. Problemstillingen for prosjektet la naturlige føringer på at det kun skulle være kvinner i utvalget. I kvalitative undersøkelser har antallet intervjupersoner en tendens til å bli enten for lite eller for stort (Kvale & Brinkmann, 2015). Hvis antallet er for lite er det vanskelig å generalisere, og om antallet er for stort er det neppe tid til å foreta en dyptgående analyse av intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015). Det gjelder i kvalitative undersøkelser å finne metningspunktet, på hvor mange intervjuer som skal til før man når et punkt der det tilføres lite nytt til undersøkelsen. Tid og resurser man har til undersøkelsen har også betydning for hvor stort utvalget til slutt ble.

Da det videre ble klart hvilket arrangement datamaterialet skulle samles inn på startet rekrutteringsprosessen. Det ble sendt ut informasjon om prosjektet til arrangørene som videre sendte dette ut til deltagerne som hadde meldt seg på kurset. På denne måten var deltakerne klar over hva prosjektet handlet om, og de kunne ut i fra den informasjonen bestemme seg for om de ville bli med, og la seg intervju. Selve rekrutteringen skjedde på kurset og mange av de deltagende kvinnene var villige til å stille opp – og ønsket å være en del av prosjektet.

Ingen av informantene hadde tidligere deltatt på kjønnsdelte arrangementer i friluftsliv, men enkelte hadde vært på andre arrangementer, turer og kurs knyttet til friluftsliv. Informantene var mellom 30 og 45 år og hadde varierende erfaring med randonee og frikjøring.

4.5 Feltarbeid

For å øke kvaliteten på intervjudelen og prosjektet ble det foretatt et feltarbeid, bestående av deltakende observasjon, på det kurset informantene deltok på. Målet med feltarbeid er å skape seg en så virkelighetsnær forståelse som mulig av det feltet man vil undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015). I feltarbeid får en som forsker mulighet til, med egne øyne, å se hva som skjer, lytte til det som blir sagt, og stille spørsmål til menneskene som er rundt (Hammersley & Atkinson, 1996) Målet med dette er å skape seg en så virkelighetsnær forståelse som mulig av feltet. Gjennom observasjoner har forståelsen utvidet seg, og gitt innsikt i hva det vil innebære å delta på et kjønnsdelt arrangement. Valget om å gjøre feltarbeid i tillegg til intervjuer, var for å få større forståelse av feltet og temaet, skape nærkontakt med informantene og prøve å sette meg inn i deres livsverden. Dalland (2017) hevder at deltagende observasjon er sentralt for å forstå menneskers interaksjon. Observasjoner gir forskeren mulighet for å undersøke deltakernes mønstre for samhandling. Forskeren kan lytte og observere med en forskjellig grad av deltakelse, fra fullstendig deltaker eller observatør, til observerende deltaker eller deltakende observatør. På en annen måte må man også ta hensyn til at en forsker kan bli tillagt en rolle av de det forskes på. Deltakerne på kurset var klar over hvorfor jeg var med, og i dette ligger det en mulighet for at de kunne oppføre seg annerledes og si andre ting enn det de ville gjort om jeg ikke hadde vært til stede.

Jeg hadde i utgangspunktet ikke tenkt til å bruke observasjoner som en del av datamaterialet, men mer som en supplerende metode for å komme nærmere fenomenet. Det viktigste med observasjonene var å opprette en kontakt med deltakerne, samtidig som jeg ønsket en større forståelse av hva arrangementet innebar og hva kvinnene opplevde der. Det ble ikke på forhand laget noen feltguide, noe som kunne vært til hjelp for å få klarhet i hva min «jobb» i felt skulle være. Det ble skrevet en form for feltlogg under arrangementet, som senere ble brukt for å understøtte hva som skjedde underveis. Den ble også brukt i situasjoner jeg observerte inn mot intervjuene, og en kunne da spørre deltakerne nærmere inn mot hendelser de opplevde, for med det å få deres syn på det som skjedde.

Deltakerne ankom kurset torsdags ettermiddag og ble innlosjert på en hytte der de skulle bo sammen gjennom hele helgen. På denne hytten skulle gruppen sove, ha teoriøkter og lage mat i fellesskap, noe som gjorde at vi kom tett innpå hverandre, og jeg ble kjent

med dem som senere ble mine informanter. Jeg hadde på forhand et ønsket om å gå inn i møte med deltakerne med et så åpent sinn som mulig, og et ønske om å fremstå som meg selv uten å spille en rolle slik at deltakerne kunne bli kjent med meg, og jeg med dem. Jeg var likevel bevisst på at min deltakelse på kurset kunne preges av at jeg var der med en annen agenda enn de deltakende selv. Selv om jeg deltok på kurset i sin helhet, som deltaker på lik linje med dem, kunne jeg nok for noen fremstå som «masterstudenten», som ikke var der for å lære om skred, men for å samle inn data til et studie. Samtidig var alle deltakere på samme kurs, og intensjonen var at alle skulle behandles likt, både av arrangørene og av hverandre. Jeg ønsket å være fullt ut deltakende under feltarbeidet – både gjennom deltakelse på kurset og gjennom det sosiale som skjedde utenom, som felles middag på kveldene, frokostprat og hygge. Siden jeg fra før av har en del praktisk erfaring med ski og skred ble det i noen tilfeller vanskelig å «skjule» at jeg ikke var der for kurset og læringen, men i hensikt av oppgaven og prosjektet. Likevel er min vurdering at min tilstedeværelse ikke nevneverdig påvirket deltakerne i stor grad med tanke på hvordan de handlet og uttrykte seg.

4.6 Intervju

Kvalitative intervju kan gjennomføres på ulike måter, og valg av fremgangsmåte tas på bakgrunn av hva forskeren er opptatt av å finne ut av. Forskeren kan velge å gjennomføre en-til-en-intervju eller gruppeintervjuer. Det er forskeren som bestemmer hvilke temaer det skal fokuseres på, og ikke. Denne maktbalansen som med dette skapes mellom forsker og den intervjuede kan oppleves ubehagelig for respondenten, som deretter kan holde informasjon tilbake (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er derfor viktig å tenke på hvor grensene går, slik at en ikke skaper ubehag for den man intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2015). For å imøtekomme dette, og fremme ærlige, personlige svar fra respondenten, må forskeren gi litt av seg selv også; «håndverket består i å kalibrere sosial avstand, uten å få intervjupersonen til å føle seg som et insekt under et mikroskop» (Kvale & Brinkmann, 2015). Som forsker må en vise en personlig forståelse for respondentens meninger, også i arbeidets videre tolkning, og ha nok viten til å stille riktige oppfølgingsspørsmål.

Semistrukturert intervju er den mest vanlige intervjumetoden og er en viktig kilde til kvalitative tekstdata i svært mange kvalitative forskningsdesigner (Krumsvik, 2014). Kvale uttrykker i sin definisjon at det sentrale er å innhente skildringer av livsverden til den intervjuede og hvordan vedkommende opplever ulike fenomen fra sitt ståsted. Strukturen på intervjuet kan variere. Det kan være ustrukturert, der forskeren kun går ut fra noen temaer man vil gjennomgå, men ønsker at intervjuet skal forme seg selv ut i fra hva intervjupersonen bidrar med. Det kan også være et strukturert intervju, der forskeren er opptatt av å stille alle intervjupersonene de samme spørsmålene (Thagaard, 2013). En mellomting mellom disse to er et semistrukturert intervju, og det er dette formatet jeg har valgt å benytte meg av. Et semistrukturert intervju brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonens egne perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015). Et semistrukturert intervju gir også mulighet til åpenhet og vinkler en nødvendigvis ikke hadde tenkt på i forkant av samtalen.

For å sikre gode og relevante svar fra informantene ble det under gjennomføringen av intervjuene benyttet en intervjuguide. En intervjuguide er med på å gi intervjuet en god struktur, samtidig var det viktig for meg at det var rom for å ta tak i temaer som dukket opp underveis, og som kunne belyse nye temaer. Intervjuet er ikke en debattarena, og det er intervjuobjektet som er hovedperson, og som videre skal gi svar og si sin mening. Som forsker må en forholde seg mest mulig nøytral, og jeg forsøkte å unngå å stille ledende spørsmål, da dette ville ha svekket intervjuets reliabilitet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Formålet med en intervjuguide er å hente ut mest mulig relevant informasjon. Spørsmålene må utformes med tanke på de som skal besvare dem. I grove trekk beskriver intervjuguiden hvordan intervjuet skal gjennomføres, med hovedvekt på hvilke temaer man ønsker å besvare. Jeg valgte en intervjuteknikk som var åpen, men med hjelp av en intervjuguide som var tematisk organisert, dette gir god struktur, samtidig som det åpner opp for andre viktige momenter, knyttet til tema.

4.6.1 Gjennomføring av intervjuene

Før datainnsamling og utførelsen av intervjuene og feltarbeidet ble det gjennomført to prøveintervjuer. Kvale og Brinkmann (2009) understreker at å lære det metodiske handverket intervju ofte skjer best gjennom praktisk øving og observasjon av andre. På

denne måten blir forskeren mer bevisst og reflektert over hva som fungerte bra, og hva som fungerte mindre godt i en intervjusituasjon. Utprøving av intervjuguiden ved hjelp av pilotintervju er også med på å teste om intervjuspørsmålene fungerer, og om informantene skjønner innholdet i dem (Krumsvik, 2014). Som nevnt tidligere hadde jeg i forkant utarbeidet en intervjuguide, denne skulle være en «støtte» under prosessen, og en rød tråd for å få relevante og gode svar til oppgaven. Jeg opplevde at jeg underveis i prosessen ble mer og mer uavhengig av denne, og at intervjuene utartet seg mer som en naturlig samtale, der jeg «visste» hva jeg skulle spørre om underveis, det ble da også rom for en mer flytende samtale. Dette var nok delvis et resultat av at jeg ble tryggere utover i prosessen, og at kvinnene ble tryggere på meg.

Siden jeg var sammen med, og bodde sammen med deltakerne over flere dager, var det naturlig å gjennomføre intervjuene der, under selve arrangementet. Intervjuene ble gjennomført i løpet av to dager – fredag og lørdag. Dette kan nok ha hatt noe innvirkning på intervjuene, både fordi kvinnene i større grad diskuterte temaet etter dag to, men også fordi jeg som forsker ble bedre kjent med dem, og at vi da ble tryggere på hverandre utover i kurset. Dog mener jeg at jeg hadde god kontakt med alle informantene under intervjuene, og at svarene kvinnene ga ikke i stor grad ble påvirket av dette. Det endte opp med 5 en-til-en intervjuer og ett gruppeintervju der det deltok tre stykker. Dette ble gjort både med tanke på tid og etter informantenes egne ønsker. Det at alle deltakere ble rekruttert, og alle intervjuene gjennomført på en og samme helg kan har vært både en styrke og en svakhet med oppgaven – dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Forskeren må ha hovedfokus på å lytte aktivt under intervjuet og tenke over hvilket signal en sender gjennom kroppsspråket. Forskeren må unngå å stille ledende spørsmål eller dele sine personlige meninger i intervjuet da dette kan føre til at intervjupersonen responderer annerledes (Kvale & Brinkmann, 2015). Hovedintensjonen med intervjuet er å belyse intervjupersonens perspektiver, og for å klare det på en best mulig måte må det skapes tillitt mellom forsker og intervjuperson (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg var veldig bevisst på at jeg ikke snakket for mye om prosjektet i sin helhet, for å unngå å påvirke informantene. Dette for at deltakerne ikke skulle være kjent med hvilke forventninger jeg hadde til svarene, og dermed gi meg de svarene de mente, eller trodde jeg ønsket. Ved å være bevisst om egne holdninger, hvordan man snakker om ting og

hvordan man stiller spørsmål, kan man bedre se hvordan personen svarer på spørsmål, og om de svarer det som er «forventet», både sosialt og til prosjektet. Prosjektet ble gjennom helgen naturligvis en «snakkis», og deltakerne kunne selvsagt komme med spørsmål før de bestemte seg for om de ville la seg intervju. Jeg var likevel bevisst på hvordan jeg snakket om prosjektet, og at jeg forholdt meg nøytral i mine uttalelser.

Intervjuene varte fra 45 minutter til 1 time og 40 minutter. Det var stor forskjell på hvor reflekterte informantene var over temaet, og hvor mye de fortalte ut over det de ble spurt om. Jeg satt likevel igjen med mange gode perspektiver på temaet etter hvert intervju. I enkelte av intervjuene opplevdes respondentene ivrig og de hadde veldig mange tanker omkring tema. Noen var veldig «selvgående» i sine betraktninger, noe som gjorde at en noen ganger måtte bryte inn for å komme inn på tema igjen. Jeg opplevde også at noen feiltolket spørsmål, og at jeg da måtte spørre mer inngående/forklarende.

4.7 Bearbeidelse av data

Når intervjuene transkriberes fra muntlig til skriftlig form blir intervjusamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for analyse (Kvale & Brinkmann, 2015). Når materialet struktureres i tekstform blir det lettere å få oversikt over det, og struktureringen i seg selv er en begynnelse på analysen. Forskere som transkriberer sine egne intervjuer, som i denne oppgaven, lærer mye underveis. Under transkripsjonen vil en til en viss grad huske eller gjøre seg tanker om de sosiale og emosjonelle aspektene ved intervjusituasjonen, og en vil allerede ha påbegynt meningsanalysen av det som har blitt sagt (Kvale & Brinkmann, 2015). For å holde reliabiliteten oppe er transkripsjonene skrevet ordrett slik at fortolkningen er så tett opp mot lydfilen som mulig. Intervjuene er transkribert i bokmålsform. Det er tatt med pauser da disse viser når respondenten tenker, og når samtalen flyter. Det er også skrevet ned, og tatt med alle småord og innskytelser for at en kan se nærmere på måten ting fortelles på, og om i det transkriberte materialet. Det er skrevet «ler/latter» der dette var tilfelle, dette for å framheve hvilken «tone» ting blir sagt i.

Analysen har fått sin form og sitt innhold som et resultat av mange runder der jeg har vekslet mellom å jobbe empirisk med materialet og å jobbe med de mer teoretiske perspektivene. Dette kan forstås som en fordypning etter et hermeneutisk mønster.

Allerede under transkriberingen startet arbeidet med å bearbeide dataen, slik som jeg har beskrevet tidligere.

Etter å ha transkribert intervjuene begynte jeg å jobbe systematisk med dem. I min analyse og fortolkningsprosess valgte jeg fra starten av å følge den trinnvise fremgangsmåten beskrevet av Smith, Flowers og Larkin (2009). Steg en handler om å lese, og lese om igjen. Her startet arbeidet med å lese gjennom det transkriberte materialet med et blikk for det overordnede meningsinnholdet. Dette ble lest nøye igjennom flere ganger for å komme godt inn i materialet, for deretter å bli lest mer systematisk. I steg to besto av å notere, identifisere ulike temaer og studere ordenes betydning og innhold. Det ble skrevet ned kommentarer på transkripsjonene og utviklet en kjerne av kommentarer som beskrev de tingene som betyr noe for informantene, og hva de betyr for dem. Gjennom steg tre begynte det å utvikle seg framvoksende temaer og en kartlegging av forbindelser og mønstre i materialet. Med dette begynte jeg å jobbe mer med innledende notater enn med transkripsjonene. Prosessen representerer den hermeneutiske sirkel, der originalteksten blir til deler, som igjen kommer sammen i en ny helhet på slutten av analysen. Temaene reflekterer både informantenes ord og tanker, men også mine fortolkninger. Deretter, i steg fire, begynte jeg å se etter forbindelser mellom temaene, og samle disse i større mer overordnede temaer. Med utgangspunkt i mine tolkninger av det empiriske materialet ble fem hovedtemaer dannet i min analyse.

4.8 Oppgavens validitet og reliabilitet

I all forskning må man stille spørsmål om påliteligheten og gyldigheten til de funn og tolkninger man gjør. Når man snakker om kvalitet på forskning er det særlig to begreper som gjør seg gjeldende. Det ene er validitet, og dreier seg om forskningens gyldighet (Kvale & Brinkmann, 2015). Hvor gyldig forskningen er styres og påvirkes av forskeren, det vil si de valg en gjør og tar gjennom en forskningsprosess. I kvalitativ forskning vil en viktig faktor være at forskeren er klar over sin egen forforståelse av fenomenet, og at denne ikke farger hvordan forskningen blir utført. For å styrke validiteten bør forskeren være kritisk gjennom analyseprosessen, samt reflektere over egne tolkninger. En annen side ved validitet, er overførbarhet, som handler om i hvor stor grad forskningen er gyldig og overførbar, og kan brukes i andre forskningskontekster (Thagaard, 2013). Reliabilitet handler om hvor pålitelig

forskningen er. Innenfor kvalitativ forskning kan det være utfordrende å sikre reliabilitet, noe som bunner ut i at fortolkning er et sentralt element i forskningen og Thagaard (2013) hevder derfor at det ikke har like stor relevans innenfor kvalitativ forskning. Det er likevel relevant at forskningen har blitt gjennomført på en god og tillitsvekkende måte. Som kvalitativ forsker har jeg styrket reliabiliteten ved å sikre data, ved at jeg tar opp intervjuene på båndopptaker og gjør en ordentlig jobb i arbeidet med transkriberingen, da dette bidrar til eksakte data.

Først vil jeg peke på noe av det jeg mener er undersøkelsens sterke sider. Før jeg startet arbeidet med innsamling av data satte jeg meg inn i tidligere forskning. Hadde også et teoretisk grunnlag, en foreløpig problemstilling, og utarbeidet en intervjuguide, noe som utgjorde et godt grunnlag før jeg dro på kurs. Feltarbeidet var med på å gi meg en god forståelse av, og nærhet til fenomenet, feltet og jentene. Bakgrunnskunnskapen jeg tilegnet meg ved å være tilstede gjennom kurset ville jeg aldri ha fått om jeg selv ikke var tilstede. Jeg fikk egne erfaringer og utvidet min forståelse i flere retninger noe jeg mener har vært en styrke under intervjuene, men også i tolkningen av disse.

Etter å ha sett på sterke sider ved undersøkelsen, vil jeg ta for meg noe av det jeg mener kan ha begrenset oppgaven. En åpenbar begrensning med dette studie er at det først og fremst tar for seg åtte menneskers erfaringer, holdninger og meninger om kjønnsdelte arrangementer. Utvalget er en liten gruppe, og det er i hovedsak deres meninger jeg kan si noe om. I dette ligger det selvsagt en begrensning, og derfor kan det vanskelig statistisk generaliseres (Kvale & Brinkmann, 2015). Generelt er der ikke et mål om generalisering i kvalitativ forskning, men en kan i kvalitativ forskning gjøre teoretiske generaliseringer. Dette innebærer en utvikling av begreper, hypoteser og teorier eller helhetlig forståelse som bygger på empiriske undersøkelser av strategisk utvalgte enheter, som ut fra teoretiske resonneringer antas å gjelde i mer generelle sammenhenger og for større enheter (Grønmo, 2016).

En annen begrensning er at jeg velger noen bestemte perspektiv og fortolkningsrammer. Å velge en måte å tilnærme seg feltet på, vil naturligvis utelate andre. En annen tilnærming og et annet teoretisk perspektiv ville kanskje gitt et annet resultat og en annen fortolkning. En annen ting som kan begrense er informantenes alder. At utvalgets alder er begrenset, gjør også at resultatet og tolkningen av dette begrenses. Hadde

informantenes alder vært yngre/eldre ville kanskje resultatene sett annerledes ut. Samtidig – det er disse som har meldt seg på kurset, ikke kvinner i en yngre aldersgruppe.

At intervjuene foregikk på selve kurset er noe jeg mener kan være med på å styrke, men også begrense oppgaven. Opplevelsen og erfaringene deltakerne hadde til fenomenet var ny, noe som på mange måter kan være bra, men samtidig begrense da det ikke var tid til å reflektere over hva de hadde vært med på. De hadde liten tid til å tenke over opplevelsene, da de var «midt oppi det». Dette gjorde at også jeg som forsker fikk liten tid mellom hvert intervju til å reflektere over det som kom frem, revidere intervjuguide og jobbe med materialet underveis i denne prosessen.

Bevissthet rundt egne holdninger har vært viktig i arbeidet med dette prosjektet og det er flere faktorer jeg gjennom prosessen har lært på den «harde» måten. I tidlig fase av prosjektet ble blant annet kvinner omtalt som jenter, også i informasjonsskrivet informantene fikk i forkant av intervjuene. Dette kan ha påvirket hvordan informantene snakker om kvinner og *jenter* i intervjuene. Hvordan en som forsker snakker om fenomenet, kan derfor ha påvirkning på hvordan informantene snakker om det.

4.9 Forskningsetikk

Når man skal forske på mennesker, deres meninger og tanker er det noen etiske overveielser man må gjøre seg. Etiske refleksjoner er noe man må ta hensyn til gjennom hele den metodiske prosessen og gjennom hele forskningsprosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015). Studien ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) og godkjent av personvernombudet (vedlegg). Prosjektet er gjennomført etter retningslinjer gitt av NSD som har blitt orientert om utvalg, kriterier, informasjon til informantene, samtykke og hvordan data skulle lagres på en sikker måte.

Kvale og Brinkmann (2015) viser til noen etiske spørsmål en bør stille seg selv i begynnelsen av en intervjuundersøkelse og beskriver noen etiske retningslinjer en må følge som forsker. Disse retningslinjene kan deles inn i fire, og inneholder; informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale & Brinkmann, 2015). Informert samtykke betyr at deltakerne informeres i undersøkelsens overordnede formål

og om hovedtrekkene i designen, så vel som om mulige risikoer og fordeler ved å delta i forskningsprosjektet. Informert samtykke innebærer dessuten at man sikrer seg at de involverte deltar frivillig, og informerer dem om deres rett til når som helst å trekke seg ut av undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2015). Deltakerne som valgte å være med i denne undersøkelsen fikk i forkant informasjon om prosjektet via et skriv godkjent av NSD. Deltakerne ble også i intervjusituasjonen minnet på sine rettigheter før de skrev under på samtykke. Personvern er viktig og menneskene som deltar i dette prosjektet vil være anonyme i henhold til dette. Det var for informantene frivillig å delta, og de behøvde ikke svare på spørsmål om de ikke ønsket det. I fremstillingen av data er informantene gjort anonyme, og informasjon behandlet konfidensielt etter retningslinjer fra NSD. Alle informantene har i oppgaven fått fiktive navn, og de vil videre bli omtalt som; Nora, Maja, Lise, Tuva, Mari, Sara, Helle og Eva.

Man bør også forholde seg til konsekvensene av en kvalitativ undersøkelse både med hensyn til den mulige skade den kan påføre deltakerne, og de fordeler de kan forvente å få ved å delta i undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2015). Fra et nytteperspektiv bør summen av potensielle fordeler for deltakeren og betydningen av den oppnådde kunnskap veie tyngre enn risikoen av å skade deltakerne, altså bør man spørre seg selv om det er «verdt» å undersøke temaet.

4.10 Presentasjon av kurs

Underveis i prosjektet ble det klart at de fleste arrangementene ville finne sted vinter/vår, noe som gjorde at en måtte ta noen vurderinger i forhold til tid, og når oppgaven skulle ferdigstilles. Alternativet til å delta på arrangementer kunne vært å «finne» jenter og kvinner som tidligere hadde deltatt på en eller annen form for kjønnsdelte arrangementer. Eventuelt kunne man dratt på ulike dagsarrangementer som ble holdt utover høsten. Løsningen ble, etter mye frem og tilbake, å delta på et kjønnsdelt arrangement som varte over flere dager.

Når undersøkelser på hvilke arrangementer som var tilgjengelige ble gjort, inneholdt arrangementene ofte det noen vil kalle for moderne aktiviteter innenfor friluftsliv. Topptur, kiting, surf og terrengsykling var noen av aktivitetene som dukket opp. Disse endringer i hvordan vi utøver friluftsliv, både når det kommer til aktiviteter og motivasjon, er tydelige i følge Odden (2004). Nye aktiviteter, mer fritid og nytt utstyr

gir oss nye muligheter. Vi går høyere, fortære og tillater oss å ta i bruk hjelpemidler som tidligere ikke var tilgjengelige. Alle informantene hadde før kurset stått en del på ski, enten i bakken eller på topptur, mens kunnskap om skred, veivalg og terreng var for de fleste noe helt nytt.

Skikjøring, frikjøring og randonee beskrives som en av de moderne aktivitetene innenfor friluftsliv (Odden, 2002) og kan på flere måter anses som en relativt ny aktivitet i samfunnet. Vi vet lite om hvor mange som utøver randonee i egenorganisert form, men Bischoff og Odden (2002) mener dette er en av aktivitetene som stadig får større oppslutning. Det finnes ingen oppdatert statistikk på hvem som utøver randonee og frikjøring, men vi kan mulig få et bilde av popularitet gjennom andre kanaler – som sosiale medier, omfanget av ski som selges og deltakelsen på ulike kurs og arrangementer (Kappelslåen, 2019).

For å finne svar på problemstillingen var det nødvendig å gå til kvinnene selv. Det er disse som sitter på informasjon som kan være med på å besvare oppgaven. Ut på høsten ble det derfor opprettet kontakt med ulike arrangører som hadde tilbud om kjønnsdelte arrangementer for jenter og kvinner. De fikk informasjon om prosjektet og spørsmål om det var noen som var «gira» på å ha meg med på tur. Flere var positive til prosjektet og jeg kunne selv velge hvilke arrangementer jeg ville delta på. Valget falt på et arrangement som ble presentert på deres hjemmesider som *«et toppturkurs for deg som er glad i å stå på ski, og som vil lære mer om å gå på topptur»* og der *«målet med kurset er at du skal bli fylt med inspirasjon, kunnskap og opplevelser slik at du føler deg tryggere neste gang du skal på tur alene eller sammen med andre»*.

Informantene omtaler arrangementet både som «skredkurs», «toppturkurs» og «jentetur». For oppgavens del har det ikke selve innholdet i «kurset» betydning i seg selv, men det er greit å få frem at det er snakk om ski, skred og topptur da dette ligger under kategorien «moderne aktiviteter», og at dette kan ha betydning for gruppen som har valgt å delta.

5 Resultater og diskusjon

I dette kapittelet vil det bli presentert og diskutert resultater fra datainnsamlingen og kapittelet har til hensikt å se nærmere på kvinnenens begrunnelser og årsaker, holdninger og refleksjoner til kjønnsdelte arrangementer. Hvorfor velger kvinner å dra på tur med andre kvinner, og er kjønnsdelingen en viktig faktor når de melder seg på et arrangement?

5.1 Hvorfor randonee?

I starten av intervjuene var det interessant å se på hvilken bakgrunn kvinnene hadde, både når det kom til jobb og utdanning, deres erfaring med friluftsliv og deres første møte med randonee. Dette kan være et nyttig bakteppe hvor man kan se hvordan intervjupersonene posisjonerer seg i det sosiale rom. Helt fra vi blir født sosialiseres vi inn i samfunnet og sosialiseringen inn i friluftslivet påvirkes i stor grad av hvem som introduserer friluftslivet for barn og unge – som familie, oppvekstmiljø, barnehage/skole og medias fremstilling.

5.1.1 Oppvekst

En fellesnevner for informantene er at alle har en eller annen form for erfaring og tilknytning til friluftsliv. De fleste har vokst opp i familier som har i større eller mindre grad har drevet med ulike former for friluftsliv gjennom informantenes oppvekst. Tre av informantene vokste opp i byen, men med hytte på fjellet eller ved havet. De fleste har hatt foreldre som har tatt dem med ut, og det å være ute i naturen har vært en naturlig del av barne- og oppvekstårene. «...det var jo så fort vi kunne stå omtrent, så var det bæremeis og pulk ja...» forteller Mari, og det er tydelig at mange av informantene har lignende erfaringer. De fleste påpeker at oppveksten har hatt stor betydning for at de bruker, og liker å bruke tid i naturen og hvorfor de driver med ulike former for friluftaktiviteter, også i voksen alder. En av informantene skiller seg imidlertid ut, og forteller at hun ikke har vokst opp i en typisk «friluftsfamilie», og at langrenn og alpint var noe hun startet med i voksen alder. Informantenes oppvekst, primær- og sekundærsosialisering vil da ha betydning for hvilke valg de gjør videre i livet, og at de ender opp med å utøve en aktivitet som randonee.

5.1.2 Introduksjon til randonee

Informantene har oppdaget, og ble introdusert for randonee og topptur på ulike måter. Noen har holdt på med aktiviteten i rundt ti år, mens andre bare har utøvet randonee en eller to sesonger. Mange av informantene har startet med langrenn, og flere har erfaring fra slalåm og snowboard i alpinbakke, for deretter å ha blitt introdusert for randonee. Tre av informantene har blitt introdusert for topptur gjennom kjæresten eller tidligere kjæresten. Tre av informantene har vært på introkurs gjennom blant annet DNT. En av informantene ble med en venninne på Heftye, en skifestival som tilbyr guidede turer på randonee, og forteller at hun ble «bitt av basillen» der for et par år siden.

Det er tydelig at alle informantene i denne oppgaven har hatt et «naturlig» møte med randonee, da alle, på en eller annen måte, har erfaring med friluftsliv og ski fra før av. Denne erfaringen, og deres habitus hvor friluftsliv er av betydning, kan være en forklaring på hvorfor de har begynt med en aktivitet som randonee. Ifølge Bourdieu er habitus noe alle mennesker «har» og som i første omgang utvikles i primærsosialiseringen, og at denne sosialiseringen bidrar til å forme habitus hos den enkelte aktør. Mennesket tilegner seg vaner, verdier og normer i de tidlige år og blir påvirket primært av familie og de nære relasjoner. Videre vil aktøren bli påvirket gjennom sekundærsosialiseringen, for eksempel i skolen og gjennom fritidsaktiviteter (Aakvaag, 2008). Det aktøren har tilegnet seg, spesielt i primær- og sekundærsosialiseringen, vil ligge til grunn i valg som tas gjennom livet. Kunnskapen aktøren tilegner seg vil bli forankret og naturalisert i kroppen, og bidra til at man utvikler en kroppsliggjort habitus.

5.1.3 Randonee

Informantene oppgir flere grunner til å bedrive friluftsliv, og randonee. Flere mener at det er turen i seg selv, og turopplevelsen som er det viktigste – ikke nødvendigvis det å nå toppen, eller renne ned de bratteste hengene. En av deltakerne nevner imidlertid det å nå toppen som en viktig ting og utaler at; «...som vestlandsjente da, så er det en skikkelig nedtur å snu før toppen, bare sånn generelt, da er det en fiasko tur» (Helle). Lise sier også at det å nå toppen er en faktor som «trigger» motivasjonen for å drive med randonee. Kappelslåen (2019) har skrevet en master om kvinner som driver med randonee, og der kommer det blant annet frem at dette med å «tikke topper» var noe hennes informanter var opptatt av. Dette handlet om å komme seg opp på en fjelltopp

for å markere at en hadde nådd selve toppen, for eksempel ved å signere i en turbok eller fotografere et bilde (Kappelslåen, 2019). Helle har også denne innstillingen når hun er på tur i fjellet; når man ikke når toppen, er turen rett og slett bortkastet. En forklaring på «presset» om å nå selve toppen kan være randoneemiljøets essens og doxa, som handler om aktivitetens spilleregler og sosiale koder (Bourdieu, 1995). Om randonee som aktivitet har en etablert doxa hvor det er viktig å nå fjelltoppen, kan det tenkes at flere prioriterer å gå hele veien opp. Om man avviker fra feltets doxa, kan det for enkelte oppleves som at man bryter med aktivitetens norm eller det «flertallet» i aktiviteten gjør (Kappelslåen, 2019). Det å «tikke topper» kan også dreie seg om viktigheten av å synliggjøre den fysiske kapitalen da det å komme til toppen ofte krever en god del fysikk og kapasitet. Det å synliggjøre dette kan også bety at man ønsker anerkjennelse fra andre, eller vise at man er i god fysisk form (Kappelslåen, 2019).

En av informantene påpeker at hun liker å prøve nye ting, litt «fart og spenning» og utfordringer, og at randonee var akkurat dette. Det å være på tur, bruke kroppen og oppleve noe sammen med andre er også faktorer informantene nevner som motiverer dem til å drive med aktiviteten. Trening og fysisk aktivitet står også høyt hos flere av kvinnene; «Jeg liker jo å trene og holde meg i god form, så da blir det jo to fluer i en smekk» (Nora).

Deltakernes motivasjon for å delta på dette kurset var først og fremst for å lære seg mer om skred, tilegne seg kunnskap om terreng og snøforhold, og bli bedre på å gjøre egne vurderinger når de skal ut på tur senere. Flere av informantene har tidligere vært på topptur med folk som har mye erfaring i fjellet, og har da følt at de «kommer litt til kort» fordi de ikke besitter den kunnskapen som trengs for å utøve aktiviteten på en god og trygg måte. Dette er kunnskap som er viktig når vi ser på hva som gir kulturell kapital i feltet. I dette tilfellet blir randonee en gruppe/aktivitet innenfor et større felt, her friluftsfeltet, hvor det gjelder å oppnå så mye spesifikk kapital som mulig. På den måten kan man i større grad bli verdsatt i randoneemiljøet. Flere av informantene sier at de etter dette kurset håper å ha tilegnet seg kunnskap som videre kan brukes når de på et senere tidspunkt skal på tur med andre, i grupper der de tidligere har følt at de «ikke har noe de skulle ha sagt», fordi de ikke har «riktig» eller «nok» kunnskap om aktiviteten og utøvelsen av den.

5.1.4 Økonomi

Kurset informantene deltok på varte over flere dager. Dette tyder på at å delta både krever at en selv, ens livssituasjon og ens jobb tidsmessig lar en prioritere å delta. Kurset i seg selv var også kostbart, og forutsetter at man har tilstrekkelig økonomisk kapital for å delta. Alle intervjupersonene har høyere utdanning og er yrkesaktive. En av informantene var inne i sitt siste semester av en master, samtidig som hun jobbet ved siden av. Siden randonee er en aktivitet som krever mye dyrt utstyr er det relevant å snakke om informantenes økonomi. Bourdieu (1995) beskriver den økonomiske kapitalen som den mest regjerende kapitaltypen, da det handler om hvor mye og hvor store økonomiske ressurser aktøren besitter. I tillegg til kostnaden til personlig utstyr som klær, ski, sikkerhetsutstyr og kurset i sin helhet, måtte deltakerne bruke penger på transport. På samme måte som det å nå toppen er en måte å fremvise fysisk kapital på, kan det å delta på et kurs som dette være en måte å fremvise en form for økonomisk kapital. Det er dyrt å delta på kurs, og det å delta vil da vise at en har de økonomiske forutsetningene til å utøve aktiviteten. Når informantene da har mulighet til å reise på kurs, betyr det rent økonomisk at de har mulighet til å «kjøpe» seg praktisk kunnskap og erfaring. Denne kunnskapen og erfaringen vil videre være med på å bygge kulturell kapital. På samme måte vil kontaktene og bekjentskapene informantene får på kurset øke deltakernes sosiale kapital – som igjen kan være med å påvirke den økonomiske og kulturelle kapital. I de fleste aktiviteter i friluftslivet, også innenfor en aktivitet som randonee vil hvilke sosiale omgangskretser, og hvor store nettverk man har være faktorer som har betydning for den sosiale kapitalen. Med økonomisk kapital til å delta på kurs kan informantene øke sin sosiale kapital.

Ved å se på informantene, deres kulturelle, sosiale og økonomiske kapital får vi et bilde på deres status, og hvor de posisjonerer seg i det sosiale rommet. Alpin skiferdsel er blitt et symbol på kulturell kapital i Bourdieus forstand, og dette vises blant annet gjennom hvem som går på disse turene – en overvekt av høyt utdannede og/eller yrkesaktive personer med god råd. Alpin skiferdsel er kulturell kapital i kroppsliggjort form, i form av habitus og livsstil (Hesjedal, 2016).

5.2 «Hvordan havnet vi her?»

I samtalen med informantene gikk det fort opp for meg at de aller fleste, med unntak av en, ikke aktivt hadde «lett» eller søkt etter et kjønnsdelt arrangement. Flere av

informantene hadde heller ikke hørt om egne arrangementer for jenter og kvinner i friluftslivet eller på ski før de ble oppmerksom på akkurat dette arrangementet.

Informantene forteller at det mer eller mindre var tilfeldig at det ble et kjønnsdelt arrangement, og nesten alle sier at de like gjerne kunne havnet på et arrangement for både kvinner og menn. Så hvordan havnet disse kvinnene likevel på dette arrangementet?

«Vi googlet. Vi googlet på skredkurs. Vi sjekka jo mange, det var kjempemange skredkurs» uttaler Mari på spørsmål om hvordan de fant kurset de nå deltar på. Mari er på kurs sammen med kjæresten og en god venninne. De hadde lenge hatt lyst til, og følt et behov for, å lære mer om skred. De skulle egentlig delta på et kurs for et år siden, et kurs som var arrangert av arrangørene av dette kurset, men hadde utsatt dette av ulike årsaker. Dette lå derfor i bakhodet som en mulighet da de på ny skulle finne et kurs å delta på. At denne arrangøren i år arrangerte et eget kurs for jenter og kvinner var derfor en tilfeldighet. Sara forteller videre at kriterier som pris, sted og innhold i kurset var viktig da de skulle ta en avgjørelsen om å melde seg på. «Også var vi jo veldig gira på akkurat denne plassen da» forteller Sara.

Nora forteller at hun i utgangspunktet hadde planer om å delta på et lignende arrangement, av samme arrangør, og at dette arrangement var med både gutter og jenter. Arrangementet varte litt lengre og kostet derfor litt mer, Nora så derfor etter et arrangement som ikke varte like lenge, og som derfor ble litt rimeligere. Da så hun helt tilfeldig dette arrangementet, noe som passet henne bedre når det kom til tidsbruk og kostnad.

To av informantene var på kurs sammen med en venninne. Tuva og Maja forteller begge at de ikke var med på å velge arrangementet, men at det var venninnene som fant arrangementet, og deretter spurte om de ville bli med. De tok derfor ikke et aktivt valg om å delta på et kjønnsdelt arrangement. «Det var venninnen min som fant det, og så spurte hun meg om jeg ville være med» (Tuva). Tuva hadde ikke fått med seg at det var et kjønnsdelt arrangement da de meldte seg på, men da dette gikk opp for henne syns hun at det virket «allright». Maja forteller også at hun kanskje ikke ville valgt å dra på et «jentekurs» om det ikke var for at venninnen valgte akkurat dette, men tenkte ikke noe mer en at; «jaja, det blir sikkert kult». Hvorfor hun ikke ville valgt dette begrunner

hun med at hun ikke tror hun ville blitt trukket mot dette kurset, på bakgrunn av kjønnsdeling, om det hadde vært «enten-eller».

Med unntak av Eva, hadde ingen av jentene bevisst valgt arrangementet på bakgrunn av at det var et arrangement for jenter og kvinner. For de andre informantene var årsaker som tid, sted, innhold og aktivitet viktigere da de valgte dette arrangementet. Eva var den eneste som bevisst hadde valgt dette arrangementet fordi hun hadde lyst til å dra på et arrangement for kvinner. Eva fortalte at hun aktivt hadde lett etter kurs for jenter og kvinner, og at hun til og med hadde bedt sin egen arbeidsgiver (turarrangør) om å arrangere et kjønnsdelt skred/toppturkurs. Da dette ble tilfelle var valget om å melde seg på lett. Årsakene til at Eva ønsket å dra på et kjønnsdelt arrangement kommer vi tilbake til senere i oppgaven.

5.3 «Et sosialt kvinnefellesskap»

I avsnittet over kom det frem faktorer som spilte inn da det skulle velges arrangement, og at disse faktorene ble knyttet til praktiske årsaker. Tid og sted, hva arrangementet kostet og hva kurset inneholdt i praksis ble sett på som de mest åpenbare årsakene til at kvinnene havnet på dette arrangementet. Dette betyr ikke at kvinnene ikke reflekterte over at dette var et kjønnsdelt arrangement da de meldte seg på, eller at de ikke tenkte over hvordan dette ville ha for konsekvens for hvordan arrangementet ville bli. Informantene uttrykker i stor grad positive holdninger til det å være på tur med andre kvinner. Flere beskriver dette kvinnefellesskapet som et godt sted å være i, og være en del av. Dette fellesskapet gir dem noe «annet» en de ville fått ved å være i en gruppe med både kvinner og menn.

Når kvinnene snakker om det sosiale aspektet ved å være på tur med andre kvinner mener noen at det er noe eget ved dette fellesskapet som kvinner utgjør. Flere av informantene mener at stemningen på mange måter blir litt annerledes når det bare er kvinner tilstede. Noen av informantene beskriver stemningen som mye mer avslappet, og at de på grunn av dette kan slappe mer av og ikke «stresse». Maja uttrykker at; «alle er så vennlige, og vil hverandre bare godt». Nora uttaler også at det er større rom for å spørre om ting siden det er så god stemning og denne stemningen gjør at en lettere kan være seg selv.

Jeg tror vel at vi lettere kan bli sittende å skravle... kommer lettere over ens og forstår hverandre, det tror jeg, for jeg tror det er forskjeller mellom gutter og jenter der. Her er alle så avslappet, og føler at de kan være seg selv, og det tror jeg ikke det hadde vært om det hadde vært både kvinner og menn. (Nora)

Enkelte av informantene sier at de tror jenter og kvinner tenker mer på hvordan de uttrykker seg, og ter seg, når de er sammen med gutter og menn. De uttrykker også at de selv oppfører seg annerledes når det er menn tilstede i sosiale sammenhenger. Det et kvinnefellesskap som dette gjør er å eliminere dette «stresset», som en av informantene beskriver det som. Flere setter dette «stresset» sammen med faktoren om sjekking som jeg beskriver i avsnitt 5.4.3. Nora mener dette fellesskapet er annerledes, og kommer av at menn og kvinner har forskjellige måter å kommunisere på.

To av informantene som har dratt på dette arrangementet sammen, forteller at de i hverdagen også er en «gjeng» med kvinner som bruker naturen når de skal være, og gjøre ting sammen. De forteller om et sosialt fellesskap der naturen i stor grad brukes som arena for å gjøre noe hyggelig sammen. Denne vennegjengen har flere ganger dratt på tur, både i inn- og utland. Det er derimot ikke så mange som driver med randonee innad i gruppen, og de har derfor dratt hit, både for å være sammen og for å treffe nye mennesker. Flere av informantene sier at de ved å dra på et arrangement som dette har et håp om å bli kjent med andre likesinnede kvinner, som de senere kan holde kontakten med og dra på tur sammen med, og at bekjentskaper, kontakter og relasjoner de knyttet her kunne være noe de tok med seg videre. Å utvide nettverket, møte andre som har de samme interessene som en selv og lære og bli inspirert av hverandre er noe flere setter pris på ved dette fellesskapet. En av informantene beskriver det slik; «Det er det sosiale da. Vi lager messenger grupper og deler bilder og sånt... det å møte nye mennesker, kanskje man kan holde kontakten og dele erfaringer og inspirere hverandre til ting...» (Tuva).

Noen av deltakerne, som dro sammen på dette arrangementet forteller at de ble kjent med hverandre på et annet arrangement, og at de etter dette holdt kontakten og har dratt på tur sammen. Arrangementer som dette kan derfor virke som en god arena for å møte likesinnede, og kvinner med samme interesse. Når informantene drar på kurs, blir kjent med hverandre og danner nettverk, er dette med på å øke sosial kapital hos deltakerne.

5.3.1 Kvinner som tar vare på hverandre

Et tema som kom frem i intervjuene var hvordan informantene synes at kvinner generelt er flinkere til å ta vare på hverandre når de er sammen på tur. Som en del av et kvinnefellesskap opplever kvinnene en omsorg ovenfor hverandre, at en tar vare på hverandre, bryr seg om hverandre og drar hverandre opp. Flere av kvinnene forklarer at dette samholdet og omsorgen de viser til hverandre gjør at de føler seg mer «sett», og på samme måte ikke er redd for å vise sine svakheter til andre i gruppen.

Folk liksom drar hverandre opp mye mer, og tar veldig hensyn da, til hverandre. Og det er jo masse forståelse og man er veldig tålmodig føler jeg. Det blir et annet samhold, man kan jo ha samhold i begge situasjoner, men det blir en annen greie da, som også er veldig allright (Maja).

Disse holdningene har blitt til gjennom tidligere erfaringer informantene forteller om, og fra erfaringen de nå har fått og opplever ved å være på tur i en kjønnsdelt gruppe på tur. Når informantene videre beskriver hvordan det oppleves å være på det aktuelle arrangementet er forståelse, omsorg, trygghet og vennlighet ord som går igjen i intervjuene. Nora uttrykker at det kanskje er; «et sånt morsinstinkt som kommer inn på en måte». Egenskapene informantene beskriver hverandre med, og setter pris på i et kvinnefellesskap, kan sees på som typisk feminine egenskaper. Disse egenskapene; omsorg, forståelse og tålmodighet gjør dette kvinnefellesskap til en arena som føles tryggere å oppholde seg i når en skal utøve en aktivitet som kan utgjøre en risiko.

Jeg tror kanskje de (kvinner) kan være litt flinkere å gi tips, vi vil jo gjerne at alle skal komme seg ned og føle seg trygge, og gi hverandre en trygghet på en måte som jeg tror kanskje ikke alle menn vil... (Nora).

Noen av informantene føler seg mere «sett» når de er på tur med andre kvinner. Denne evnen til omsorg er i følge Store Norske Leksikon (Svartdal, 2020) selve definisjonen på «det feminine», det «kvinnelige». Egenskapene informantene uttrykker at andre kvinner har, og beskriver hverandre med, kan sies å være typisk feminine egenskaper. Ettersom forestillingen om kjønn blir knyttet til kropp, blir det maskuline knyttet til menn og det feminine til kvinner. Eksempler på maskuline egenskaper er aktiv, tøff, kontrollert, rasjonell, rastløs, konkurranseorientert, streng og sterk, mens eksempler på

det feminine er passiv, svak, engstelig, forsiktig, omsorgsfull, myk og emosjonell (Lippe, 2010). Bourdieu hevder at vi læres opp til å se på forskjeller som disse som naturlige tilstander snarere enn sosiale konstruksjoner, og at det er grunnen til at de reproduseres (Solbrække & Aarseth, 2006).

5.3.2 Tryggheten kvinnene gir hverandre

Flere av informantene jeg snakket med bruker ordet trygghet til å beskrive hva de tenkte om å dra på et arrangement som var kjønnsdelt, og hvordan det «er» å være på tur sammen med andre kvinner; «Det er jo veldig sånn trygt og greit, og jenter er jenter liksom» utaler en av informantene. Når informantene i denne sammenhengen bruker ordet trygghet kan det ligge ulike tanker bak. Det kan være at informantene her ikke bare snakker om trygghet som i det å være trygg, altså det å ikke være utsatt for fare, men en følelse av å være trygg, en følelse av sikkerhet og ubekymrhet. De uttrykker også en trygghet i det å «være trygg» (på noen).

«...og så valgte jeg toppturnkurs for jenter fordi det er hakket mere trygt» sier Eva. Eva beskriver i første omgang denne tryggheten som en risikofri og fysisk trygghet, der hun viser til en «guttekultur» med mye fart og spenning, en kultur som hun ikke ønsker å være en del av. Videre beskriver hun trygghet som en del av selvfølelsen, og en følelse av ikke å være redd for å være det «svakeste» leddet; «... det er egentlig bare det at jeg ikke føler meg som det svakeste leddet på en måte, litt sånn at jeg vil på kurs og ha en god selvfølelse i mens jeg er der» (Eva).

Selvfølelsen handler ikke om prestasjoner, men er en betingelsesløs vurdering av egen verdi. Selvtillit, selvfølelse og selvbilde er begrep som ofte brukes om hverandre. Med selvbilde menes summen av alle inntrykkene og tankene du har om deg selv og hvordan andre oppfatter deg. Både selvtilliten (hva du tror du kan få til) og selvrespekten (hvor tilfreds du er med deg selv som person) er en del av selvbildet ditt. Selvbildet er relativt stabilt over tid og i ulike situasjoner, men det er mye som kan påvirke utviklingen av det. Selvbildet er som nevnt både oppfatningen vi har av oss selv og hvordan vi tror andre oppfatter oss, dette gjør at andre mennesker også er viktig for selvbildet vårt. Selvbildet vårt blir altså dannet i nær sammenheng med de personene vi er sammen med, og hvordan vi oppfatter oss selv sammen med disse (Sirnes, 2017).

Sosialpsykologen George H. Mead var opptatt av samspillet mellom selvbildet vårt og

vår samhandling med andre mennesker. Han sa at et individ ikke bare kan observere seg selv for å utvikle sitt selv bilde, men at dette måtte skje sammen med andre mennesker. Vi kan altså bare forstå oss selv ved å tolke andres reaksjoner på oss. Dette blir kalt speilingsteori (Sirnes, 2017). Selvoppfatningen blir dannet gjennom et samspill mellom ytre reaksjoner fra andre og indre tanker om meg selv.

Selvbildet blir altså dannet i nær sammenheng med de personene vi er sammen med, og hvordan vi oppfatter oss selv sammen med andre. At Eva setter selv følelse i sammenheng med hvem hun er på tur sammen med kan da si noe om hvordan hun, for det første opplever at menn ser på henne kontra hvordan kvinner opplever andre kvinner, men også hvordan hun ser på seg selv i grupper med menn, versus kvinner. Bourdieu benytter seg av det sosiale rommet når han skisserer hvordan klassestrukturer og aktører i et samfunn fungerer sammen og skildrer fordelingen av ressurser hos en aktør eller en større gruppe i samfunnet (Bourdieu, 1995). Menn som gruppe vil i de fleste sammenhenger i friluftslivet inneha, og besitte en del kjønnskapital, og basert på den automatisk være høyere opp i «friluftshierarkiet». Når man som her, utelukker menn og eliminerer kjønnsmakten fra konteksten, vil hierarkiet være et annet, noe som kan gjøre at kvinnene kan føle på en form for trygghet.

Lise sier blant annet at tryggheten kan innebære at mange jenter og kvinner kan føle at de ikke helt tør å si i fra om ting, at de er litt mer forsiktige når det er gutter og menn til stede, at de føler seg «litt sånn underlegne». Eva tror også at terskelen for å si i fra om ting, om det er noe, blir lavere når det bare er kvinner tilstede. Også i denne sammenheng bruker Eva ordet trygghet og viser til den tryggheten kvinnene gir hverandre innad i et fellesskap. Hun forklarer at for sin egen del, så hadde det nok vært vanskeligere å si i fra om ting, for eksempel at hun var sliten eller synes noe var skummelt, om det hadde vært menn tilstede, også mannlige guider.

Lise bruker også ordet trygghet når vi snakker om det sosiale med å være på tur med andre kvinner; «det er vel kanskje litt tryggere på en måte». På spørsmål om hva hun mener med trygt i denne sammenheng må hun tenke litt på det;

Ja, hva mener jeg egentlig, det er kanskje en rar ting å si... nei, jeg vet ikke. Men et eller annet gjør jo at man typisk trekker mot det samme kjønn, guttene gjør jo

også det. Men hvorfor man gjør det... jeg sier jo trygt, men hva er trygt. Jeg er jo trygg når jeg snakker med en mann også, jeg vet egentlig ikke. Kanskje det ikke handler om turen i det hele tatt, at det er den tryggheten jenter i mellom bare har helt fra oppveksten? Men jeg tror kanskje mange jenter generelt sett tror at om de melder seg på en jentetur så er det et tryggere miljø og at de tørr å være litt mer på kanskje. (Lise)

Lise knytter også denne tryggheten til det kvinnefellesskap som utfolder seg når jenter og kvinner er sammen. Trygghet i å vite at det er kvinner en kommer til å møte når en ankommer kurset, og antakelser om hvordan kvinner møter hverandre og «er» sammen gir en følelse av trygghet i det å «være trygg på noen», i dette tilfellet et bestemt kjønn, og kvinner som gruppe.

Jeg så at det var en tur for jenter, så føltes det litt tryggere med tanke på nivå og det å kommunisere i grupper... at det bare var jenter, så det ble bare tryggere for meg som nybegynner. Og så er det jo en fysisk forskjell på damer og menn, så om man melder seg på et kurs med menn så tenker jeg at det blir lengre turer, og litt hardere kjøring... muligens... så det spilte jo inn. (Nora)

Nora knytter denne tryggheten til flere ting. Hun nevner blant annet de fysiske forskjellene mellom kvinner og menn, og at hun som nybegynner følte seg tryggere på at nivået i en kjønnsdelt gruppe ville gjøre at hun følte seg tryggere. Nora trekker også frem dette med å kommunisere i grupper, at det i en kjønnsdelt gruppe vil være lettere og føles tryggere å uttrykke seg. Når Nora beskriver hvordan det er å være på tur med andre kvinner uttrykker hun at det er en form for omsorg kvinnene har for hverandre, hvordan de støtter hverandre og får hverandre til å føle seg trygge – en trygghet hun ikke tror menn uttrykker på samme måte.

Ut i fra det informantene forteller kan tryggheten de beskriver innebære flere ting. Tryggheten det ligger i å være en del av et fellesskap, tryggheten det gir å være i gruppe med andre kvinner med tanke på fysisk styrke, risiko for «hard kjøring», og muligheten til å uttrykke seg i grupper de opplever som et trygt miljø. Undersøkelsen til Hesjedal (2016) viser at deltakernes motivasjon for å delta på et kjønnsdelt arrangement var at de ikke følte seg trygge når de var på tur, og at de ofte fulgte etter mennene de var på tur

sammen med, selv om de var usikre på terrenget eller snøen. Denne tryggheten kvinnene gir hverandre kan settes opp mot en utrygghet de har følt når de har vært på tur i grupper med menn – der menn har kontrollen.

5.3.3 Har alderen noe å si?

Når vi ser på hvordan kvinnene fungerer sammen i et fellesskap, og hvordan de sosialiserer seg med hverandre, er det interessant å trekke frem alderen på kvinnene som deltar, noe også to av informantene trekker frem i intervjuene;

Men kan det også ha noe med alder å gjøre? At nå er vi jo, jentene her er jo, ja, tretti i alle fall, pluss minus. Så hvis dette hadde vært et sånt kurs for yngre så ville jeg sikkert oppført meg annerledes... jeg er 33 liksom (ler). Ja... så kanskje jeg faktisk ikke hadde turt å melde meg på kurs i det hele tatt da jeg var yngre, jeg vet ikke. (Helle)

Det første Helle uttrykker i sitatet over handler om at de som deltar på arrangementet er i en spesiell aldersgruppe, noe som Helle antyder kan ha innvirkning på hvordan fellesskapet oppleves, og hvordan kvinnene oppfører seg i dette fellesskapet. En av de andre informantene antyder det samme, og uttaler at hun for 15 år siden ville tenkt på kjønnsdelte arrangementer som mer negativt enn det hun gjør nå, og knytter dette opp mot alder;

For femten år siden så ville jeg tenkt negativt, da ville jeg tenkt... da ville jeg syntes at det var for mange jenter kanskje, men de fleste jenter er jo annerledes enn for femten år siden, men sånn som jenter, det blir jo mye sladring og baksnacking, og det har jeg aldri vært interessert i, og det er det jeg forbinder med mange jenter kanskje, men nå er jo folk mer voksne. (Maja)

Det andre er hvorfor det ikke er yngre deltakere på kurset. Jeg har tidligere nevnt dette med økonomi, og økonomisk kapital som en faktor som er nødvendig for å kunne utøve aktiviteten. Men det kan også tenkes at det finnes andre årsaker til at kurs og arrangementer som dette appellerer en bestemt aldersgruppe. Undersøkelsen gjort av Bischoff og Odden (2002) trekker frem frikjøring som en av de aktivitetene som får større oppslutning, særlig blant unge mellom 16-24. Tallene i de bruker for å

understøtte dette er hentet fra Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse fra 2001 som viste at aktiviteten frikjøring anslagsvis omfatter 200.000 utøvere og at aktiviteten domineres av unge utøvere, og i aldersgruppen 16-24 er oppslutningen hele 22%. Statistikk som sier noe om hvilke «*personer som i løpet av de siste 12 mnd har stått på alpint, snowboard eller telemark*» viser at tendensene at det er flest utøvere i aldersgruppen 16-24år, at høyere utdannelse utgjør høyere deltakelse – og at menn i større grad deltar (Statistisk Sentralbyrå, 2017). Vi kan anta at jenter og kvinner i denne aldersgruppen (16-24) utøver randonee og frikjøring som aktivitet. Det har blitt meget populært med frikjøring som fag på folkehøgskolene, som jo tiltrekker seg unge mennesker i 16-20 års alderen. Det kan ikke utelukkes at det på andre arrangementer deltar kvinner i andre aldersgrupper, og at kvinnenens alder på dette arrangementet ikke representerer et reelt bilde på hvilken aldersgruppe arrangementer som dette tiltrekker seg. I undersøkelsen til Hesjedal (2016) kommer det frem at deltakerne var i aldersgruppe 22-31 år. Det kom på den andre siden frem at alle som deltok var yrkesaktive.

Bourdieu mener det er avgjørende å se på habitus for å forstå hvordan aktører handler og tar ulike valg i livet (Bourdieu, 1995). Det ble tidligere i oppgaven vist til hvordan habitus i første omgang utvikles i primærsosialiseringen. Det er likevel viktig å påpeke at habitus er et produkt av sosialisering, og ens habitus er aldri ferdigutviklet, men alltid i forandring. Utviklingen og forandringen består, og påvirkes, av sosialisering, kompetanse og ny viten (Wilken, 2012). Vi ser at kvinnene i stor grad har vært avhengig av andres kompetanse for å utøve aktiviteten, og at disse *andre* i stor grad har vært menn – fedre, kjærester og kollegaer. Gjennom ulike erfaringer og ny viten kan det tenkes at kvinnenens habitus gjennom år har utviklet seg, og vært gjennom en modningsprosess som gjør at de valg og handlinger de gjør, forandrer seg. Erfaringene kvinnene har opparbeidet seg gjennom erfaring av å være på tur med menn, kan på mange måter oppleves negativ i form av at kvinnene føler seg mindre verdt, og at kvinnene på et punkt anerkjenner, og problematiserer sin posisjon. Informantene sier at de melder seg på kurs for å heve egen kompetanse, og på den måten kan bli mindre avhengig av andre – i dette tilfelle andre menn, når de utøver aktiviteten. Kan det tenkes at denne erkjennelsen krever erfaring, og en modning der de føler at dette er problematisk, og derfor melder seg på kurs senere i livet? At informantene også i løpet av disse årene har opparbeidet seg annen type kapital, som kulturell og økonomisk

kapital, og at dette er med på denne modningen og anerkjennelsen? At kvinnene har erkjent, gjennom erfaring – og derfor ønsker å øke sin sosiale kapital i praksisfeltet? Deres posisjon i feltet øker og de løsriver seg fra den maskuline dominans. Kvinnene har ikke vokst opp med randonee, og er derfor avhengig av andres kompetanse – og har dermed en dårligere posisjon i feltet. Det kan tenkes at yngre jenter, som har vokst opp med randonee ikke erfarer denne ugunstige posisjonen.

5.3.4 Kvinnelige guider

På kurset informantene i denne undersøkelsen deltok på var det tre guider, alle disse kvinner. Alle informantene uttrykker positive holdninger til at guidene var kvinner og flere av informantene hadde i forkant en forventning om at det var kvinnelige guider, at det hadde vært «unaturlig» om de hadde promotert seg som et arrangement for jenter og kvinner, får så å ha mannlige guider. Hvilken rolle guidenes kjønn har kommer frem i flere sammenhenger når jeg snakker med deltakerne. En av informantene mener at de kvinnelige guidene er med på å gi en form for trygghet – både i form av at hun føler de er flinkere til å «se», men også «forstå» deltakerne, med bakgrunn i at de også er kvinner. Flere sier også at de kvinnelige guidene fungerer som forbilder og er med på å vise at kvinner og jenter også «kan».

Ja, faktisk. Jeg håpet i forkant på at vi skulle få kvinnelige guider... at arrangøren hadde tenkt på det, og bevisst hadde valgt jenteguider da... og da jeg så at det var det så tenkte jeg at det var veldig positivt... (Eva)

Da jeg skrev bachelor om hvordan arrangørene legitimerer kjønnsdeling på sine kurs var dette med kvinnelige veiledere en faktor som kom opp og ble et viktig tema. Arrangørene der fortalte at deres kjønnsdelte arrangementer i stor grad hadde kvinnelige veiledere der det lot seg gjøre. Dette mente de gjorde at deltakerne følte seg mer sett, og at de oppfattet veilederne som aktive forbilder for de som deltok. At deltakerne har noen de kan relatere seg til er viktig, mente arrangørene selv. En av informantene der mente også at når jenter og kvinner kan relatere seg til andre, både de som er veiledere og til de andre som deltar på arrangementet, er dette med på å gi et inntrykk av at dette ikke er en typisk «mannegreie». Undersøkelsen til Hesjedal (2016) viser at det kun var arrangementene for kvinner som utelukkende hadde kvinnelige instruktører. På

kjønnsnøytrale arrangementer var det både mannlige og kvinnelige guider, ofte bare mannlige, og aldri kvinnelige guider alene (Hesjedal, 2016).

I forkant av feltarbeidet og gjennom helgen kurset ble gjennomført, snakket jeg en del med kursholderne om tematikken i oppgaven. Alle tre kursholderne var kvinner og kunne fortelle mange historier om det å være kvinne i et yrke som i stor grad består av menn. Alle de tre kvinnene jobber innenfor kurs/guiding i friluftslivet, både i fjellet, på Svalbard og på ski. Det kom fram historier om hvordan de som kvinner blir møtt på av turister, som for eksempel at de blir tatt mindre seriøst og at det blir satt høyere krav til dem, og at de i mange tilfeller føler at de må «bevise» at de er gode nok i jobben de gjør. Moen (2010) har skrevet en master om hvordan dette yrkesfeltet oppleves av kvinnelige guider på Svalbard, og Færden (2014) om hvilke forestillinger deltakere har om kjønn og klatreintruksøren. Med dette i bakhodet bestemte jeg meg for å spørre mine egne informanter om hva de tenkte om at det på dette kurset var kvinnelige guider, og hvilke holdninger de hadde til disse. Dette var ikke et tema jeg hadde i intervjuguiden, men jeg valgte likevel å ta det med i intervjuene og som en del av oppgaven fordi det i flere av de første intervjuene kom frem som tema.

5.3.5 Guider som forbilder

Flere av informantene sier at de på mange måter kan kjenne seg igjen i de kvinnelige guidene, at det faktisk at de er kvinner gjør at de «kommer litt nærmere», og er noen de kan relatere seg til og sammenligne seg med.

...men jeg merket det veldig i dag, da den ene guiden snakka om noen andre som hadde vært på tur, og til og med hun hadde vært på en sånn tur (krevende tur), og hadde hun snakket om en mannlig kollega så hadde jeg nok ikke vært like imponert over det å gå over Grønland, men når HUN gjorde det så ble det litt nærmere, det er liksom sånn kvinner kan gjøre, at det blir mye mere sånn; de har vært lærere på høyskolen og folkehøyskole og de har vært på turer her og der og bodd ute så så lenge... det blir liksom mye nærmere når det er kvinner som har gjort det, og at jeg faktisk står og snakker med henne som har gjort så tøffe ting da.. at det ikke er råsterke menn, for dem kan man ikke sammenligne seg med uansett. (Sara)

Informantene uttrykker at guidene på kurset var flinke til å gi av seg selv og fortalte åpent om hvordan de opplevde å være kvinne i friluftslivet. Flere av informantene uttrykte at denne åpenheten, og det at guidene var så åpne, gjorde at de på mange måter kom nærmere dem, kunne kjenne seg igjen i dem og se opp til dem. «De blir som forbilder liksom... absolutt» uttrykker Helle og sier videre at hun synes guidene er kjempetøffe og skikkelig spreke – noe som viser at kvinner også kan være det, at det ikke bare finnes sterke menn. Flere av informantene beskriver guidene som flinke, sterke og tøffe kvinner og uttrykker holdninger som viser at de i stor grad foretrekker kvinnelige guider fremfor menn. Guidene var i stor grad en del av den sosiale delen av kurset, de var blant annet med på tapasaften på kvelden, noe som gjorde at deltakerne også fikk bli kjent med dem på en mer uformell arena – de var ikke bare guider, men kvinner som på lik linje med deltakerne hadde interesse for friluftsliv og skikjøring.

Marcussen (2014) har sett på hvordan forbilder og kjønn har betydning, og utarter seg i friluftslivet. Mange av rollemodellene i norsk friluftsliv har vært, og er fortsatt menn, fra Fridtjof Nansen for hundre år siden, til Lars Monsen i vår tid (Marcussen, 2014). Vi er alle opptatt av forbilder, og de har mulighet til å påvirke oss på mange måter. Måten vi blir presentert for en aktivitet på, og hvem som gjør det har mye å si.

Fraværet av rollemodeller i det organiserte friluftslivet vil kunne forsterke noen av de tendensene vi har sett når det gjelder kjønnsfordeling og i deltakelsen i norsk friluftsliv, særlig innenfor moderne aktiviteter. Dette kan få uheldige konsekvenser for fremtidige generasjoner av jenter som i liten grad sosialiseres inn i norsk friluftsliv. (Marcussen, 2014)

Videre har han sett på tall som viser at det er få kvinner som jobber med friluftsliv. Disse kvinnene jobber da primært i skolen og i liten grad i andre institusjoner. Kjønnsfordelingen blant dem som jobber med friluftsliv er uheldig, og det kan muligens få konsekvenser for nyere generasjoner til friluftslivet (Marcussen, 2014). At vi på dette kurset hadde hele tre kvinnelige guider er derfor ikke en selvfølge, og noe jentene tydelig satte pris på. Undersøkelsen til Hesjedal (2016) viser at det i stor grad var kvinnelige guider på kjønnsdelte arrangementer, videre også at det ikke på noen av de andre arrangementene kun var kvinnelige guider. Guidene var flinke til å fortelle om livet som kvinnelig guide, om turer og erfaringer de hadde. «Jenter trenger flere

rollemodeller» skriver Sisjord (2009) og påpeker at vi trenger flere kvinnelige instruktører for å få med flere kvinner i snowboardmiljøet. Sisjord (2009) tenker at å få inn flere rollemodeller vil bryte med doxa, altså den forståelsen av at menn har en overlegen posisjon, som er tatt for gitt.

Deltakerne beskriver et kvinnefellesskap fullt av omsorg og forståelse. Flere av informantene inkluderer i dette fellesskapet ikke bare gruppen som har meldt seg på kurs, men også guidene som var tilstede på kurset. Eva forteller at hun på mange måter føler seg mer sett og forstått av kvinnelige guider; «Hva skal jeg si... de vet hvordan det er å være dame». Hun føler også at de kan formidle ting på en litt enklere måte, og kommuniserer bedre, sånn «damer-til-damer». Tuva kaller dette «kvinnelig intuisjon», og at guidene ved å bruke denne forstår deltakernes behov og hvordan de tenker.

Flere av informantene sier at de i en kjønnsdelt gruppe, og med kvinnelige guider, føler at de kan uttrykke seg mer åpent. De tør å være litt mer «på» og opplever et miljø der det er trygt å stille flere spørsmål – også «dumme» spørsmål, som de ikke ville turt å spørre i andre sammenhenger, eller til mannlige guider. Flere opplever også at terskelen for å si i fra om ting som plager eller påvirker dem er lavere når guidene er kvinner. De uttrykker at kvinnelige guider har større forståelse for at andre kvinner «sliter». Eksempelvis om en skulle føle seg sliten, er redd, eller at de må forholde seg til det å ha menstruasjon på tur.

5.3.6 Forbilder

Da informantene (i en litt spøkefull tone – da det kunne virke litt «rart» å spørre voksne kvinner om dette) ble spurt om de hadde noen forbilder, eller idoler, var svaret i flere tilfeller som dette; «nei... men det er noen folk som jeg følger på insta da...». Og flere av informantene uttaler at de «følger» flere friluftsp profiler som de videre lar seg inspirere av. Vi kan anta at sosiale medier i fremtiden i større grad kan være med på å utfordre friluftslivets *essens* og doxa. Noe av det jeg bet meg merke i under arrangementet var at kvinnene i stor grad var tilkoblet sosiale medier, og at det var et tema deltakerne var opptatt av, både i form av at de tok det i bruk, men også hvordan de ble et samtaleemne i det sosiale. Det ble delt bilder, laget facebookgrupper og folk la hverandre til på Instagram. Sosial kapital kan referere til faktiske, så vel som virtuelle, ressurser en har tilgang på gjennom sine relasjoner til andre mennesker (Bourdieu, 1995; Hesjedal,

2016). Gjennom sosiale medier har de fleste tilgang til en større omgangskrets enn de har i dagliglivet, og ved å *vise* at du går på tur og driver med alpin skiferdsel på for eksempel Facebook og Instagram, gjør en seg selv til del av et større fellesskap og på den måte blir alpin skiferdsel en symbolsk identitetsmarkør (Hesjedal, 2016).

Sosiale medier har endret måten vi mennesker kommuniserer og utveksler informasjon på, og har de siste årene blitt et massefenomen. Denne utviklingen påvirker oss på flere områder og har også innvirkning på hvordan friluftsliv fremstilles for oss. Via sosiale medier får vi muligheten til å se andre sider av den virkeligheten som blir presentert for oss gjennom tradisjonelle medier, og med det forskyves også maktperspektivet (Enjolras, Karlsen, Steen-Johansen, & Wollebæk, 2013). I denne kampen om maktfordeling skapes identitet og bygges kapital – både i form av økt kulturell og sosial kapital (Bourdieu, 2006).

Undersøkelsen til Hesjedal (2016) viser at det nesten utelukkende er menn som er profesjonelle fotografer i forbindelse med skikjøring. Kvinner legger like ofte ut bilder på Instagram og Facebook av seg selv og andre skikjørere, men når det kommer til organiserte aktiviteter er det nesten alltid menn som fotograferer. Dette mener Hesjedal kan være med å påvirke hvordan skikjørere og andre oppfatter topturer og de som driver med dette. Av den grunn kan det tenkes at de som sitter bak kamera er med på å sette premisser for aktiviteten, som igjen påvirker idealet skikjøreren skal leve opp til. Det samme gjelder for skifilmer, der det i hovedsak er gutter og menn som blir profilert (Hesjedal, 2016). Dette har det vært reaksjoner på, men det argumenteres for at menn rett og slett er bedre på ski enn kvinner, og at det er flere profesjonelle mannlige skikjørere. En av informantene som deltok i min bacheloroppgave uttrykte at grunnen til at de ikke hadde med kvinner i sine produksjoner ikke var fordi det ikke fantes gode nok kvinner, men at disse kvinnene ikke var en del av deres «gjeng».

5.4 Uro knyttet til kjønn

I det forrige avsnittet kom det frem at informantene i stor grad setter pris på, og er positive til, å være på tur med andre kvinner. Selv om det i de fleste tilfeller var tilfeldig at informantene havnet på et kjønnsdelt arrangement uttrykker de positive holdninger til dette kvinnefellesskapet, kvinner på tur og kvinnelige guider. I denne sammenhengen uttrykker informantene også holdninger rundt det å være på tur med gutter og menn,

kontra jenter og kvinner, og samtlige informanter forteller om følelser knyttet til dette. Utsagn som beskriver det «å slippe» å være med gutter/menn var gjentagende blant alle mine informanter.

5.4.1 Fysiske forskjeller og frykten for å være det svakeste ledd

En av tingene som går igjen hos informantene er det fysiske aspektet hva gjelder gutter og jenter, kvinner og menn. Alle har tanker og holdninger knyttet til det at menn generelt er fysisk sterkere enn kvinner, og at det er «godt» å slippe å være på tur med de «spreke gutta». Flere av informantene har et inntrykk av at det på et kjønnsdelt kurs eller arrangement, vil være mindre gruppepress, og at nivået vil være lavere enn om det hadde vært en kurs for begge kjønn. Her snakker vi om det fysiske nivået, som omhandler hvor fort gutter/menn går på tur og hvor fort/hardt gutter/menn kjører på ski nedover. Informantene uttrykker at de mener de, som kvinne, og kvinner generelt, er fysisk svakere enn menn, og at de ikke ønsker å delta på et arrangement der de kan føle seg som «det svake leddet». Hadde de vært på et arrangement med begge kjønn ville for eksempel Eva og Helle vært redd for å være sinker, føle seg svakere og være redd og stressa for at de ikke klare å henge på resten av gruppen.

«... og så er det jo fysiske forskjeller på damer og menn, så hvis man melder seg på et kurs med menn, så tenker jeg at det blir lengre turer og litt hardere kjøring» uttrykker Nora. En grunnleggende oppfatning blant informantene, som sitatet til Nora ovenfor fremhever, er at menn på som står på ski går fortere, kjører brattere og bare skal «dure» opp til toppen. Menn kan løpe fortere, menn kan løfte tyngre og menn kan, med de rette forutsetningene, «overgå» kvinner i de fleste fysiske utøvelser. Her snakker vi biologisk kjønn, og det skrives «kan» fordi denne oppfatningen er generaliserende.

Rent biologisk kan menn være sterkere enn kvinner ettersom det er anatomiske forskjeller i vår oppbygning. Gerd von der Lippe (2010) skriver at kroppens biologi er et viktig element hvis vi skal forstå dagens idrett i et kulturhistorisk og sosiologisk perspektiv, men at den ikke er tilstrekkelig. Von der Lippe påpeker at vi blir født inn i verden med våre biologiske kropper, samtidig som det er kulturen rundt oss som definerer hva våre kropper kan, og bør brukes til (Lippe, 2010). Den forestillingen om at det er kvinnelig å være svak og mannlig å være sterk er dermed en konstruert oppfatning (Lippe, 2010). I dag finner vi mange eksempler på sterke kvinner, og motsatt

på menn som er svake. Både innenfor skisporten og i friluftslivet generelt ser vi kvinner som utøver aktiviteter på et høyt nivå. Tiril Sjøstad Kristiansen, Cecilie Skog og Randi Skau er eksempler på noen av disse, og er med på å bevise at kvinner også kan få det til, og dermed at det ikke er biologisk bestemt.

Selv om oppfatningen av at kvinner er svake og menn er sterke er konstruert av samfunnet, er det likevel en oppfatning som er reell i kvinnenenes tanke om det fysiske aspektet ved kjønn. Bourdieu mener denne inndelingen av kjønnene kan oppfattes naturlig fordi det er oppdelt slik i den sosiale verden, i aktørens habitus og i en inkorporert tilstand i kroppen (Bourdieu, 2000). Oppfatningen vil i så måte være med på å påvirke hvordan informantene tenker om seg selv som kvinne, hvordan de tenker omkring kjønn, og hva de ulike kjønnene kan og bør gjøre.

For Bourdieu (2000) er ikke kjønn mann og kvinne, men det sosialt konstruerte forholdet mellom dem, som uttrykkes gjennom det som kalles feminint og maskulint, og om hvordan forholdet mellom dem utvikles som en sosial konstruksjon, altså kulturelle ideer om hva kvinner og menn bør og kan være (Bourdieu, 2000). Disse to termene, «maskulin» og «feminin», er uavhengig av biologisk kjønn og står som to motsatte komponenter der det feminine defineres som det det maskuline ikke er (Bourdieu, 2000). Tar vi utgangspunkt i egenskaper som er stereotyp maskuline og feminine vil typiske maskuline trekk være sterk, veltrent, tøff og selvsikker (Lippe, 2010) mens feminine typisk vil være det motsatte.

Informantene ser på fysiske forskjeller mellom menn og kvinner som en negativ faktor når de skal utøve en aktivitet som randonee. De frykter at de skal føle seg dårlig, ikke henge med, og ikke få det utbytte av kurset som de ønsker. Flere ga uttrykk for at de fysiske forskjellene var en av faktorene til at de var positivt innstilt på et kjønnsdelt arrangement og at kurset ved å utelukke denne faktoren førte til trygghet, både i forkant av kurset og da dette pågikk.

Det fins jo selvfølgelig spreke jenter, men da slipper vi i alle fall kanskje unna de spreke gutta, også er det heller de spreke jentene, men det er kanskje ikke så mange, eller de veldig spreke jentene melder seg kanskje på vanlig kurs. Da er det kanskje flere av de jentene som er litt sånn usikre som også tenker det

samme, at det er deilig med et sånt lavterskel jentekurs der det ikke er så mye press på at man skal være så ekstremt flink og sprek og løpe opp på alle fjelltoppene. (Mari)

I undersøkelsen til Hesjedal (2016) viser utsagnene til hennes informanter at kjønn er en viktig faktor i inkluderingsproblematikken, og at informantene trekker frem fysiske forhold, spesielt på turen opp, som en utfordring og et usikkerhetsmoment med alpin skiferdsel.

På turen opp tilbakelegges flerfoldige hundre høydemetre, og i tillegg til det du har i sekken skal du frakte flere kilo av utstyr på beina. Det sies at ett kilo i sekken tilsvarer tre kilo dersom de befinner seg på beinene i form av ski, støler eller annet utstyr. Når du er på tur er kvinner og menn avhengige av det samme utstyret. Selv om det er små vektforskjeller i noe av utstyret, vil det meste veie det samme uavhengig av om det er beregnet på kvinner eller menn. Det betyr at en jente på 60 kilo vil måtte bære det samme som en mann på 80 kilo. Fysiske forutsetninger og fysisk form er derfor viktig for å forstå hvorfor mange kvinner ønsker å gå sammen med noen av samme kjønn på turer. (Hesjedal, 2016)

Randonee er en fysisk krevende sport, som Hesjedal skisserer ovenfor. I denne undersøkelsen ser vi også at informantene ønsker å gå på tur med noen av samme kjønn, og at dette i noen tilfeller henger sammen med fysiske forutsetninger. Informantenes generelle oppfatning av at menn er sprekere og i bedre fysisk form gjør at de har forventninger om at et kjønnsdelt arrangement gir dem mulighet til å «slippe unna de spreke gutta». «Jeg trenger ikke å være redd for å sette en lavere standard. At jeg må prestere og henge på følge liksom, og ja henge bakerst» uttaler Helle.

5.4.2 Om å slippe de tøffe gutta

En annen oppfatning er at menn generelt er tøffere og tar større sjanser når de er ute på tur. I undersøkelsen til Hesjedal (2016) ser vi at deltakerne fortalte at de ikke følte seg trygge på tur med menn, og at dette var en motivasjon for å melde seg på et arrangement for kvinner. I undersøkelsen kommer det også frem at menn ofte vil vise seg frem, og «tøffe seg» i grupper på tur (Hesjedal, 2016). Dette var i stor grad også noe informantene i denne oppgaven så på som en faktor.

... jeg ville på en måte på jentekurs fordi jeg føler at gutta er så mye mer tøffere da, de tørr mer, de vil mer og de skal liksom gønne på og være så... det skal være så mye fart og spenning hele tiden. De har på en måte ikke noen sperrer. De er bare sånn; skredfare, jaja – pytt, pytt, det går sikkert bra – og peiser på nedover.
(Eva)

En som er enig i Evas utsagn om at menn er «tøffere», er Audun Hetland, stipendiat innenfor ekstremспорт ved Universitetet i Tromsø. Han uttaler under et intervju med magasinet fri flyt at han ikke tror menn er tøffere enn damer i bunn og grunn, men begrunner det med at menn har en «kulturell greie», hvor man tøffer seg for hverandre innad i miljøet (Strøm, 2015). Ser vi på statistikk over skredulykker ser vi at nesten alle som dør i snøskred er menn (Meirik, 2019). Randonee kan sees på som en aktivitet som i stor grad domineres av menn, og statistikk viser at det er flest menn som blir utsatt for skredulykker. Det kan ifølge Hetland (Strøm, 2015) tenkes at randoneefeltet bærer preg av en maskulin kultur hvor det er «guts» og risiko som bidrar til å forme aktiviteten. Ingen av informantene uttrykker direkte at de frykter for egen sikkerhet, men noen av dem uttrykker at det i en gruppe med menn ofte kan være et «press» på hvor fort og bratt de bør kjøre, noe som igjen gjør at de føler at de må gjøre ting de i utgangspunktet ikke ville gjort, eller hadde lyst til. Hetland (Meirik, 2019) diskuterer videre hvorvidt kvinner har lavere terskel for å si i fra, og en terskel for å innrømme at de er redd, selv om det ikke er påvist noen forskjell på kjønnene i forhold til hvor redde vi faktisk blir, eller hvor ofte. Årsaken til dette mener han, er samfunnet og kulturen rundt oss, som skaper forventninger til hvordan vi skal være (Meirik, 2019).

Selv om jenter og kvinner, som Hetland (Meirik, 2019) påpeker, har en lavere terskel for å si i fra om at de er redde, uttrykker to av informantene at de på tur i grupper der det er menn tilstede har en høyere terskel for å si i fra om akkurat dette. Dette mener de er fordi de ikke vil bli sett på som «pinglete» eller være en «byrde» for gruppen. En av informantene uttrykker at; «...jeg tror at for min egen del, at jeg heller hadde bitt tennene sammen og bare; nei, jeg skal klare det. Jeg skal ikke være pingla her liksom»
(Eva).

Langseth (2014) mener at kvinner, for å få innpass i ulike maskuline miljøer må imitere menn. De må vise seg ut fra maskulint definerte verdier som dedikasjon, ferdigheter og mot for å få aksept. Selv om det er en del kvinner som driver med denne type aktiviteter er det menn som utgjør kjernen, og som har definisjonsmakt (Langseth, 2014). Det Eva gjør når hun er på tur med gutter er å tilpasse seg maskuline verdier og normer, gjennom å vise mot og styrke for å få aksept. Når kvinnene derimot er i en gruppe med andre kvinner «slipper» de dette, og uttrykker selv at de «kan være mer seg selv». Altså vil de slippe å tilpasse seg, eller imitere det maskuline. At kvinner føler at de må «manne seg opp», som en av informantene uttrykker, kan i noen tilfeller føre til at en føler seg presset til å gjøre ting de ikke har lyst til eller føler seg komfortabel med. Dette fører igjen til at noen av informantene uttrykker at de ikke ønsker å dra på tur med menn, og frykter for hva de «må gjøre» om de drar på tur i grupper med menn. Dette «stresset», som informantene beskriver, omhandler både denne frykten for å måtte gjøre ting de ikke vil, og muligheten for å «slippe» dette stresset ved å «slippe de spreke gutta».

Siden menn utgjør kjernen i flere av de moderne aktivitetene og at det er en maskulin dominans innad i miljøene, gjør at aktiviteten skjer på menns premisser og at det er dem som sitter på definisjonsmakten (Langseth, 2014). Ser vi på hvor menn og kvinners posisjonerer seg i feltet, basert på total kapital, vil menn i de fleste tilfeller ha en høyere posisjon enn kvinner. Dette skyldes at menn og kvinner i friluftsfeltet har ulike forutsetninger når det bygges kapital, og at det er menn som definerer og bestemmer hva som blir sett på som verdifullt. Det kan sies at menn har en fordel, og denne fordelingen kommer av at menn innehar kjønnskapskapital, som igjen påvirker de andre kapitalformene; menns kompetanse verdsettes høyere (kulturell kapital), fysisk kapital, til en viss grad sosial kapital, og ikke minst den symbolske kapital.

5.4.3 Sjekking

De fleste har hørt om den grønne sjekkelua, som var DNT's aprilspøk i 2014 (Bakke, 2014). Spøken tok helt av og har med årene blitt en innarbeidet greie i både skog og på fjell. Siden den gang har det dukket opp både sjekkeapper og singelturer for friluftsfolk (Stephansen, 2018). Friluftsliv har blitt en arena mange bruker for å finne den rette, men har arrangementer for friluftsfolk blitt et «kjøttmarked» som en av mine informanter uttrykker? Uavhengig av hverandre, og uavhengig av mine spørsmål, var dette et tema

som dukket opp i flere av intervjuene som ble gjennomført. En av informantene hadde selv opplevd arrangementer der sjekking var en «naturlig» del av det sosiale, og flere svarte at dette var en faktor ved arrangementet de var «glade» for at de slapp å ta stilling til.

Det kan hende jeg tar helt feil da, men etter at jeg ble alene så har jeg fått veldig mange tips om at jeg kan jo melde meg på sånne turer med turistforeningen, for å møte noen der... det har på en måte blitt en sånn sjekkearena. Så jeg tror kanskje jeg hadde vært litt obs på hvilke signaler jeg sendte, men er litt mer på alerten. Men her, når det bare er damer så kan jeg slappe helt av og være akkurat den jeg vil. Men nå vet jeg at det ikke kommer noen spørsmål, eller fokus på det i det hele tatt... så nå kan vi bare kose oss. (Nora)

En av kvinnene sier at det kanskje hadde vært annerledes om hun hadde vært 25 år gammel og singel, at fokuset på tur da kanskje hadde vært et annet sted, men at som gift kvinne med barn er hun glad for at en kan dra på et arrangement der «sjekking» ikke er et tema. Basert på holdningene deltagerne uttrykker rundt sjekking på kjønnsblandede friluftstilbud, synes det som om de, riktig eller uriktig, har skapt et inntrykk av å være en arena for sjekking. Maja forteller om en opplevelse hun hadde på et annet arrangement, der det var merkbart at noen hadde en annen «agenda» for oppholdet, og at det var «litt sånn sjekketilstander». «Men her så slipper man jo det helt. Det er liksom ikke noe press eller stress for akkurat det da, men kan bare være. Det er deilig!» forteller Maja.

At friluftslivet, og arrangementer i friluftslivet, inneholder en faktor som sjekking er på mange måter ikke overaskende, eller unaturlig. Sjekking finner vi på de aller fleste arenaer i samfunnet. Om sjekkingen oppleves ubehagelig eller ikke er ønsket, kan fraværet av dette for mange oppleves som en faktor det er greit å slippe. Men ut fra det informantene sier, kan det høres ut som at arrangementer generelt, ikke bare disse såkalte «singelturene», bærer preg av at det er en stemning for sjekking. Dette var en faktor jeg på forhånd ikke hadde sett for meg kom opp som et tema i oppgaven, at den gjør det, sier noe om hvordan det kan oppleves å være på tur i en blandet gruppe, og hvilket syn disse kvinnene har til andre arrangementer.

5.4.4 Erfaringer med å være på tur med menn

Våre holdninger er ikke medfødt men dannes over tid gjennom læring. Læring stammer fra ny kunnskap vi har fått, egne erfaringer og læring i sosiale sammenhenger. Flere av holdningene informantene uttrykker i forbindelse med å være på tur med menn kommer av tidligere erfaringer de har gjort seg ved å være på tur med menn, både i oppveksten og i voksen alder. De har tilegnet seg disse holdningene gjennom erfaring. Andre holdninger skapes, eller læres, ved at vi tilegner oss kunnskap om hvordan ting «er», gjennom interaksjon med andre mennesker og sosialisering i samfunnet. Ser vi holdninger i Bourdieus forståelse, vil disse tillærte holdningene være en del av jentenes habitus, og derfor være med på å bestemme hvordan jentene oppfatter ulike situasjoner.

Enkelte av informantene sier at de vokste opp med fedre som i stor grad har påvirket hvordan de ser på menn i friluftslivet, og på tur i praksis. De beskriver en barndom preget av lange skiturer, og fedre som til deres besvær skulle gå både langt og lengre enn langt. En av informantene sier at opplevelsen av disse skiturene var så dårlige at hun i flere år lot være å gå på ski fordi hun forbant det med noe hun ikke syntes var særlig gøy eller morsomt. Som jeg sier i et tidligere avsnitt, har hvem som introduserer oss for aktiviteter, i barndommen og i voksen alder, mye å si for hvordan vi opplever dem og hvordan vi forholder oss til dem ved senere anledninger.

«Jeg følte meg veldig ofte dum når vi var på toppturer...» forteller Helle når hun snakker om tidligere erfaringer med frikjøring og randonee. Helle er den av informantene som har lengst erfaring med frikjøring og randonee. Hun ble introdusert for aktiviteten gjennom en tidligere kjæreste som var aktiv innenfor det hun kaller et «frikjøringsmiljø». Ikke bare introduserte «fyren» henne for randonee, han var «eksperten». Han valgte hvilke ski hun skulle ha, hvor og hvordan hun skulle kjøre på ski, og hvordan hun skulle utøve aktiviteten på en riktig måte. Helle forteller at hun var på flere skiturer sammen med sin daværende kjæreste, og det hun kaller et «frikjøringsmiljøet» som han var en del av. I dette miljøet var det stort sett menn, men også enkelte kvinner som Helle beskriver som «tøffe», som hadde vært i dette miljøet siden barndommen og derfor hadde en «kjøre på» og «macho» stil. Dette frikjøringmiljøet beskriver hun som en gruppe mennesker som i stor grad søkte til steder med god snø, og ikke minst mye pudde. Helle uttrykker det slik;

I det frikjøringmiljøet følte jeg det bare var sånn; Woow, PUDDER. Jo mere jo bedre, men det var liksom aldri, sjekke heng i fjellet og sånt, det var ikke snakk om at noe var over 30 grader. (Helle)

Når jeg videre spør om de hadde kunnskap om skred innad i gruppen tenker hun litt før hun svarer; «men, det er det jeg ikke er helt sikker på. Jeg vet rett og slett ikke. Det ble i alle fall ikke diskutert...». Hovedfokuset til denne gruppen skikjørere var pudder, kule hopp og de bratteste linjene. Siden Helle ikke hadde så mye kunnskap på feltet forteller hun videre at hun veldig ofte kunne føle seg dum når de var med på toppturer. Hun forteller at hun kunne få kommentarer som; «nei, du må gå sånn», og «nei, du må legge fellene sammen sånn», og «du bruker for lang tid». Hun forteller også at hun ofte ble «pusha» på, og at dette stresset henne fordi hun ikke ville se dum ut for vennene til kjæresten.

I avsnittet over så vi hvordan Helle opplevde å bli snakket til av menn hun var på tur sammen med. Noe som går igjen i fortellingen til informantene er dette med kommunikasjon – og hvordan kvinner og menn kommuniserer forskjellig. Nora er en av de som har dette inntrykket og forteller om hvordan hun på turer med menn opplever at de kommuniserer. Når hun i situasjoner har opplevd å bli redd, for eksempel når terrenget har vært bratt, har hun en opplevelse av at menn ikke helt skjønner og forstår den reelle frykten, men i stedet blir hun møtt med uttalelser som; «dette her er jo en traktorsti, det går jo ikke an å være redd for det her» og «det er jo bratt, men du detter jo ikke ned fra dette fjellet». Nora forteller videre i forhold til dette at hun skjønner jo at hun ikke detter ned fra fjellet, at det ikke er det som er problemet, men at hun er redd fordi det er høyt. Som jeg tidligere har skrevet, uttrykker flere av informantene at de i grupper med andre kvinner føler seg mer sett, forstått og støttet – og relaterer dette til hvordan vi kommuniserer og samhandler med hverandre.

Jeg går godt overens med gutter og menn, det er ikke noe problem for meg å være på tur med dem, men når de... i alle fall de skiturene jeg har vært på, når jeg går med dem, så vet de fasitsvaret på alt, de vet hvor det er best å gå, de vet hvor det er best å kjøre ned, så jeg tenker kanskje at jenter er litt mer ydmyke på det området der, at vi får til en bedre dialog. (Nora)

I friluftsliv der kvinner og menn, gutter og jenter deltar sammen eksisterer det ifølge Gurholt (1993) ofte en arbeids- og ansvarsfordeling som er kjønnsbasert. Det er en tendens til at gutter og menn har (tar eller får?) både formelt og uformelt lederansvar (turvalg, veivalg, valg av leirplass, utstyrsansvar), mens jenter og kvinner synes å innordne (eller underordne) seg de avgjørelser som blir tatt: De er med, oftest uten å ha særlig innflytelse, eller uten å innta ledende eller selvstendige roller (Gurholt, 1993). Gurholt viser til at denne kjønnsdelte arbeidsfordelingen sjelden blir diskutert eller forhandlet om, og styrer samhandlingen mellom kjønnene slik at den generelle kjønnsdominans i samfunnet kommer til uttrykk også i friluftslivet. Årsaken til dette samhandlingsmønsteret er sammensatt. Dels kan det «skyldes» jentene og kvinnene: De tør ikke, eller har ikke følelsen av, å ha den nødvendige sikkerhets- eller erfaringsbakgrunn som er nødvendig til å ta ledelse. I tillegg krever de ikke at deres synspunkter eller behov blir tatt hensyn til. Dels kan årsakene være å finne hos gutter og menn: De lar ikke jentene og kvinnene få slippe til, viser hele tiden at de er sterkere, tar over for jentene og kvinnene eller viser at de ikke stoler på at jenter og kvinner kan. Det kan med andre ord synes som et hovedmønster at gutter og jenter, kvinner og menn gjennom friluftsliv både uttrykker og får bekreftet maskulin og feminin identitet som bygger på mannlig overordning og kvinnelig underordning (Gurholt, 1993). Selv om forskningen til Gurholt fant sted for nesten 30 år siden kan det se ut til at disse tendensene og mønstrene fortsatt er å finne i friluftslivet. Slik informantene i denne undersøkelsen beskriver er det i stor grad gutter og menn som tar beslutninger, bestemmer hvordan aktiviteten skal utøves og har kontroll når jenter og gutter, kvinner og menn er på tur sammen. Noen av informantene uttrykker at dette skjer fordi de selv ikke føler at de har nok kunnskap til å ta disse beslutningene, og sier at akkurat dette var en av grunnene til at de nå har meldt seg på kurs.

Språkforsker Helene Uri (2018) har sett på hvordan vi bruker språket til å opprettholde kjønnsrolletenkning. Det at språket fortsatt er så preget av eldre tiders mannsdominans tror hun gjør noe med oss, og uttrykker i et intervju med riksmålsforbundet, i forbindelse med utgivelse av sin bok «*Hvem sa hva?*» og påpeker at; holdninger skaper ord, og ord skaper holdninger (Michaelsen, 2018). Hvilke holdninger menn og kvinner har til hverandre vil med andre ord påvirke hvordan vi snakker *om* hverandre, og *til* hverandre. Uri (2018) setter også på spissen typiske trekk ved kommunikasjon mellom kjønnene: bastante menn og nølende kvinner. «Det er nok sånn» er en feminin

uttrykksmåte; «sånn er det» er maskulint. Språkforskere på 70-tallet tolket dette som at kvinner er mer sosialt usikre, men ifølge Uri er en like rimelig forklaring at kvinner oftere bruker fyllord for å gjøre samtalen mer smidig og for å oppmuntre samtalepartneren. Det er typisk for kvinner å ha en mer involverende og engasjerende samtalestil mener Uri – men at dette ikke er sort-hvitt (Michaelsen, 2018).

Informantenes uttalelser om at de kan føle seg litt underlegen i grupper med menn, kan sees i sammenheng med den maskuline dominans som finnes i friluftslivet. De eksisterende kjønnsforskjellene kan sies å ha skapt en *presedens* som gjør at menn har den «riktige» forståelsen av en situasjon, at en situasjon for eksempel er «ufarlig». I og med at den maskuline dominansen er relativt utfordret, fordi kvinner må følge de uskrevne reglene og fremvise kulturell kapital for å bli akseptert og oppnå en gunstig posisjon i feltet – snarere enn å kunne utfordre det bestående og dermed endre maktstrukturen, så blir den maskuline dominansen reproduisert, og dermed ikke utfordret og rekonstruert.

5.4.5 «Typisk» kvinner?

En av de første tingene jeg med nysgjerrighet observerte da vi ankom kurs var introen og velkomsten torsdags kveld. Det første som skjedde når alle deltakerne møttes ved kursstart var at vi en etter en skulle presentere oss selv og fortelle om vår erfaring med skred og skikjøring. Vi måtte også rangere vår egen erfaring og kompetanse ved hjelp av «fjell», som deretter ble tegnet opp på en stor tavle ved siden av navnet vårt. Vi kunne velge mellom «stort fjell», «medium fjell» og «lite fjell». Det som skjer videre er at stort sett alle deltakerne legger seg på «lite fjell» i rangeringen av seg selv – og helst et «bitte lite fjell» om det hadde vært mulig. Helle, Sara og Mari snakket litt rundt dette da vi snakket om hvordan stemningen hadde vært ved kursstart. Helle uttrykker det slik; «Altså alle vil jo på en måte prøve å legge seg under det nivået de er, og prøve å fortelle hvor dårlige de er, og fortelle om skavankene... «bitte lite fjell» og «veldig lite fjell».

Videre forklarer Sara at dette er en måte å gjøre det «lettere» for seg selv. Legger man lista lavt for seg selv, da slipper man å prestere mener hun «Har jeg har sagt at jeg er dårlig så er det greit at man ikke er så god» (Sara). Mari mener det er litt «typisk jenter» å underdrive egne ferdigheter, for på denne måten å gi omgivelsene rundt lavere forventninger til sine prestasjoner, noe som igjen gjør at en slipper «press» fra disse

omgivelsene. I Hesjedals (2016) undersøkelser fortalte en av hennes informanter, en av de kvinnelige guidene, om hvordan hun opplevde forskjeller mellom å guide kvinner og menn. Her trakk hun blant annet frem at menn ofte er mer frempå enn kvinner, og at de ofte vil vise seg frem, og uttrykker at; gutter ofte tror at de er eksperter, mens jenter ofte kan mye mer en de selv tror (Hesjedal, 2016).

Da kvinnene ble spurt om hvilke forventninger de hadde til kurset var det flere av informantene som uttrykte at de trodde kjønnsdelte arrangementer ville ha et lavere nivå. Hva de legger i «nivået» handler blant annet om det fysiske nivået og en form for ferdighetsnivå. De undervurderer i denne sammenhengen ikke bare seg selv, men også kvinner som gruppe? Det at kvinner har en generell oppfatning av at kvinner er på et lavere «nivå» enn menn sier noe om at de i dette tilfellet setter mannen over kvinnen. Når de uttrykker generelle oppfatninger om at menn er sterkere, tøffere og på et «høyere» nivå sier de på den andre siden at kvinner er svakere, mindre tøff og på et lavere nivå en menn.

« Også tenkte jeg at ; ja, jentekurs er bra, for da er det kanskje litt lavere nivå, ikke de spreke gutta som bare skal løpe opp på fjellet..» (Mari). Utsagnet er et av flere der informantene uttrykker en forventning om et lavere nivå på kurset i og med at det er et kurs som er kjønnsdelt – at kvinner «er» på et annet nivå, og at kurset da vil være noe lettere.

5.5 «Vil, men vil ikke»

I det forrige avsnittet så vi at informantene utelukkende er positive til å være på tur med andre kvinner. Fellesskapet og tryggheten kvinnene gir hverandre er noe informantene uttrykker at de setter pris på. De uttrykker også holdninger som i stor grad viser at de er positive til fraværet av menn – det er godt å «slippe gutta liksom». På en annen side uttrykker informantene en ambivalens ved at de har valgt å dra på et kjønnsdelt arrangement. Flere av informantene har på en eller annen måte et behov for å forklare, eller nærmere forsvare, hvorfor de har valgt å dra på dette arrangementet, et kjønnsdelt arrangement. Dette kan være et resultat av mange ting. En av årsakene kan være at de har en forventning til at jeg, som forsker på kjønn og kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, er kritisk til at de som kvinner melder seg på slike arrangementer. Selv om jeg forholdt meg nøytral i mine uttalelser, og snakket lite om prosjektet i løpet av

helgen, kunne jeg få kommentarer som «...men jeg tipper jo at du ikke er her fordi du synes kjønnssegregering er kjempetopp», noe som tyder på at informantene har en oppfatning om at jeg som forsker er kritisk til konseptet – og med det muligens svarer det de «tror» jeg ønsker å høre. På en annen side viser informantenes uttalelser en dypere form for refleksjon rundt egen person, både i hvordan de ser på seg selv, som kvinne på et kjønnsdelt arrangement, og hvordan de tror at andre ser på kvinner som melder seg på disse arrangementene.

«Jeg tenker også litt sånn; fader heller, vi kan jo bare gå sammen med gutta – som jeg tenker på alle andre områder i livet (ler). Men jeg er bare ikke like rask opp på fjelltoppene» uttrykker Sara. Denne ambivalensen, og disse motsigelsene informantene uttrykker er noe av det jeg mener er av de mest interessante funnene i oppgaven. De fleste informantene uttrykker at grunnen til at de befinner seg på et kjønnsdelt arrangement så-og-si er tilfeldig, og at fraværet av menn ikke var årsaken til at de valgte å delta på kurset. Samtidig, gjennom intervjuene kommer det frem en rekke faktorer som taler for at informantene i stor grad ser fordeler med, og har lyst til å være på dette arrangementet, også fordi det er kjønnsdelt. De uttrykker på flere måter at de vil, og ønsker være der, men at de på den andre siden ikke bli sett på som en kvinne som «trenger» å være der, eller en kvinne som syns det er greit å kjønnssegregere.

Også i Hesjedals (2016) undersøkelser kommer det frem at deltakere har et todelt forhold til kjønnsdelte arrangementer, og til kjønnsforskjellene i skimiljøet. Hesjedal uttrykker det slik;

På den ene siden deltar de på jentearrangementer for å få nye bekjenskaper, for å skape et bedre miljø for kvinner og for å bli bedre på ski. Dette er ikke fordi de ikke kan eller vil være på tur med menn, og de fleste kjenner også menn de kan dra på ski sammen med. På den andre siden er de kvinnelige skikjørerne raskt ute med motsvar dersom andre i eller utenfor skimiljøet skulle komme til å nedvurdere kvinnelig skikompetanse. (Hesjedal, 2016)

Da jeg startet på oppgaven var jeg veldig nysgjerrig på hvilken «type» kvinner det var som meldte seg på kjønnsdelte arrangementer. Hvem er kvinnene som melder seg på? Fantes det noe «typisk», eller «stereotypisk» med deltakerne, og ved det å melde seg på

kjønnsdelte arrangementer? Etter at jeg selv var med som deltaker, og observerte kvinnene som var til stede, var det vanskelig å si noe generelt om hvilke kvinner som melder seg på. Deltakerne, som folk flest, var veldig forskjellige. Deltakerne på kurset var «voksne», reflekterte og høyt utdannede kvinner som generelt i samfunnet ville blitt sett på som «sterke kvinner». Hvordan jeg, samfunnet og deltakerne på kurs ser på andre kvinner i gitte settinger er derfor interessant.

«...jeg hadde jo aldri tenkt at jeg var en sånn person som meldte seg på et rent jentearrangement» uttrykker Nora, og hun er ikke den eneste som ikke ser på seg selv som «en sånn jente». Flere av informantene påpeker at det ikke er «typisk dem» å melde seg på sånne «jentegreier», at de ikke ser på seg selv som spesielt «jentete», og at det ikke var «naturlig» for dem å melde seg på et kjønnsdelt arrangement. Dette kan tyde på at informantene har et behov for å distansere seg fra «de andre». Ingen av informantene jeg snakket med sier noe om «hvem» de andre «er», men en av jentene uttaler følgende;

Jeg tror ikke jeg tenker på meg selv fordi jeg ikke er så stressa på det (at det er menn tilstede), men at det er mange andre kan føle at de ikke helt tør å si i fra om ting, at de er litt mer forsiktig når det er gutter tilstede, føler seg litt sånn underlegne, skal sende gutta ned først og kjøre bakerst... det er litt sånn... der kan jeg kanskje kjenne meg litt igjen på det siste, at jeg kanskje gjerne venter.
(Lise)

Lise uttrykker i starten at hun selv ikke er en av disse «jentene», at hun selv ikke er så «stressa» rundt gutter på tur, men er åpen for at *andre jenter* kan føle på dette. Videre uttrykker hun at hun kanskje kan kjenne seg igjen i de hun selv beskriver som «*de andre*». Det er ikke bare Lise som distanserer seg fra «*andre jenter*». Flere av informantene uttaler, og har holdninger som uttrykker at de i stor grad har forståelse for at «andre jenter» har et behov for å være på kjønnsdelte arrangementer, men at de selv ikke har dette behovet. Likevel er det mange som på den andre siden uttrykker at de «liker» fordelene ved å være på tur med kvinner, og at de er positivt innstilt til å bare være på tur uten menn, men at de ikke har behov for kjønnsdeling.

5.5.1 « Jeg kan godt være med gutter, men...»

Noe av det jeg la merke til i arbeidet med analysen av innsamlet data var at informantene uttrykker at de ikke har noe «problem» med å være på tur med menn – for deretter å komme med et «men», som sier noe om hvorfor de likevel velger å dra på et kjønnsdelt arrangement. Denne formen for «legitimering» av egen deltakelse sier noe om behovet for å vise at de ikke er «i mot» gutter og menn som kjønn, eller er for at vi skal skille mennesker på bakgrunn av kjønn. Flere av informantene poengterer at de vet at de generaliserer når de kommer med uttalelser om gutter og menn, noe som viser at de er klar over at de gjør det, med det er likevel ikke nok til at de lar være.

... men så er det jo samtidig det med at vi er jo jenter, og vi er jo ikke supertrente og vi er jo ikke vant til å dra på topptur, og det er jo det med gutter, de er jo generelt mer fysisk sterke og de har en annen mentalitet når de er på tur, særlig når de er med jenter, det er generaliserende da... det kan jo være sånn, det har man jo hørt, og opplevd selv også. At gutter kan være litt mer sånn «guttakultur» der man skal vise seg litt fram og sånn. Så vi snakka jo litt sånn rundt det, at det er godt å slippe unna de her spreke gutta som skal dra gruppa fremover og sånt. Heller være bare jenter. (Mari)

Hvordan informantene ser på, og antar, at det er fysiske forskjeller mellom menn og kvinner på et generelt grunnlag ble vist tidligere i oppgaven. En annen ting Mari trekker frem i sitatet over er det hun kaller en «*sånn guttakultur*». Eva nevner også denne «kulturen». Ingen av informantene beskriver nærmere hva denne «kulturen» innebærer, men det kan jo tenkes at den inneholder noen av faktorene som står i motsetning til det jentene beskriver som fordelene med å være i et kvinnefellesskap. Sisjord (2005, 2009, 2012, 2014) har gjennomført flere studier om jenter og kvinners status, posisjon, relasjoner, erfaring og deltakelse i snowboardkulturen. Det er mange likhetstrekk mellom snowboard- og frikjøringskulturen, det kan derfor være relevant å sammenligne disse to. I Sisjords undersøkelse (2009), der hun blant annet så på hvordan kvinner som driver med snowboard ser på seg selv og andre kvinner som en del av snowboardmiljøet, kommer det frem at kvinner sammenlignet med menn har en mer passiv rolle. Og at enkelt tar en rolle som tilskuer i mannsdominerte miljøer. At kvinner blir mer passive og tilbaketrukket i grupper med menn ser vi også at informantene i denne undersøkelsen uttrykker at de blir. Videre i undersøkelsen til Sisjord ser vi at

kvinnene deler hverandre, og seg selv, i tre kategorier; «Fast Girls», «Babes» og «The Invisible Girls». «Fast Girls» beskrives som en av «gutta». De presterer på et høyt nivå i sporten, har godtatt miljøets doxa, og er akseptert innenfor feltet. «Babes» viser jenter og kvinner som «henger rundt», røyker, og i større grad «later» som de er snowboardere. Disse kvinnene ønsker oppmerksomhet fra menn i miljøet, er gjerne tilstede på afterski, og med på en fest. Jenter og kvinner som beskrives og havner under kategorien «The Invisible Girls», majoriteten av jentene, beskrives som jenter og kvinner som bedriver aktiviteten, men som ikke gjør dette for å «se eller bli sett». Denne inndeling informantene i undersøkelsen gjør, kan sies å være stereotypisk og er med på å dele jenter og kvinner inn i kategorier, der noen er akseptert, mens andre ikke. Denne bruken av stereotyper er med på å opprettholde en sosial og symbolsk orden, og opptrer ofte der det er makt inne i bildet (Sisjord, 2009). Slike generaliserende forestillinger, ofte kalt kjønnsstereotyper, formidles blant annet gjennom diskurser og praksiser. Diskurser kan beskrives som gjeldende eller førende, men ikke uttalte regler for hvordan man omtaler fenomener, mens praksis i hovedsak viser til handlinger. Diskurser og praksiser kan komme til uttrykk i form av tilgjengelige rollemodeller, forventninger, normer, regler og praktiske ordninger som angir hvordan man gjør ting på visse arenaer eller innenfor gitte kontekster, som for eksempel i et idrettslag, eller som her på en arena for snowboard.

Ingen av informantene uttrykker at de er en del av et frikjøringsmiljø, eller at dette på noen måte er noe de ønsker, eller prøver å oppnå ved å være på kurs eller drive med aktiviteten randonee. En av informantene uttaler blant annet; «jeg tenker jo at jeg ikke kommer til å delta i noe *miljø* uansett om jeg har vært på mikskurs eller damekurs liksom, for jeg har jo bare tenkt å gå på tur på egenhånd med mine venner, det blir ikke et annet miljø». Jeg vil derfor ikke, ut fra hva informantene sier, plassere dem innenfor termene eller beskrivelsen av *Fast Girls*. Holdningene informantene uttrykker i forhold til sjekking og uønsket oppmerksomhet fra menn gjør at de heller ikke kan beskrives som den Sisjord vil beskrive som *Babes*.

Ut i fra hvordan informantene beskriver seg selv og deres motivasjon til å utøve aktiviteter i friluftslivet, vil jeg derfor beskrive dem som, eller sammenligne dem med, det Sisjords informanter kaller for «The Invisible Girls». Informantene ønsker å tilegne seg kunnskap som gjør dem i stand til å utøve aktiviteten på egenhånd, gå på tur

sammen med venner og bruke randonee som et hjelpemiddel til å nå topper og oppleve naturen. Kvinnene som deltar i denne undersøkelsen forteller og uttrykker at de selv, og andre kvinner, kan bli mer passive når de er på tur sammen med menn, noe forskningen til Sisjord (2009) også knytter opp mot *The Invisible Girls*;

In crowded context, particularly when dominated by males, the Invisible Girls tend to withdraw, a fact that was explained by the girls` s fear og failure and being reluctant to have other riders` attention. One of them said: “And should you fail, you also lose self-confidence”. (Sisjord, 2009)

Sisjords informanter beskriver, som sitatet ovenfor viser, *The Invisible Girls* som en gruppe jenter og kvinner som holder seg litt i bakgrunnen når de er i grupper, og i miljøer der det er mannlig dominans. Dette forklares med at jenter og kvinners frykt for uønsket oppmerksomhet, eller oppmerksomhet som går ut over selvtilliten (Sisjord, 2009). Vi har tidligere sett at Eva foretrekker å være på tur med andre kvinner fordi hun ønsker at hun skal ha en god selvfølelse når hun er på tur. På samme måte som flere av informantene også føler på et «press» om å prestere når de er på tur i mannsdominerte miljøer, og at dette presset forsvinner i et kvinnefellesskap, eller på arenaer utenfor dette mannsdominerte miljøet.

5.5.2 Kjønnssdeling i samfunnet

Når temaet blir kjønnssdeling i friluftslivet er alle, ved første øyekast, enige om at de ikke på noen måte er for kjønnssdeling i samfunnet generelt, og at det på flere måter er «dumt» at vi har behov for, eller bare «gjør» kjønnssdelinger, også i friluftslivet. Flere presiserer dette flere ganger gjennom intervjuet, som om de ikke kan få sagt det klart nok. Ser vi derimot på hva informantene videre uttrykker, eller snarere samtidig sier, ser vi at disse holdningene er noe motsigende. Samtidig som flere av informantene uttrykker at de er i mot kjønnssdeling, uttrykker de fleste positive holdninger til dette, og lignende kjønnsssegregerte arrangementer. Flere sier også at de i fremtiden ville vurdert kjønnssdelte arrangementer som et godt alternativ om de skulle dratt på et nytt kurs eller arrangement.

« Nei... eller, jeg syns jo ikke vi skal kjønnssdele, men hvis man føler seg mere avslappet med bare damer så er det jo veldig fint med sånne arrangementer som det her da...»

(Nora). Uttalelsen til Nora, som er vist ovenfor, er en god fremstilling på informantenes holdning til kjønnsdeling i friluftslivet – at de på en måte er for, men også i mot denne kjønnssegregeringen. Ingen av informantene uttrykker at de er i mot kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, men få hadde heller ikke reflektert så mye over hvorfor og at det eksisterer.

Kjønn har både historiske, kulturelle og sosiale dimensjoner. Det at mennesker har blitt delt opp i kategoriene «kvinne» og «mann» har betydning for hvordan samfunnet har blitt strukturert og organisert i all tid. Ikke minst har forståelsen av hvordan kvinner og menn skal forholde seg til hverandre vært viktig for utformingen av så vel som moral, normer, lovverk, arkitektur (guttetoalett/jentetoalett) og organisering av idrett (Bondevik & Rustad, 2006).

Innledningsvis i oppgaven viste jeg til hvordan kjønnede normer, holdninger og praksiser er fremtredende på barn og unges fritidsarenaer, og da særlig i idretten. Idrettens praksis med etablert kjønnssegregering kan være med på å reprodusere visse normer knyttet til kjønn, og disse kjønnsnormene kan derfor også tenkes å være tilstede i friluftsfeltet, i form av at informantene ser på det som « greit » å kjønnssegregere aktiviteter også her. Argumenter som blir brukt for å legitimere kjønnssegregering i idretten, som fysiske forskjeller og « tøffhet » blant gutter, kan også sees i aktiviteter i friluftslivet, noe jentene uttrykker når de beskriver menn og kvinners fysiske forutsetninger og « tøffe gutter ». I litteraturen finner vi også religiøse og kulturelle ideer om hva som anses som passende maskulint og feminint i ulike miljøer, eller i forbindelse med ulike aktiviteter (Seland, Persson, & Eriksen, 2019).

Flere av informantene har tidligere drevet med ulike former for fritidsaktiviteter, deriblant forskjellige idrettsaktiviteter. Dette kan ha vært med på å skape holdninger til kjønn, som de senere har tatt med seg videre på andre arenaer i livet, som her i aktiviteter knyttet til friluftslivet. Hvis man leter etter kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, kan dette finnes innenfor aktiviteter som ski og snowboard helt ned i 11 års alder for barn og unge (Skiforbundet, 2019). Dette kan tyde på at kjønnsdelingen, også i aktiviteter som i denne oppgaven blir omtalt som friluftsliv, blir vanligere i yngre aldersgrupper.

Flere av informantene hadde reflektert rundt dette med at de, ved å melde seg på et kjønnsdelt arrangement, er med på å opprettholde denne kjønnsdelingen; «At ja... man støtter opp under, man gir jo sin... altså den ene gangen man skal dra på skredkurs så velger man det kurset, og da bidrar man jo til at det opprettholdes». Det at informantene reflekterer rundt egen deltakelse på denne måten forteller oss at de er opptatt av å uttrykke at de er klar over hvordan dette påvirker hvordan organisering av aktiviteter skjer. Fordelene ved å kjønnssegregere aktiviteter i friluftslivet ser derimot ut til å være større, ved at de fortsatt velger dette alternativet.

Men kan jeg ikke bare få si, jeg vil ha det med på tapen, at jeg synes jo det er KJEMPEDUMT med kjønnsdeling i samfunnet! Jeg hater jo at alt skal være kjønnssegregert fortsatt, og derfor er det jo ganske ironisk at jeg er her. (Sara)

Informantenes holdninger viser at de både er negativ til kjønnsdeling i samfunnet, samtidig som de er positivt innstilt til kjønnsdelte arrangementer. Dette viser en tydelig ambivalens ovenfor temaet og fenomenet. Informantene legitimerer kjønnsdeling på bakgrunn av «naturlige» årsaker, som blant annet fysiske forskjeller. Ser vi på idrettsfeltet og idrettsfeltets doxa ligger det der en grunnleggende «sannhet» som den sosiale orden bygger på, og en arena der kjønnsdeling er selvfølgelig på bakgrunn av tokjønnsmodellen. Når kjønnede holdninger, normer og regler som dette ikke utfordres, vil disse bli reproduisert også i andre felt, som i friluftslivet.

5.5.3 Hva med andre kjønn?

Om tendensen i friluftslivet skulle bli slik at vi på lik linje med idretten deler kjønn etter en binær forståelse dukker det opp en annen problemstilling. Hva med de andre, de som ikke definerer seg som hverken mann eller kvinne, jente eller gutt? Sara trekker frem at vi ved å arrangere kjønnsdelte arrangementer indirekte deler folk inn i to kategorier, menn og kvinner – og at det er mange i dagens samfunn som ikke føler seg hjemme i noen av de kategoriene.

Til og med i friluftslivet så skal det være et sånt sted der du må føle deg enten som gutt eller som jente, og om du ikke passer inn i en av de kategoriene så må du begynne å spille piano fordi det blir vanskelig å være med på organisert friluftsliv, og at det blir vanskeligere å lære friluftsliv fordi du må gjøre det på

egenhånd, eller så måtte du velge hvilken kategori du skulle være i... jeg synes jo det er kjempe synd, så jeg håper dette blir et supplement og noe som er innimellom, at ikke det blir standarden. (Sara)

Det Sara uttrykker er en frykt for at denne type kjønnsdeling i friluftslivet skal bevege seg i den retningen av kjønnssegregering som vi i dag finner på andre arenaer, blant annet i idretten. Samtidig uttrykker noen av informantene at det nok finnes et behov for å kjønnsdele aktiviteter, også i friluftslivet. Grunnen til dette uttrykker de er fordi det finnes jenter og kvinner som uten dette tilbudet ikke hadde valgt å dra på kurs og arrangementer i utgangspunktet.

6 Oppsummerende betraktninger

Utgangspunktet for denne studien var å få kjennskap til de meningene og holdningene deltakende jenter og kvinner uttrykte til kjønnsdelte friluftstilbud, og problemstillingen i dette prosjektet har vært; *hvilke meninger og holdninger til kjønnsdelte friluftstilbud uttrykker deltagende kvinner og jenter?* Jeg har brukt en kvalitativ tilnærming og har gått inn i prosjektet med et ønske om jenter, kvinner og alle som leser den får en større forståelse av hvor kjønnet friluftsfeltet er, og hvorfor det fortsetter å være. Et sentralt trekk ved kvalitativ forskning er at man ønsker å utvikle en forståelse av fenomenet (Thagaard, 2013). Å få forståelse for fenomenet har vært det viktigste i denne oppgaven, og kanskje spesielt det å få en forståelse for hvorfor denne maskuline dominansen i feltet ikke blir utfordret, men blir reproduisert.

Funnene i denne oppgaven viser at; tross informantenes begrunnelser for å melde seg på, at det var tilfeldigheter som gjorde at de deltok, har informantene mange holdninger som viser ambivalens knyttet til egen deltakelse på et kjønnsdelt arrangement og til at kjønnsdeling finner sted i samfunnet generelt. Kvinnene ønsker å være på tur i et kvinnefellesskap, på samme tid ønsker de ikke å bli sett på som en kvinne som har behov for kjønnsdeling. Kvinnene i denne undersøkelsen anerkjenner den maskuline dominans, og støtter opp om feltets doxa i det de beskriver menns egenskaper som mer egnet, og bedre enn kvinner til å drive med en aktivitet. På en annen side, ved at de anerkjenner denne maskuline dominansen, setter ord på den og problematiserer deres posisjon, utfordrer de feltets doxa.

6.1 Holdninger og kjønn - og kjønnete holdninger

I denne studien uttrykker informantene på ulike vis kjønnete holdninger når de snakker om kvinner og menns utøvelse av friluftsliv. Informantene viser til antakelser om at menn er sterkere og tøffere i sin utøvelse, mens kvinner på en annen side er omsorgsfulle, forståelsesfulle og mer avslappet i utøvelse, og sammen i fellesskap. Alle informantene er utelukkende positive til å være på tur i et kvinnefellesskap, og uttrykker samtidig negative holdninger til opplevelser knyttet til å være på tur med menn. I dette kapittelet vil jeg utdype noen av de holdninger og meninger informantene har knyttet til kjønn og kjønnsdelte arrangementer.

Friluftsliv og randonee er felt som blir sett på som mannsdominerte (Odden, 2004), og det er arenaer som i stor grad styres av maskuline normer, noe som kan være med på å reprodusere kjønnede holdninger innad i feltet. Feltets doxa, aktørenes vilje til å følge doxa, arrangementer, media og språk reproduserer kjønnsnormer og gjør dem «naturlige».

6.1.2 Kvinner som «de andre»

Flere av informantene ser på seg selv, og kvinner som gruppe, som svakere og «dårligere» enn menn når de ser på menn og kvinner og deres utøvelse i friluftslivet. Gjennom at informantene uttrykker seg med utsagn som; «men vi er jo jenter...» og beskriver gutter og menn som «bedre» viser de til holdninger som bekrefter doxa og støtter opp under en ortodoks kjønnsdiskurs der mannen er den dominerende og normen innenfor friluftsliv.

Gjennom flere tusen år ble kvinnekroppen sett på som mindreverdige og dermed ikke like flink eller «brukbar» som mennenes. Dette synet mener Beauvoir (2000) at kvinner får gjennom sin oppdragelse, men også gjennom historie og den vitenskapelige beskrivelsen av kvinnekroppen. Hun mener også at jenter påtvinges «kvinnelighet», og at man gjennom det får kvinner til å oppfatte seg selv som «de andre» i forhold til mannen. Kvinnen oppfatter mannen som malen, og hun er avviket fra den. På denne måten skapes en forskjell mellom menn og kvinner, på samme måte som vi ser at skjer gjennom termene for sosialt kjønn, maskulint og feminint, som blir knyttet til henholdsvis mann og kvinne (Bourdieu, 2000). Konsekvensene av dette maktforholdet er at menn og det maskuline i de fleste sammenhenger blir sett på som det generelle og kjønnsnøytrale, mens kvinner blir en kjønnkategori.

Dersom den maskuline dominans skal reproduseres og opprettholdes, og kvinnebildet skal fungere som motsats til mannsbildet, er det en forutsetning at skillet mellom mann og kvinne blir opprettholdt, og ikke blir utfordret. Idet kvinnen utøver sitt friluftsliv like godt som mannen, har denne praksisen ikke den nødvendige kjønnsskapende distinksjonskraften lengre. Med mindre man gjennom forskjellige strategier opprettholder kjønnsordenen, og tolker menns og kvinners utøvelse forskjellig (Singaas, 2004). Pedersen (1999) hevder at måten vi forstår den ytre natur som kjønn, blir referansepunkt for hvordan vi forstår kjønnsrelasjonene på andre områder i livet. Det er

så grunnleggende at det er blitt en del av våre felles kulturelle forutsetninger og bygger opp under samfunnets struktur (Gurholt, 1999). Menn står for noe betydningsfullt og overlegent, universelt, skapende og aktiv i motsetning til kvinnen, som oppfattes som avhengig, underordnet, passiv og mottakende (Singaas, 2004). Forestillingene om det kvinnelige som underordnet, som «de andre», blir stadig refortolket og dermed bekreftet – i familien, på skolen, i media og forskning, gjenskapt og opprettholdt i ulike sammenhenger der friluftsliv utøves eller debatteres (Gurholt, 1999).

6.1.3 Medias framstilling av «de andre»

En av tingene jeg observerte i løpet av helgen var en avisartikkel om nettopp arrangementet jeg og jentene skulle delta på. Tittelen avisen hadde valgt å bruke var noe sånt som; «*unna vei gutter, i helga tar jentene over fjellet*» (egne notater). Tidlig i oppgaven skrev jeg om maskulin dominans i friluftsmidier, og hvordan journalister bidrar til å fremstille kvinner som unike, og avvikere fra normen i friluftslivet, noe denne overskriften kan være en tydelig illustrasjon på. I undersøkelsen til Horgen (2014) som tar for seg hvem som får oppmerksomhet, og hvordan kvinner og menn blir profilert i ulike friluftsmidier, kan man se hvor store forskjeller det fortsatt er i medieomtalen og profileringen av norsk friluftsliv. At friluftsmidier fremstiller friluftsliv som en «mannegreie», gjør at de er med på å viderefremme kjønnsstereotyper og bidrar til å opprettholde den maskuline dominans på feltet (Horgen, 2014).

Pressen har stor makt til å definere hvordan vi oppfatter friluftsliv og ulike aktiviteter innenfor feltet. Denne makten gir dem mulighet til å definere hva som er viktig, og hva som gir legitimitet og annerkjennelse til aktører, grupper og nettverk de omtaler. Vi må likevel være bevisst på hvordan mediene konstruerer fortolkningsrammer for hvordan informasjonen skal leses og forstås (Lippe, 2010). Gurholt (1999) mener friluftslivets symbolunivers er gjennomsyret av utstyr, forbilder, språk, sjangere og iscenesettelser som vi oppfatter som maskuline.

Skifilmer og promotering av frikjøring i media, er også i stor grad preget av mannlige deltakere. Horgen (2014) har gjort noen undersøkelser og mener fysiologi og ferdigheter trolig gjør at den aktive, utøvende mannen er mer salgbar i en markedsstyrt

medieverden. Mannen og hans utøvelse av aktiviteten har på mange måter blitt normen innenfor de moderne og mer «ekstreme» friluftaktivitetene mener Horgen (2014). Helle tror denne dominansen handler om at menn kjører brattere og fortere, og at det derfor har en høyere underholdningsverdi.

...men det er litt det samme som med jentefotball og guttefotball. At det ikke er noen som gidder å se på at det går treigt, jenter som springer mye seinere på banen, og det samme med frikjøring, en gidder ikke se på jenter som kanskje ikke kjører like bratt eller like fort. (Helle)

Helle sammenligner i dette tilfellet fremstillingen av frikjøringen med fotball. I idretten finner vi tydelige eksempler på at mannen blir fremstilt som det naturlige, og at kvinnen blir definert ut fra mannen. Samtidig blir kvinner vurdert etter mannens normer for prestasjoner (Lippe, 2010). Et tydelig eksempel på dette er skillet mellom idrett og kvinneidrett. Mannsidretten blir forstått som symbolet på idretten og dermed som det universelle eller standarden. Horgen (2014) mener at medias skjevheter i hvilke kjønn som promoterer har betydning for hvordan vi ser på aktiviteter innenfor friluftsliv, og at dette er med på å videreformidle kjønnsstereotyper.

6.2 Mulighet for endring i feltet

Flere av holdningene og uttalelsene fra informantene i denne undersøkelsen kan tyde på at kvinnene utfordrer den doxa som finnes i friluftslivet, ved at informantene tar avstand fra og ikke ønsker å være en del av den maskulint dominerende friluftskulturen. Informantene uttaler at grunnen til at de er på kurs i utgangspunktet er at de ikke skal være avhengig av andre for å utøve randonee, at de skal ha mulighet til å utøve aktiviteten på egen hand, uten at de sikter til, eller ønsker å være en del av et spesielt miljø. Det kan med andre ord virke som at informantene ikke ønsker å tilpasse seg aktivitetens normer, men søker et alternativ til dette. Friluftskvinnen utfordrer doxa idet hun representerer en uvanlig kombinasjon av tegn, samt en alternativ kjønnsorden og friluftspraksis (Singaas, 2004).

Flere av informantene uttrykker at menn har kvaliteter som egner seg bedre i utøvelsen av randonee, og gjennom dette bekrefter de doxa og støtter opp under en ortodoks

kjønnsdiskurs. Både måten de snakker om, og måten de handler på, støtter opp om mannen som den dominerende innenfor aktiviteten. Kvinnene anerkjenner denne maskuline dominansen, og har blitt presentert inn i en maskulin praksis, av menn. Ved å melde seg på et kurs kan kvinnene øke sin kulturelle kapital, og med dette bedre sin posisjon i friluftsfeltet noe. Og ved å bedre sin posisjon kan de utfordre den maskuline dominansen. For å utfordre den maskuline dominansen må en utfordre det doxiske, altså de spillereglene som tas for gitt i et samfunn, eller på et felt (Wilken, 2008). Kvinner i denne undersøkelsen utfordrer denne ved at de uttrykker og anerkjenner at den eksisterer – spillereglene blir ikke tatt for gitt. Siden spillereglene, og oppfatningen av hva som er naturlig og sant, blir satt av de som har de dominerende posisjonene i feltet, er det også de som kan, og må, gjøre en endring. Spillereglene justeres (men endres ikke radikalt) og sørger for at den maskuline dominansen opprettholdes.

For å se på dette analytisk, må man relatere uttalelser og handlinger til agentens posisjon i feltet, man må undersøke hvilke selvfølgeligheter som oppleves i feltet, og man må identifisere enighetene som gjør uenigheter meningsfulle (Wilken, 2012). Informantene i denne undersøkelsen anerkjenner mannen som den dominerende, men utfordrer det doxiske i det de også anerkjenner og problematiserer denne. Det er altså en enighet om, og en selvfølge i feltet, at mannen er den ideelle utøver, og at menn er høyere opp i friluftshierarkiet. Utfordringen av doxa skjer når kvinnene ikke følger spillets regler ved at de melder seg på kurs, men også påviser den maskuline dominans. Idet den maskuline dominans blir påvist, vil den automatisk bli svekket. Men å utfordre den på denne måten vil ikke være nok til å forandre den i større grad. Doxa vil naturligvis justere seg litt for å tilpasse seg den motstand den opplever, men ikke så mye at den maskuline dominans ikke opprettholdes. Ved å holde jenter og kvinner «utenfor», som en gjør ved å kjønnssegregere, vil kvinner i friluftslivet fortsatt bli sett på som «de andre» i forhold til mannen, og dermed opprettholdes den maskuline dominans. Doxa justeres og tilpasses «nok» i forhold til den motstand den får, og sier at kvinner skal «få lov til» å lære seg det menn allerede kan. Men de vil fortsatt ikke, selv med kurs og høyere kulturell kapital på feltet, utfordre den maskuline dominans i større grad.

Bourdieu (2000) bruker begrepet *ortodoks* om dem som støtter opp under doxa, mens han betegner dem som kjemper mot doxa som heterodokse. I friluftskulturen ligger det et doxa som spiller på den mannlige fysikk og maskulinitet, og feltet har vært styrt av

en hegemonisk maskulin kjønnskultur (Singaas, 2004). Det at det er færre kvinner som driver med moderne aktiviteter i friluftslivet er med på å støtte opp under doxa, og på den måten får mannen lov til å fortsette å dominere feltet. Også det at kvinnene tilpasser seg mannens normer ved blant annet å ta til seg maskuline kvaliteter, er med på å støtte opp under doxa (Færden, 2014). Selv om kvinner melder seg på kurs, øker sin kulturelle kapital og til en viss grad utfordrer doxa, skal det mye til for å forandre selve strukturen.

Gjennom et historisk blikk på feltet i starten av oppgaven ble det argumentert at friluftsliv fra gammelt av har vært styrt av en hegemonisk maskulin kjønnskultur. Den skjeve kjønnsfordelingen i ulike aktiviteter i friluftslivet i dag bekrefter at mannens dominans fortsatt finnes. Dette bygger videre opp under et doxa, hvor en hegemonisk maskulin kjønnskultur blir sett på som doxisk. Kvinnefellesskaper i friluftslivsaktiviteter ble dannet så tidlig som på 90-tallet (Gurholt, 1993). I dag finnes det flere som tilbyr og arrangerer kurs og samlinger for kvinner innenfor ulike aktiviteter. I dag, som på 90-tallet, er det kvinner selv som arrangerer kvinnearrangementer. «Ivrig» er et godt eksempel på dette, og består av en gruppe kvinner som arrangerer kjønnsdelte turer og arrangementer. På deres nettside beskriver de seg selv slik; «*Ivrig er en gjeng med jenter som elsker å ha det gøy – uansett om det er gjennom sykling, surfing, klatring eller ski og snowboard. Som jenter i relativt mannsdominerte sporter, ønsker vi å få flere jenter inn i miljøet*» (Ivrig, 2020). Hva Ivrig legger i «miljøet» er uvisst, men det kan tenkes at de snakker om *deres* miljø, et miljø med kvinner som driver med moderne aktiviteter. At denne typen arrangementer til stadighet dukker opp, og at flere tilbyr dette, kan tyde på at det er flere enn mine informanter som ønsker å utøve aktiviteter i et kvinnefellesskap. Dette kan igjen tyde på at det finnes en gruppe kvinner som ikke ønsker å være en del av den maskuline «kulturen», som vi finner i de ulike aktiviteter. En av arrangementene Hesjedal (2016) deltok på i forbindelse med sitt arbeid var et arrangement med kvinnene i Ivrig.

En respons på den maskuline dominansen i miljøet er en oppblomstring av såkalte *jenteturer*. Disse arrangeres for å skape bedre samhold blant kvinner som ønsker å drive med toppturer og skikjøring, og er følgelig en del av den formelle arena. Jenteturer og jentecamper arrangeres som oftest av kvinner som opplever en mangel på turvenninner, og som opplever et behov for slike arrangementer i skimiljøet. Argumentene for disse er at kvinner skal møte andre kvinner som

liker alpin skiferdsel, at de «ikke skal følge etter gutta», at arrangementer med kun kvinner skaper et godt og åpent miljø hvor skikjøreren kan utfordre seg selv på sine premisser, samt at kvinner skal få bedre selvtilit til å ta gode og selvstendige avgjørelser i fjellet. (Hesjedal, 2016)

Hesjedal kaller dette for en «respons» til den maskuline dominans, og det kan godt tenkes at kjønnsdelte arrangementer er en respons på dette, og ikke en reell motstand mot den maskuline dominans. Denne oppgaven viser, som hos Hesjedal (2016), at kvinnene ønsker å utøve aktiviteten på sine premisser, kvinners premisser ikke menns. Ved å utøve aktiviteter på egne premisser vil ikke kvinnene være en reell trussel mot feltets dominans, det kan tenkes at den faktisk er med på å opprettholde den, i den grad kvinner i enda større grad blir sett på som «de andre» ved at de gjør noe «annet». For å endre kvinnenenes vilkår og deres posisjon i samfunnet er det i følge Bourdieu (2000) behov for en politisk handling som tar reelt hensyn til alle virkningene av dominansen som utfolder seg gjennom objektive samspill mellom strukturene (såvel hos kvinner som hos mennene) og de store institusjonene, hvor ikke bare den maskuline orden, men også hele den sosiale orden gjennomføres og reproduseres (Bourdieu, 2000). Dette gjelder også for friluftslivet.

6.3 Videre refleksjon

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har det stadig dukket opp spørsmål som ikke lot seg besvare gjennom empiri, og oppgaven kunne helt sikkert sett annerledes ut om det hadde blitt valgt en annen metode, andre teoretiske perspektiver og andre vinklinger av tema. Den kunne muligens ha sett helt annerledes ut om informantene i denne oppgaven hadde vært noen andre. Arbeidet med oppgaven har vist hvor lite forskning det finnes på kjønn i friluftslivet, og på hvordan kvinner opplever å være en del av det. Det har vært utfordrende å sammenligne min empiri med andre studier, og studien har i større grad sett på fenomenet i sin helhet. Det betyr at det er mye mer kunnskap å hente om dette temaet, og mange flere måter å studere samme tema på. Denne studien åpner for flere interessante perspektiver som det kan være meningsfullt og givende å forske videre på. Det ville vært interessant å se på *hvem* som melder seg på kjønnsdelte arrangementer, både med tanke på alder og kulturell kapital, og da videre se på hvilke grunner og holdninger de har for å melde seg på. Det kunne også vært interessant å se

på hva denne kjønnsdelingen gjør med den mannlige dominansen som finnes i friluftslivet – styrkes eller svekkes den? Det er mye som omhandler kjønn og friluftsliv, kvinner i friluftsliv – og den maskuline dominans i friluftsliv som burde blitt gitt mer oppmerksomhet i et forskningsperspektiv. Om etterarbeidet med bacheloren ga mange ubesvarte spørsmål rundt tema, så har ikke den lista med spørsmål etter arbeidet med denne oppgaven blitt noe mindre. Følelsen etter dette prosjektet vil være den samme som da; ikke *helt ferdig med* temaet – og fenomenet.

I innledningen ble det fremhevet at oppgaven var ute etter forventninger, holdninger, tanker og erfaringer deltakende jenter og kvinner har til kjønnsdelte arrangementer. Studien viser at det i stor grad fortsatt finnes kjønnede holdninger blant kvinnene som deltar i undersøkelsen, men også at det er et ambivalent forhold til disse holdningene. Er det kvinnenenes holdninger og innstilling en bør jobbe med, og viser disse holdningene hvor dypt den maskuline dominansen sitter?

Denne undersøkelsen er et bidrag til å belyse og få større innsikt i kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, fra deltakende kvinners forståelse av og holdninger til dette temaet i lys av kjønnsteori og en sosialkonstruktivistisk oppfatning av kjønn. Den er også med på å belyse et felt som i stor grad fremstår som kjønnnet, til tross for at feltet og samfunnet er i endring. Det er viktig å være oppmerksom på, og reflektere over, den kjønnede praksisen og holdningene som finnes i feltet, hvis ikke er det vanskelig, om ikke umulig å endre den. Om ikke annet har denne oppgaven bidratt til at en hel gruppe kvinner, deltakende på et arrangement for kvinner, har reflektert over temaet kjønnsdelte arrangementer.

Bibliografi

- Abrahamsen, B. (2008). Profesjoner og karrierer. I A. Molander, & L. Terum, *Prosesjonsstudier* (ss. 333-351). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aakvaag, G. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Allern, S. (2010). Journalistikkens samfunnsoppdrag. I J. Roppen, & S. Allern, *Journalistikkens samfunnsoppdrag* (ss. 11-34). Kristiansand: IJ-forlag.
- Anderson, E. (2008, 04 13). "I used to think that woman were weak": Orthodox masculiniti, Gender segregation, and Sport. *Sociological Forum*.
- Bakke, I. L. (2014, april 1). *DNT innfører ny merking i fjellet*. Hentet fra dnt.no: <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/343-dnt-innfrer-ny-merking-i-fjellet/>
- Beauvoir, S. d. (2000). *Det annet kjønn*. Oslo: Pax Forlag.
- Bischoff, A., & Odden, A. (2000). *Moderniseringsprosesser i utmarka – konsekvenser av endringer innenfor friluftslivet*. Hentet fra <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2437814/avannuaq.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Bischoff, A., & Odden, A. (2002). Nye trender i norsk friluftsliv : utvanning eller forsterkning av gamle mønstre og idealer. "*Forskning i friluft 2002*" (ss. 231-246). Øyer: Friluftslivets fellesorganisasjon.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.
- Bourdieu, P. (2000). *Den maskuline dominans*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Bourdieu, P. (2006, 02 01). Kapitalens former. *Kapitalens former*, ss. 5-26.
- Bruun, E. (2012). Unge og friluftsliv. *Mastergradsavhandling* . Høgskolen i Telemark.

- Connell, R. (2002). *Gender*. Cambridge: Polity.
- Crossley, N. (2001). *The social body*. London: SAGE Publications.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Eliasson, I. (2011, 11). Gendered socialization among girls and boys in children's football teams in Sweden. *Soccer and Society*.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johansen, K., & Wollebæk, D. (2013). *Liker, liker ikke #Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Færden, H. (2014). Kvinne og/eller klatreinstruktør. *Kvinne og/eller klatreinstruktør - en studie om deltakernes forståelse om kjønn og klatreinstruktøren*. (masteroppgave) Høgskolen i Telemark.
- Giulianotti, R. (2016). *Sport: a critical sociology*. Cambridge: Polity.
- Grahn, K. (2014, 08 18). Youth athletes, bodies and gender: gender constructions in textbooks used in coaching education programmes in Sweden. *Sport, Education and Society*.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder 2.utgave*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gurholt, K. P. (1993). *Kvinnerettede opplæringstilbud i frilutsliv: perspektiver, utfordringer, erfaringer*. Alta: Alta lærerhøgskole.
- Gurholt, K. P. (1999). *"Det har bare vært naturlig" Friluftsliv, kjønn og kulturelle betydninger*. Alta: Norges idrettshøgskole.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1996). *Feltmetodikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Helland, K. (2003). *Sport, medier og journalistikk - med fotballandslaget til EM*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Hervik, S. K. (2017). *I have a pacemaker and hip replacement, but I'm up and running: rural Norwegian men's meanings related to health, body and physical activity*. (Doctoral thesis). Norges Idrettshøgskole.
- Hesjedal, M. B. (2016, mai). På rett sted til rett tid? Bratt skikjøring mellom risiko og flyt. *Masteroppgave i sosialantropologi*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet: NTNU.
- Horgen, A. (2014). Friluftsmidier, kjønn og makt. I G. Lippe, & H. Hognestad, *Kjønnspekt* (ss. 105-127). Bø: Novus forlag.
- Ivrig. (2020, august 10). *Om Ivrig*. Hentet fra ivrigcamp.no.
- Jegerstedt, K. (2008). Judith Butler. I E. Mortensen, C. Egeland, R. Gressgård, C. Holst, K. Jegerstedt, S. Rosland, & K. Sampson, *Kjønnspekt* (ss. 75-86). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Johansen, Christensen, Fester, & Kock. (2018). *Results from Denmark's 2018 Report Card on Physical Activity for Children and Youth*. *Journal of Physical Activity and Health*.
- Kappelslåen, C. (2019). *Randonnee – en økende trend blant kvinner?* (Masteroppgave) Norges Idrettshøgskole
- Krumsvik, R. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kulturdepartementet. (2016). *regjeringen.no*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/?ch=1>.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Langen, M. H. (2018, desember 27). *Fra unntak til overtak*. Hentet fra <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/15518-fra-unntak-til-overtak/>.

- Langseth, T. (2014). Den unge mannen og havet. I G. von der Lippe, & H. Hognestad, *Kjønnsmakt - i Idrett og Friluftsliv* (ss. 321-332). Novus forlag.
- Lippe, G. v. (2010). *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk: medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Lorentzen, J., & Muhleisen, W. (2006). *Kjønnforskning - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marcussen, J. (2014). Friluftsliv, arbeidsmarked og kjønnsfordeling. I G. Lippe, & H. Hognestad, *Kjønnsmakt* (ss. 239-251). Bø: Novus forlag.
- Meirik, T. (2019, mars 8). *Frykt holder jentene i live*. Hentet fra Frflyt.no:
<https://www.friflyt.no/topptur/frykt-holder-jentene-i-live>
- Michaelsen, S. (2018, 09 12). *riksmalsforbundet.no*. Hentet fra
<https://www.riksmalsforbundet.no/likestilling-verden-gar-fremover-men-spraket-henger-etter/>
- Moen, C. H. (2010). *Jess, jeg skal på tur - en inderlig glede i mitt liv: Kvinnelige naturguiders yrkeserfaringer fra Svalbard*. (Masteroppgave i idrettsvitenskap). Oslo: Norges idrettshøgskole.
- Moi, T. (1998). *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Norsk Språkråd. (1997). *Kjønn, språk, likestilling*. Oslo: Norsk språkråd og kompetansesenter for likestilling.
- Odden, A. (2002). Frikjøring i Norge : en studie av aktivitetens mønster og omfang, samt utøvernes bakgrunn og motiver for friluftsutøvelse. *Snøskred og friluftsliv*, (ss. 10-16). Stryn.
- Odden, A. (2004). Friluftsliv og ungdom - tradisjon og trender. *Landskonferanse Friluftsliv*. Tromsø.

- Odden, A. (2008). *Hva skjer med norsk friluftsliv? : en studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Odden, A., & Aas, Ø. (2002). Motiver for friluftsutøvelse: teori, metoder og resultater fra norske undersøkelser 1974-2001. "*Forskning i friluft 2002*" (ss. 120-139). Øyer: Friluftslivets fellesorganisasjon.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sarromaa, S. (2017, januar 7). *Meninger: voksne, glatte jenter*. Hentet fra vg.no: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/azv15/voksne-glatte-jenter>
- Seland, I., Persson, M., & Eriksen, I. (2019). *Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Singaas, M. (2004). *Kvinner i natur og kvinners natur - kvinner i friluftsliv 1860-1910*. (Masteroppgave) Bø: Høyskolen i telemark.
- Sirnes, T. (2017, februar 7). Hentet fra <https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/>.
- Sisjord, M. (2009). Fast-girls, babes and the invisible girls. Gender relations in snowboarding. *Sport in Society*, 12:10.
- Sisjord, M. (2012, januar 11). *Networking among women snowboarders: a study of participants at an Internasjonal Woman Snowboard Camp*. Hentet fra Scandinavian journal of medicine & science in sports
- Sisjord, M. K. (2014). *Jentesatsing i snowboard*. I G. von der Lippe, & H. Hognestad, *Kjønnspektiv - i Idrett og Friluftsliv* (ss. 335-347). Novus forlag.
- Sisjord, M.-K. (2005). *Snowboard: en kjønnet ungdomskultur*. *Tidsskrift for ungdomsforskning (trykt utg.)*, ss. 65-82.
- Skiforbundet. (2019, 08 15). *Jentecamp*. Hentet fra skiforbundet.no: <https://www.skiforbundet.no/oslo/nyhetsarkiv/>

- Smith, J., Larkin, M., & Flowers, P. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. Los Angeles: SAGE.
- Solbrække, K. N., & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn. I J. Lorentzen, & W. Muhleisen, *Kjønnforskning* (ss. 63-76). Oslo: Universitetsforlaget.
- SSB. (2012). *Døgnet rundt fra 1971 til 2010*. Oslo: Samfunnsspeilet 2/2012.
- SSB. (2013). *Unge har mer fritid, men savner samvær*. Oslo: Samfunnsspeilet 2/2013.
- Statistisk Sentralbyrå. (2017). *Statistikkbanken : Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen*. Hentet fra [ssb.no](https://www.ssb.no):
<https://www.ssb.no/statbank/table/09104>
- Stephansen, M. (2018, april 1). *Aprilspøken som vart sann*. Hentet fra [dnt.no](https://www.dnt.no):
<https://www.dnt.no/artikler/nyheter/11855-aprilspken-som-vart-sann/>
- Strøm, P. (2015, jan 19). *Kvinner tar mindre risiko på fjellet enn menn*. Hentet fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/klart-flertall-menn-som-omkommer-i-skred-1.12154423>
- Svartdal, F. (2020, mai 27). *Femininitet*. Hentet fra <https://snl.no/femininitet>.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tordsson, B. (2003). *"Å svare på naturens åpne tiltale": En undersøkelse av meningsdimensjoner i norsk friluftsliv på 1900-tallet og en drøftelse av friluftsliv som sosialkulturelt fenomen*. Oslo: NIH.
- Tordsson, B. (2005). Fritid, friluftsliv og identitet. I R. Safvenbom, *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst : grunnbok i aktivitetsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tordsson, B. (2010). *Friluftsliv, kultur og samfunn*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Uri, H. (2018). *Hvem sa hva? : kvinner, menn og språk*. Oslo: Gyldendal.

Wilken, L. (2008). *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir Akademiske forlag.

Wilken, L. (2012). *Bourdieu for begyndere*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

Vedlegg

Vedlegg 1 : Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vedlegg3 : Samtykkeerklæring

Vedlegg 4: Godkjenning NSD

Vedlegg 1

Intervjuguide

Forskningsspørsmål

«Hvilke begrunnelser og årsaker oppgir jentene som melder seg på arrangementer for jenter i friluftslivet, og hvilke holdninger og refleksjoner uttrykker jentene over fenomenet kjønnsdelte arrangementer innenfor friluftsliv?»

Introduksjon/rammesetting

- Informasjon om prosjektet og tema.
- Trenger ikke svare på spørsmål dersom man ikke ønsker det.
- Strukturen på intervjuet har en løs form slik at man kan ta opp igjen tråden fra tidligere spørsmål.
- All informasjon vil bli behandlet konfidensielt, og i presentasjoner vil personalopplysninger bli anonymisert slik at det ikke kommer frem hvem som er intervjuet.
- Den enkelte kan trekke seg fra intervjuet når det måtte være uten å måtte oppgi hvorfor.
- Jeg tar notater og tar opp intervjuet på diktafon. Intervjuet vil senere bli transkribert.

Fase 1

Forhold/erfaring med friluftsliv/arrangementer i friluftslivet.

- Hva slags friluftsliv/aktiviteter og turer driver du med til vanlig?
 - Hvor mye tid bruker du til dette?
 - Hvilke aktiviteter liker du best å holde på med?
- Hva er/betyr friluftsliv for deg?
 - Er det sosiale en viktig del av det å drive md friluftsliv?
 - Bruker du det som mosjon/trening,
 - Rekreasjon?

- Kan du fortelle om en opplevelse/tur som har vært spesielt viktig for deg?
- Hva var det du opplevde som spesielt ved denne turen/opplevelsen?
- Hva var det som var viktig ved denne opplevelsen/turen?
- Kan du trekke frem noe som var positivt/negativt ved denne opplevelsen/turen?
- Hva satt du igjen med etter denne turen/opplevelsen?

- Hvor lenge har du drevet med friluftsliv?
- Er friluftsliv noe du har vokst opp med?
- Hvem introduserte deg til friluftsliv?
- Når startet du med moderne aktiviteter (ski/klatring i dette tilfellet)
- Hvem introduserte deg for dette?
- Hva er det ved denne aktiviteten som appellerer til deg?

Erfaring med jentearrangementer

Har du tidligere deltatt på arrangementer for jenter?

- Motivasjon til å melde seg på?
- Var det sosiale viktig da du skulle melde deg på?
- Var type aktivitet viktig for valget ditt om å delta?
- Hvor fikk du vite om dette arrangementet?

- Hvilke erfaringer gjorde du deg på dette?
- Kan du beskrive noen positive/negative opplevelser med denne campen/turen?
- Hvordan opplevde du det sosiale. Positivt/negativt?
- Hvordan var stemningen dere jenter imellom?
- Dro du alene eller sammen med noen du kjente?

Deltagelse på dette arrangementet

Årsaker/motivasjon til at du har du meldt deg på dette arrangementet?

- Hvor/hvordan fikk du informasjon om dette arrangementet?
- Hva var det som var tiltalende ved dette arrangementet?
- Var aktiviteten viktig for at du skulle melde deg på?

- Du har valgt å bruke flere dager på dette, hvorfor det?
- Kan du fortelle litt om hvorfor du ville være med på denne turen/arrangementet?
- Dro du alene på dette arrangementet, eller dro du sammen med noen du kjente?
 - Om du dro alene, gjorde du deg opp noen tanker om hvordan det ville være?
 - Om du dro sammen med noen, hvilken relasjon har dere?
- Hva tenkte du på/hvilke vurderinger gjorde du deg før du meldte deg på dette arrangementet?
 - Var det et bevist valg å dra på et arrangement bare for jenter?
 - Hvilke fordeler/ulempet tror du dette har for arrangementet?

Hvordan opplever du at det bare er jenter på tur?

- Hvordan opplever du arrangementet foreløpig?
 - Kan du fortelle om noen positive/negative opplevelser du har opplevd?
- Hvordan opplevde/opplever du det sosiale?

Erfaring med andre arrangementer?

- Når var du på dette arrangementet?
- Hvilket type arrangement var dette?
 - Var det en aktivitet som var i sentrum på dette arrangementet?
 - Hvor mye tid satte du av til dette arrangementet? (med reising osv)
- Hvordan opplevde du dette/disse arrangementene?
 - Kan du fortelle litt om hvordan du opplevde dette arrangementet?
 - Er det noe positivt du kan trekke frem?
 - Var det noe du tenker var negativt ved dette arrangementet?
- Var dette et kjønnsdelt arrangement?
- Opplever du at det er en forskjell på om det er kjønnsdelte/kjønnsnøytrale arrangementer?
 - (om ja,) Kan du fortelle litt om hvordan du opplevde dette arrangementet kontra det vi er på nå?
 - Er det noen fordeler med at det bare er jenter til stede?
 - Er det noe du tenker kunne vært bedre om det hadde vært et kjønnsnøytralt arrangement?

Fremtidige planer

- Kommer du til å melde deg på et lignende arrangement i fremtiden?
- Kan du fortelle noe om hvorfor du ønsker dette?
- Hva var det som var positivt (evt negativt)?
- Hva ønsker du å få ut av flere arrangementer av denne typen?
- Kunne du i fremtiden vært med på et lignende kjønnsnøytralt arrangement?

Personalia

- Alder:
- Bosted:
- Sivilstatus:
- Utdanning:
- Barn:

Noe du vil legge til?

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet – refleksjoner fra jentene selv».

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet, og hvilke refleksjoner og holdninger jenter som deltar har rundt fenomenet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å få en dypere forståelse for hvorfor det finnes et behov for kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet. Etter å ha skrevet en bachelor om temaet, der jeg undersøkte hvordan arrangørene legitimerer at dette behovet eksisterer, ønsker jeg nå å se på fenomenet fra jentenes side, gjennom dette masterprosjektet. En av problemstillingene, hovedproblemstillingen i oppgaven vil være å se på hvilke begrunnelser og årsaker jentene oppgir for å melde seg på, og hvilke holdninger og refleksjoner jentene uttrykker over fenomenet kjønnsdelte arrangementer.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Sørøst-Norge/ Institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Da jeg skulle i gang med å finne informanter til dette prosjektet tok jeg kontakt med ulike arrangører jeg viste skulle gjennomføre arrangementer for jenter, i løpet av en gitt tidsramme. Jeg har videre valgt ut tre av disse arrangementene, hvor jeg ønsker å gjennomføre mitt feltarbeid – dette forutsetter likevel at det faktisk er noen av jentene på disse arrangementene som ønsker å delta på prosjektet. Jeg sender derfor ut denne informasjonen til alle jentene som har meldt seg på en (eller flere) av disse arrangementene.

Så hvorfor vil jeg ha akkurat deg med på dette prosjektet? Du er først og fremst jente, og du har som jente valgt å delta på ett arrangement for jenter. Dette er de eneste kriteriene jeg har for deltakelse.

Jeg har derfor bedt arrangørene sende ut denne forespørselen på mail til påmeldte, i håp om at noen av dere ønsker å være med i undersøkelsen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer dette at du stiller opp på et intervju.

Intervjuet vil finne sted i løpet av arrangementet du har planer om å delta på. Dette vil ta deg ca. 30-60 min. Intervjuet vil inneholde spørsmål om arrangementet, og refleksjoner rundt fenomenet kjønnsdelte arrangementer i friluftslivet. Intervjuet vil i sin helhet bli tatt opp på lydbånd, for senere å bli transkribert, og lagret i tekstform.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet.

Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg som student som behandler, og har tilgang på opplysningene som samles inn.
- Med meg på prosjektet har jeg en veileder/ansatt ved USN – denne personen vil ha tilgang til det transkriberte materialet når dette er anonymisert.
- For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysninger som kan identifisere deltakerne vil alle som deltar i prosjektet bli anonymisert. Dette innebærer at navn vil bli byttet ut med koder, og at kontaktopplysningene dine vil lagres på en egen liste, adskilt fra øvrige data -og beskyttet med kode, så lenge prosjektet er i gang, deretter vil disse bli slettet/anonymisert.
- Deltakere som deltar i prosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon av oppgaven. Opplysninger som vil bli publisert er kjønn (evt. Alder, sivilstatus og utdanning?).

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 20.09.2020. Ved prosjektets slutt vil alle personopplysninger være anonymisert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Universitetet i Sørøst-Norge* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Universitetet i Sørøst-Norge, Institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving*
Ansvarlig student; Oda Eline Aalstad, oda_eline@hotmail.com, tlf 41543857.
Veileder/prosjektansvarlig; Stein Egil Kolderup Hervik, stein.e.hervik@usn.no,
tlf 35952969
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

(Forsker/veileder)

Stein Egil Kolderup Hervik

Oda Eline Aalstad

Vedlegg 3

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Kjønnsdelte arrangementer – refleksjoner fra jentene selv», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

Å delta I intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.01.10.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4

NSD sin vurdering

Skriv ut

Prosjekttittel

Kjønnsdelte arrangementer - refleksjon fra jentene selv.

Referansenummer

367133

Registrert

22.11.2019 av Oda Eline Aalstad - 152923@student.usn.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap / Institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Stein Egil Kolderup Hervik, Stein.E.Hervik@usn.no, tlf: 35952969

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Oda Eline Aalstad, oda_eline@hotmail.com, tlf: 41543857

Prosjektperiode

26.08.2019 - 20.09.2020

Status

22.01.2020 – Vurdert

Vurdering (1)

22.01.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 22.01.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger og helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 20.09.2020.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)